

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: geografie

Studijní program: 2. stupeň

Kombinace: matematika – geografie

PROBLÉMY PERIFERNÍCH OBLASTÍ
NA PŘÍKLADU JIHOZÁPADNÍ MORAVY

THE PROBLEMS OF PERIPHERAL AREAS
IN THE CASE OF THE SOUTH-WEST MORAVIA

DIE PROBLEME DER PERIPERISCHEN REGIONEN
AUF DEM BEISPIEL SÜDWEST-MÄHRENS

Diplomová práce: 07–FP–KGE–08

Autor:

Jana CHVÁTALOVÁ

Podpis:

Adresa:

Hříšice 27

38001 Dačice

Vedoucí práce: RNDr. Václav Poštolka, Ph.D.

Konzultant: RNDr. Pavel Chromý, Ph.D.

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
143	41547	10	35	35	8

V Liberci dne: dne 1. 1. 2008

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6

Tel.: 485 352 515

Fax: 485 352 332

Katedra:

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant)

adresa:

obor (kombinace):

Název DP:

Název DP v angličtině:

Vedoucí práce:

Konzultant:

Termín odevzdání:

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné.resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne

.....

děkan

.....

vedoucí katedry

Převzal

(diplomant):

.....

Datum:

Podpis:

Název DP:

Vedoucí práce:

Úvod:

Cíl:

Požadavky:

Literatura:

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne: 01. 01. 2008

Jana Chvátalová

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala všem, kteří mi během mé tvorby a ověřování diplomové práce byli nápomocní. Mé poděkování patří především vedoucímu diplomové práce RNDr. Václavu Poštolkovi, Ph.D. za odborné vedení a poskytnutí cenných rad. Dále děkuji panu RNDr. Pavlu Chromému, Ph.D. z Přírodovědecké fakulty UK v Praze za námět tématu a pomoc při tvorbě dotazníku.

PROBLÉMY PERIFERNÍCH OBLASTÍ NA PŘÍKLADU JIHOZÁPADNÍ MORAVY

CHVÁTALOVÁ Jana

DP–2008

Vedoucí DP: RNDr. Václav Poštolka, Ph.D.

Resumé

Předkládaná diplomová práce se zabývá tématem periferních oblastí, které jsou obecně chápány jako zaostalé oblasti ležící na okraji zájmu nebo oblasti vzdálené od velkých center. Práce je zaměřena na periferní oblasti v Česku a hlouběji pak v oblasti jihozápadní Moravy. V úvodní části je zpracován teoreticko-metodologický rámec zabývající se hodnocením polarizace prostoru. Na základě geografické analýzy území jsou identifikovány hlavní regionální problémy rozvoje oblasti jihozápadní Moravy. Součástí práce je zhodnocení postojů představitelů samosprávy k problémům v jejich území a návrh možných řešení problémů. Přiložen je seznam literatury, podrobný historický vývoj územní samosprávy jihozápadní Moravy od roku 1869 a zajímavé tabulky.

THE PROBLEMS OF PERIPHERAL AREAS IN THE CASE OF THE SOUTH-WEST MORAVIA

Summary

This Diploma Thesis deals with the problems of peripheral areas which are areas eccentric and at the edge of interest. The work targets the peripheral areas in the Czech Republic – the case of the south-west Moravia. In the beginning part, there is a theoretic-methodology frame of national and foreign literature compiled of analyses classification of polarity of the area. The main development problems of the model region are identified on the basis of geographical analysis. The thesis includes summary of local reeves' attitudes concerning the problems in their municipalities, as well as concepts of possible solutions. The respective standards are enclosed. In appendices, there are system development of municipal authorities since 1869 and interesting tables included.

DIE PROBLEME DER PERIPERISCHEN REGIONEN AUF DEM BEISPIEL SÜDWEST-MÄHRENS

Zusammenfassung

Diese Diplomarbeit beschäftigt sich mit dem Thema der peripheren Regionen. Die unterentwickelten Regionen liegen an der Peripherie von Interesse und weit von den großen Zentren. Die Arbeit ist auf die peripheren Regionen in Tschechien gerichtet, konkret auf die Region von Südwest-Mähren. In der Einleitung dieser Arbeit ist der theoretisch-methodologische Rahmen der nationalen und ausländischen Literatur, der die Raumpolarisation bewertet. Auf Grund der geographischen Analyse werden die wichtigsten Regionalprobleme der Entwicklung der Modellregion identifiziert. Ein Arbeitsteil ist die Bewertung der Haltungen von Bürgermeister zu den Problemen in ihren Orten und der Vorschlag der eventuellen Lösungen. Beigelegt ist das Verzeichnis der auf die Diplomarbeit bezogenen Literatur. In den Beilagen sind die Entwicklung örtlicher Verwaltung seit dem Jahr 1869 und interessante Tabellen.

Osnova:

1. ÚVOD	13
2. ÚVOD K PERIFERNÍM OBLASTEM	15
2.1. Úvod do tématu	15
2.2. Vybrané teoretické přístupy k výzkumu polarizace prostoru	16
2.3. Definice perifernosti.....	20
2.4. Faktory podmiňující vznik periferie	21
2.5. Definice periferních území	23
2.6. Problémy periferních území.....	25
2.7. Modely situací na hranicích a hraničních efektů	27
3. GEOGRAFICKÁ ANALÝZA ÚZEMÍ.....	30
3.1. Stručná charakteristika území.....	30
3.2. Historický vývoj sledovaných hranic	32
3.2.1. Státní hranice a hranice Protektorátu Čechy a Morava.....	32
3.2.2. Zemská hranice Čechy – Morava	35
3.2.3. Shrnutí.....	35
3.3. Retrospektivní vývoj osídlení.....	36
3.4. Struktura osídlení	40
3.5. Uživatelé území a vliv druhého bydlení	42
3.6. Obyvatelstvo	45
3.7. Trh práce	48
3.8. Regionální disparity	52
4. PROBLEMATIKA ROZVOJE OBCÍ A AKTIVITA SUBJEKTŮ MÍSTNÍ SPRÁVY	56
4.1. Charakteristiky sídelního uspořádání sledovaných obcí.....	56
4.2. Dotazníkové šetření zaměřené na starosty obcí	57
4.2.1. Obsah a návratnost dotazníků	57
4.3. Výsledky dotazníkového šetření	60
4.3.1. Charakteristiky výkonu funkce starosty sledovaných obcí.....	60
4.3.2. Hlavní priority a problémy rozvoje obcí.....	62
4.3.3. Frekvence zasedání obecních zastupitelstev a zájem občanů o otázky rozvoje obcí	64

4.3.4. Sdružení obcí a jejich aktivity	66
4.3.5. Vliv krajské hranice na problémy obce	67
4.3.6. Postoje k reformě administrativního uspořádání a k případné integraci obcí.	68
4.3.7. Výše obecních rozpočtů a využívání dotací z různých zdrojů.....	70
4.3.8. Možnost veřejného přístupu k internetu	72
4.3.9. Hodnocení služeb Nemocnice Dačice	72
4.4. Shrnutí.....	74

5. NÁMĚTY A PŘIPOMÍNKY K BUDOUCÍMU ROZVOJI REGIONU JIHOZÁPADNÍ MORAVY 77

5.1. SWOT analýza regionálního rozvoje oblasti jihozápadní Moravy	78
5.2. Návrh budoucího rozvoje modelového území	79
5.2.1. Návrh odvětvových variant rozvoje.....	80
5.3. Zdroje financování programu.....	85
5.4. Doporučení pro naplnění plánu	87

6. DIDAKTICKÉ VYUŽITÍ TÉMATU 88

7. ZÁVĚR 91

8. POUŽITÉ ZDROJE..... 94

PŘÍLOHA č. 1: Poloha regionu.....	1
PŘÍLOHA č. 2: Vývoj územní samosprávy.....	3
PŘÍLOHA č. 3: Uživatelé území.....	8
PŘÍLOHA č. 4: Obyvatelstvo	12
PŘÍLOHA č. 5: Trh práce	16
PŘÍLOHA č. 6: Regionální disparity	18
PŘÍLOHA č. 7: Dotazník pro starostu obce.....	23
PŘÍLOHA č. 8: Plán rozvoje mikroregionu Dačicko	27

Seznam tabulek, grafů a obrázků:

Tabulky

Tabulka 1: Schéma abstraktních vývojových typů polarizace.....	19
Tabulka 2: Teorie jádro-periferie	20
Tabulka 3: Schéma systému fungování příhraničního regionu.....	29
Tabulka 4: Schéma hraničních efektů.....	29
Tabulka 5: Základní charakteristiky sídelní struktury sledovaných SO ORP (k 1. 1. 2007).....	40
Tabulka 6: Velikostní charakteristiky středisek jihozápadní Moravy.....	42
Tabulka 7: Sociogeografická regionalizace – základní charakteristiky středisek jihozápadní Moravy.....	42
Tabulka 8: Vliv „druhé bydlení“ na celkový počet uživatelů území podle SO POÚ	44
Tabulka 9: Základní demografické údaje podle SO ORP v období 1991 – 2003 a 2004 – 2006	46
Tabulka 10: Struktura obyvatelstva podle věku v jednotlivých SO ORP.....	47
Tabulka 11: Odvětvová struktura zaměstnanosti ve SO ORP v letech 1991 – 2001.....	49
Tabulka 12: Bilance dojížděky za prací ve SO ORP.....	49
Tabulka 13: Počty obcí a místních částí v jednotlivých velikostních kategoriích obcí	56
Tabulka 14: návratnost dotazníků podle velikostních kategorií obcí.....	58
Tabulka 15: návratnost dotazníků podle příslušnosti obcí ke SO ORP.....	59
Tabulka 16: „Uvolněnost“ starostů pro vykonávání funkce podle velikostních kategorií obcí.....	61
Tabulka 17: Nejvyšší dokončené vzdělání starostů podle velikostních kategorií obcí.....	62
Tabulka 18: Počet schůzí zastupitelstva podle velikostních kategorií obcí.....	65
Tabulka 19: Aktivní zájem občanů o rozvoj obce podle velikostních kategorií obcí.....	66
Tabulka 20: Výsledná SWOT analýza pro region jihozápadní Moravy.....	78
Tabulka 21: Přítomné obyvatelstvo politických a soudních okresů 1930	P4
Tabulka 22: Podíl německého a českého obyvatelstva v Sudetech jihozápadní Moravy v roce 1930	P6
Tabulka 23: Potenciální uživatelé území v SO ORP Dačice.....	P7
Tabulka 24: Potenciální uživatelé území v SO ORP Moravské Budějovice	P8
Tabulka 25: Potenciální uživatelé území v SO ORP Telč.....	P9
Tabulka 26: Obce s nejvyšším podílem potenciálních uživatelů na počet trvale bydlících obyvatel.....	P10
Tabulka 27: Vývoj počtu obyvatel v obcích SO ORP Moravské Budějovice v letech 1869 – 2007.....	P11
Tabulka 28: Vývoj počtu obyvatel v obcích SO ORP Telč v letech 1869 – 2007.....	P12
Tabulka 29: Vývoj počtu obyvatel v obcích SO ORP Dačice v letech 1869 – 2007.....	P13
Tabulka 30: Vývoj počtu obyvatel ve SO POÚ v letech 1869 – 2007	P13
Tabulka 31: Vývoj městského a venkovského obyvatelstva podle SO ORP v letech 1869 – 2007	P14
Tabulka 32: Velikostní struktura obcí ve SO ORP podle počtu trvale bydlících ke dni 1. 1. 2007.....	P14
Tabulka 31: Obyvatelstvo podle národností ve SO ORP k 1. 3. 2001.....	P14
Tabulka 34: Vývoj míry nezaměstnanosti ve SO ORP od prosince 2001 do srpna 2007.....	P16
Tabulka 35: Vývoj míry nezaměstnanosti ve SO POÚ (prosinec 2005 – srpen 2007).....	P16

Grafy

Graf 1: Index změny počtu obyvatel ve SO POÚ mezi lety 1869 – 2007	37
Graf 2: Vývoj obyvatelstva ve SO POÚ v letech 1991 – 2007	38
Graf 3: Index změny vývoje městského obyvatelstva ve SO ORP v letech 1869 – 2007.....	39
Graf 4: Index změny vývoje venkovského obyvatelstva ve SO ORP v letech 1869 – 2007	39
Graf 5: Velikostní struktura obcí podle počtu trvale bydlících obyvatel ve SO ORP k 1. 1. 2007	41

Graf 6: Obyvatelstvo podle národností ve SO ORP (k 1. 3. 2001)	47
Graf 7: Vývoj míry nezaměstnanosti ve SO ORP od prosince 2001 do srpna 2007.....	51
Graf 8: Vývoj míry nezaměstnanosti ve SO POÚ (prosinec 2005 – srpen 2007).....	51
Graf 9: Návratnost dotazníků všech velikostních kategorií obcí podle počtu trvale bydlících obyvatel.....	58
Graf 10: Návratnost dotazníků podle příslušnosti obcí ke SO ORP.....	59
Graf 11: Souvislost blízkosti krajské hranice s problémy daného SO ORP.....	69
Graf 12: Integrace a separace obcí.....	70
Graf 13: Rozpočet obcí v Kč na trvale bydlící obyvatele.....	71
Graf 14: Spokojenost starostů se službami nemocnice v Dačicích.....	74
Graf 15: Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva podle odvětví ve SO ORP Dačice (2001).....	P15
Graf 16: Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva podle odvětví ve SO ORP Moravské Budějovice Telč (2001).....	P15
Graf 17: Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva podle odvětví ve SO ORP Telč (2001).....	P16

Obrázky

Obrázek 1: Schéma vybraných aspektů a vztahů periferních regionů.....	19
Obrázek 2: Abstraktní vývojové typy polarizace prostoru.....	20
Obrázek 3: Systém fungování příhraničního regionu.....	28
Obrázek 4: Hraniční efekty.....	29
Obrázek 5: Vývoj územní samosprávy od roku 1949 do současnosti.....	34
Obrázek 6: Obce s nejvyšším podílem potenciálních uživatelů na počet trvale bydlících.....	45
Obrázek 7: Grafické vyjádření obcí zapojených do dotazníkového šetření.....	60
Obrázek 8: Vzdušná vzdálenost Dačic a nejbližších nemocnic.....	73
Obrázek 9: Poloha správních obvodů obcí s rozšířenou působností Dačice, Moravské Budějovice, Telč v cípu jihozápadní Moravy.....	P1
Obrázek 10: Administrativní mapa správních obvodů Dačice, Moravské Budějovice a Telč.....	P2

Kartogramy

Kartogram 1: Podíl obyvatel ve městech (2004).....	P17
Kartogram 2: Podíl osob s vysokoškolským vzděláním (2001).....	P17
Kartogram 3: Podíl bytů postavených po roce 1991 (2001).....	P18
Kartogram 4: Podíl bytových domácností s automobilem (2001).....	P18
Kartogram 5: Podíl bytových domácností s internetem (2001).....	P19
Kartogram 6: Míra nezaměstnanosti (2001).....	P19
Kartogram 7: Průměrná měsíční mzda zaměstnanců (2003).....	P20
Kartogram 8: Podíl podnikajících osob (2004).....	P20
Kartogram 9: Územní hustota lůžek v cestovním ruchu (1999).....	P21

Seznam použitých zkratk:

abs – absolutně
ČVUT – České vysoké učení technické
EU – Evropská unie
HMP – hrubá míra porodnosti
HMÚ – hrubá míra úmrtnosti
HUZ – hromadná ubytovací zařízení
i.d. – individuální údaj
ICT – informačně komunikační technologie
JH – Jindřichův Hradec
JI – Jihlava
JNR – Jaroměřice nad Rokytnou
MB – Moravské Budějovice
MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj
MNV – místní národní výbor
NV – národní výbor
OIR – objekt individuální rekreace
OP – operační program
ORP – obec s rozšířenou působností
PO – politický okres
POÚ – pověřený obecní úřad
POV – program obnovy venkova
PP – přírodní park
PPP – Privat Public Partnership
PS – přírůstek stěhováním
PUÚ – potenciální uživatelé území
SF – Strukturální fond
SFRB – Státní fond rozvoje bydlení
SFŽP – Státní fond životního prostředí
SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů
SO – správní obvod
SPPCR – Státní program podpory cestovního ruchu
SRDI – Státní fond dopravní infrastruktury
TBO – trvale bydlící obyvatelé
ZMV – zemský národní výbor
ZN – Znojmo
ZŠ – Základní škola

1. ÚVOD

Předkládaná práce se zabývá tématem **periferních oblastí**, které jsou obecně chápány jako zaostalé oblasti ležící na okraji zájmu nebo oblasti vzdálené od velkých center. Problematika periferií je v současné době poměrně aktuální, neboť byly od 90. let nastartovány přirozené procesy, které se projevují diferenciací prostoru. V českém prostředí se jedná o problematiku málo rozpracovanou. Dosavadní výzkumy však dostatečně neodhalily příčiny a mechanismy vzniku regionálních disparit. Lze se domnívat, že klíčovou úlohu hraje zejména geografická poloha území a kvalita lidského potenciálu. I nadále je proto nezbytné věnovat pozornost případovým studiím, jak v různých řádovostních úrovních regionů, tak v regionech s různou geografickou (geoekonomickou, geopolitickou) polohou. Významným faktorem, který podle dosavadních výsledků výzkumů periferií přispívá k prohlubování problémů a stagnaci území, je přítomnost hranic – státních i administrativních (zejména hranic krajů).

Diplomová práce je zaměřena na problémy periferních oblastí v Česku, konkrétně na území **jihozápadní Moravy**. Jedná se o region ležící na území správních obvodů obcí s rozšířenou působností Dačice, Moravské Budějovice, Telč, na pomezí Jihočeského kraje a kraje Vysočina. Modelovým územím prochází bývalá zemská hranice Čech a Moravy a hranice Protektorátu Čechy a Morava. Region byl vždy „na okraji“ vyšších územních celků, navíc přímo sousedí s Rakouskem (resp. Dolním Rakouskem).

Ke zkoumání této problematiky mě inspirovaly práce zabývající se **periferitou Jemnicka**. A. Vaishar (2000) označil Jemnicko/Vranov nad Dyjí jako „*nejperifernější část tří okresů*“ (Znojmo, Třebíč a Jindřichův Hradec). Podle V. Jančáka (2001) představuje Jemnicko „*historicky zaostalou, nerozvinutou zemědělskou oblast v příhraničním prostoru, nacházející se na hranici čtyř okresů, tří krajů a u státní hranice*“. Zaměření diplomové práce je také do jisté míry ovlivněno skutečností, že pocházím z Hříšice (u Dačic), poměrně dobře znám modelové území, a po celou dobu transformačního období jsem měla možnost sledovat probíhající změny, které zasáhly periferní území (viz např. Marada 2001) reprezentující tzv. typ vnější periferie (ležící při státních hranicích České republiky).

V rámci předkládané diplomové práce byly stanoveny **tři hlavní cíle**:

1. Zpracovat teoreticko-metodologický rámec z domácí a zahraniční literatury zabývající se periferními oblastmi, identifikací, hodnocením a řešením regionálních disparit.
2. Na základě geografické analýzy území identifikovat hlavní regionální disparity a problémy rozvoje oblasti jihozápadní Moravy a pokusit se navrhnout možnosti a perspektivy jejich řešení.
3. Analyzovat institucionální rámec rozvoje území jednotlivých obcí modelového regionu jihozápadní Moravy, tj. zhodnotit roli lidského kapitálu.

Práce se skládá z 5 ucelených bloků. První část představuje obecné zarámování a je vstupem do problematiky výzkumu periferních oblastí. Zabývá se kompilací **teoretických příspěvků ke sledované problematice**, soustřeďuje problematiku hodnocení polarizace prostoru, dále definice periferních oblastí v rámci jejich geografického studia a následuje krátká „sonda“ o problematice hranic a pohraničí, která implicitně s výzkumem periferních oblastí souvisí.

Druhá část práce se věnuje poměrně rozsáhlé **sociálně-ekonomické charakteristice modelového regionu**, resp. její prostorové diferenciaci, a to na úrovni správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Hodnocení je zaměřeno na hledání hlavních regionálních disparit a problémů rozvoje oblasti v rámci Česka. Vzhledem k tomu, že modelové území mohlo být kromě státní hranice ovlivněno i hranicí Protektorátu Čech a Moravy, věnuje se tato část práce i hledání možného efektu těchto hranic.

V třetí části práce následuje kvalitativně orientovaná část výzkumu, která je zaměřena na **interpretaci výsledků dotazníkového šetření** (proběhlo v roce 2006), zaměřeného na nalezení příčin problémovosti území. Dotazníky byly rozeslány všem starostům obcí modelového regionu. Hlavními tématy dotazníků jsou otázky rozvoje obcí, stav a perspektivy „přeshraniční“ spolupráce při řešení společných problémů.

Čtvrtá část práce představuje **náměty a připomínky k regionálnímu rozvoji** oblasti jihozápadní Morava. Strategie rozvoje je postavena na společném propojení záměrů a aktivit venkovských obcí jednoho regionu a předkládá řadu konkrétních opatření s cílem dosažení žádoucích změn.

Pátá část práce obsahuje **didaktické využití tématu**: Jádrové a periferní oblasti.

2. ÚVOD K PERIFERNÍM OBLASTEM

2.1. Úvod do tématu

Období 90. let 20. století je v české společnosti spjato s jejím postupným přechodem ze socialistického systému na systém demokratický, s tzv. společenskou transformací. Průběh tohoto složitého procesu se dotýká všech obyvatel české společnosti. Dochází k zásadním proměnám nejen v ekonomice, která přechází od plánovaného hospodářství k hospodářství tržnímu, v politické orientaci země, ale i ve fungování společnosti jako celku. Jedním z důležitých projevů změn probíhajících právě v ekonomice je odlišný vývoj jednotlivých oblastí Česka (Hampl 2001). Polarizace prostoru je úzce spjata s nerovnoměrným rozložením bohatství ve společnosti, a proto přirozeně dochází k růstu polarity mezi jádrovými a periferními oblastmi.

Studium polarizace prostoru, neboli rozdílného rozložení přírodních a společenských prvků a aktivit v prostoru, se stává stále více důležitým tématem řady vědních oborů. Zejména geografie umožňuje ve výzkumu periferních oblastí posuzovat současně faktory přírodní a společenské. Ve výzkumu periferních oblastí existuje velké množství **rozdílných přístupů**, které se odráží v širokém a nejednotném metodickém aparátu v hodnocení (Leimgruber 1993).

Hlavním cílem vymezení periferií je nalezení oblastí, které nedosahují určité úrovně funkčně-prostorových a sociálně-prostorových vztahů (Havlíček, Chromý, Jančák, Marada 2005). Perifernost předurčují především vnější (makropoloha), vnitřní poloha území a řada objektivních i subjektivních faktorů, jejichž intenzita působení je v čase proměnlivá.

Jedná se zejména o aspekty: **fyzickogeografické** (členitost terénu, klima, nadmořská výška apod.); **geometrické** (vzdálenost od centra, geografická poloha aj.); **ekonomické** (HDP na obyvatele, nezaměstnanost, výše mezd apod.); **sociálně-demografické** (vzdělání, věk, pohlaví apod.); **ekologické** (znečištění životního prostředí, emise, poškození lesů, ztráta biodiverzity apod.); **kulturní** (etnicita, zvyky aj.); **náboženské a politické** (míra autonomie, závislosti, administrativní uspořádání apod.) (Havlíček, Chromý, Jančák, Marada 2005, s. 6).

Do problematiky geometrické polarizace prostoru vstupuje fenomén hranice, resp. pohraničí a také území ve vnitrozemí, tzv. „vnitřní periferie“, které také vykazují odlišné výchozí podmínky pro regionální rozvoj.

2.2. Vybrané teoretické přístupy k výzkumu polarizace prostoru

Prostorové uspořádání společnosti poprvé významněji rozpracoval **Christaller** (1933) ve své teorii centrálních míst. Prostorové uspořádání regionálních jednotek popsal jako uspořádání hierarchické, ze kterého také vyplývá vztah nadřízenosti a podřízenosti mezi jádrem a periferií. Christaller vidí toto hierarchické uspořádání jako přirozenou organizační formu.

Po druhé světové válce projevíly snahu řešit regionální disparity řady ekonomů, kteří se snaží objasnit příčiny nerovnoměrného socioekonomického vývoje regionů, případně navrhnout řešení pro ekonomický růst zaostalých oblastí. V 50. a 60. letech vzniká několik teorií označované jako teorie jádro-periferie. Z keynesiánských teorií je nejvýznamnější teorie růstových pólů (Perroux) a teorie kumulovaných příčin (Myrdal). **Perroux** (1958) v teorii označuje jako klíčová pro regionální růst ta hnací odvětví, která mají nadprůměrná tempa růstu a velké vazby na další odvětví. Po lokalizaci dynamických odvětví do zaostalých oblastí se tato teorie ukázala jako nepřesvědčivá. Pro povzbuzení ekonomického růstu bylo třeba totiž změnit sociální prostředí regionu. Teorie kumulativních příčin předpokládá, že jakmile roste některý region rychleji než ostatní, bude se rozdíl mezi tímto regionem a ostatními regiony dále zvětšovat. Za hlavní mechanismy tohoto kumulativního vývoje jsou považovány aglomerační efekty, blízkost trhů a úspory z rozsahu. **Hirschmann** (1958) vytvořil jiný model, ale dospěl ke stejným závěrům jako **Myrdal**. Za hlavní příčinu nerovnoměrného vývoje považuje přirozenou nerovnoměrnost ekonomického vývoje regionů, která je dále umocňována procesem koncentrace a specializace. Hirschmann i Myrdal předpokládají dlouhodobou existenci prostorově nerovnoměrného vývoje, který vyžaduje nějakou formu intervence státu (Blažek, Uhlíř 2002).

V rámci teorií jádro-periferie se příčinami nerovnoměrného polarizovaného vývoje nejvíce zabýval **Friedmann** (1966), který centrálním regionům přisoudil vysokou míru autonomie se schopností tvořit inovace a možností zachycení hlavních impulsů vývoje. Periferii naopak definuje jako oblast, která tyto změny nezachytila. V rámci teorie

polarizovaného vývoje vytvořil model jádro-periferie, v němž popisuje čtyři fáze ve vývoji společnosti:

1. existence lokálních ekonomických struktur v preindustriální společnosti,
2. vytvoření polarity jádro-periferie a s tím související růst rozdílů mezi regiony (nutná divergence),
3. disperze ekonomických aktivit a řízení z jádra do periferie, propojování modelu,
4. prostorová integrace, růst vzájemné propojenosti a závislosti; s tím související snižování rozdílů mezi regiony (z dlouhodobého hlediska konvergence) (Havlíček, Chromý, Jančák, Marada 2005, s. 8).

Friedmann definoval kumulativní mechanizmy, pomocí kterých dochází k dalšímu posilování dominance jádra nad periferií: efekt dominance, efekt vazeb, informační efekt, psychologický efekt, modernizační efekt a výrobní efekt. Dopad všech těchto faktorů vytváří konflikt mezi jádrem a periferií. Vzniklé napětí doporučuje řešit decentralizací moci z jádra na periferii např. vytvořením městských regionů, které mají četné lokalizační výhody. Posílením hierarchického systému měst dojde k dosažení stavu rovnováhy. Růst hierarchického systému je však doprovázen selekcí center růstu, takže ani tento model nemůže zaručit dosažení stavu rovnováhy (Blažek, Uhlíř 2002).

Z neomarxistických teorií je nejvýznamnější teorie prostorové dělby práce od **D. Massey** (1984). Podle této teorie jsou mezinárodní rozdíly ovlivněny rozmístěním center firem a podřízených závodů. O využití zisku vytvořeného v továrně rozhoduje vedení firmy lokalizované často ve vzdáleném regionu, a proto nemusí mít tento závod výraznější vliv na místní ekonomiku (Blažek, Uhlíř 2002).

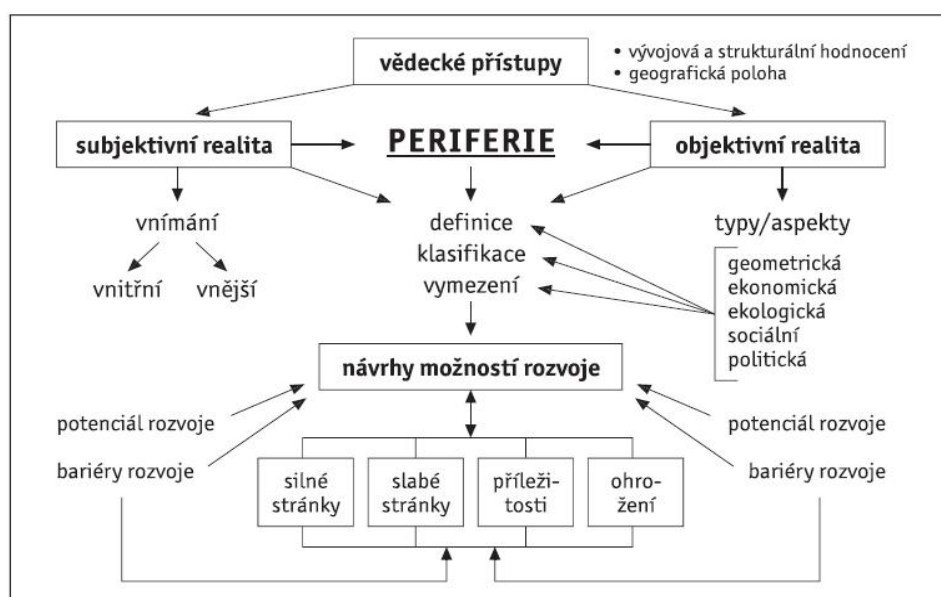
Neokonzervativní směry přicházejí s poznatkem, že regionální rozvoj je do určité míry možno ovlivnit mobilizací vnitřních zdrojů a vytvořením příznivého klimatu pro podnikatele, např. dostatek kvalifikovaných pracovníků, možnost rekreace, kulturního vyžití, výhodné napojení na dopravní síť, sociální kvalita regionu apod. (Blažek, Uhlíř 2002).

Vztah centrum-periferie studovali v osmdesátých letech 20. století Reynaud, **Gottmann** nebo Schulter a Nef. Shodně konstatují, že se jedná o dynamický vztah. Změny v tomto vztahu jsou spíše pravidlem než výjimkou. Z toho plyne, že centrum a periferie jsou ve vzájemné vazbě (Leimgruber 1993). **Reynaud** (1981) spojuje

prostorový model centrum-periferie se sociálním uspořádáním. Perifernost, resp. centralita je především ovlivněna lidským kapitálem a aktivitou zainteresovaných subjektů. Odmítá ostrou polarizaci prostoru a zdůrazňuje přechody různých typů mezi jádrem a periferií. Autoři **Schuler** a **Nef** (1983) nevidí jádro a periferii prostorově oddělené, ale pouze změnu míry centrality mezi nimi (Havlíček, Chromý 2001). Kontinuum typu „centrum-periferie-marginalita“ studoval **Anderoli** (1989). Marginálními územími nazývá oblasti, kterým se integrace do globálního systému nepodařila (Havlíček, Chromý, Jančák, Marada 2005).

Řada autorů poukazuje na vztah centrum versus periferie jako komplex. Stojí proti sobě v nerovném vztahu, jejich existence je však ve vývoji lidstva nezvratná. Z pohledu ekonomických kritérií **Brunet** (1993) zdůrazňuje pozici periferie v trvalé závislosti a mimo tzv. centrum rozhodování, což vedlo až ke konstrukci modelu tzv. „modrého banánu“ v rámci Evropské unie. **Heintl** (1998) vnímá centrum a periferii jako dichotomické¹, příp. částečně se překrývající, pojmy, které jsou zakotvené v myšlení a představách subjektů (aktérů). Také **Leimgruber** (1998) přisuzuje klíčový význam lidským rozhodnutím, založeným na subjektivních zájmech a hodnotách. Teorie hierarchie reality (**Hampl** 1998) zase zdůrazňuje vytváření stále nových nositelů diferenciací, zatímco u vývojově nižších jevů dochází prostřednictvím difúzních procesů k postupnému poklesu rozdílů mezi regiony. Vědeckými přístupy zabývající se subjektivní i objektivní realitou a směřující k nalezení definice, klasifikace a vymezení periferních oblastí (obrázek 1) se věnoval Schmidt (1998) (Havlíček, Chromý, Jančák, Marada 2005, s. 8).

¹ Dichotomický – dvojčlenný, rozdělený na dvě části, třídící jen na dvě možnosti (např. muž nebo žena, ano či ne)

Obrázek 1: Schéma vybraných aspektů a vztahů periferních regionů

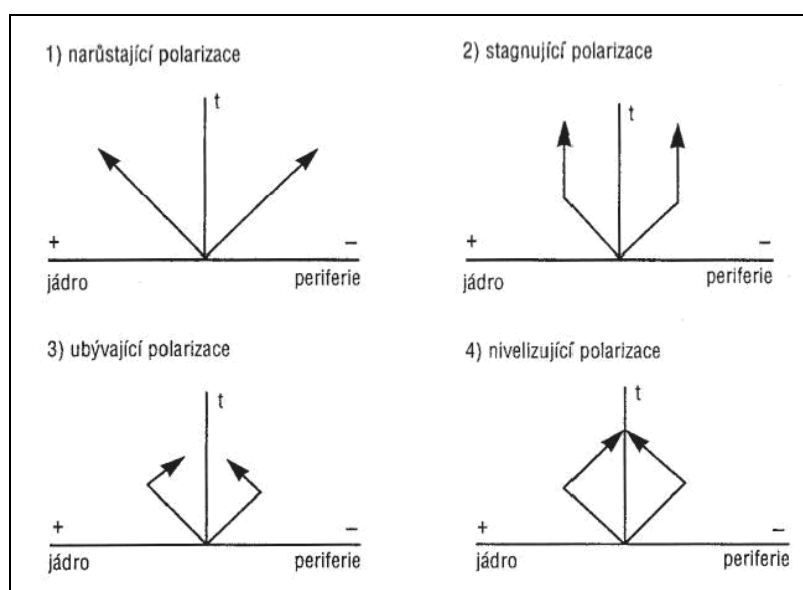
Zdroj: Schmidt 1998, in Havlíček, Chromý, Jančák, Marada 2005

Teoretický koncept vývoje polarizace prostoru ve vztahu jádra a periferie (Havlíček, Chromý 2001) zohledňuje v čase diferencovaný vývoj vztahu centra a periferie a bude využit v rámci Česka především pro definování vývojových tendencí periferních oblastí, a to hlavně na mikroregionální úrovni. Autoři sestavili teoretický koncept vývoje polarizace prostoru ve vztahu jádra a periferie, kde definují čtyři abstraktní vývojové typy polarizace prostoru podle modelu jádro-periferie: typ narůstající, stagnující, ubývající a nivelizující polarizace (viz obrázek 2). Došli k závěru, že jsou „periferní oblasti výsledkem nerovnoměrného vývoje společnosti v území. Tento vývoj je ovlivňován odlišnými historickými, politickými, ekonomickými, sociálními, kulturními a přírodními podmínkami, a proto nelze ani izolovat studium periferních oblastí. Jedná se totiž o integrální součást širšího vztahu jádra a zázemí. Polarizace území není podmíněna pouze ekonomickými aspekty, ale jedná se o podmíněnost komplexního charakteru. Kořeny perifernosti jsou v dlouhodobém a složitém historickém vývoji“ (Havlíček, Chromý, Jančák, Marada 2005, s. 9).

Tabulka 1: Schéma abstraktních vývojových typů polarizace

Polarizace	Narůstající
	Stagnující
	Ubývající
	Nivelizující

Zdroj: Havlíček, Chromý (2001)

Obrázek 2: Abstraktní vývojové typy polarizace prostoru

Zdroj: Havlíček, Chromý (2001)

Tabulka 2: Teorie jádro-periferie

teorie centrálních míst	Christaller 1933
teorie v ekonomických vědách	Mirdal 1957, Hirschmann 1958
Friedmannův model	Friedman 1966
nodální regiony	Korčák 1973, Hampl 1987
vývoj dichotomie jádro – periferie	Gottmann 1980
diferenciace míry centrality, „pyramida moci“	Schuler, Nef 1983
teorie prostorové dělby práce	Massey 1983
marginalita vs. perifernost	Andreoli 1989
„modrý banán“	Brunet 1989
teorie hierarchie reality	Hampl 1998
definice, klasifikace a vymezení periferních oblastí	Schmidt 1998
jádro – periferie v subjektivním vnímání aktérů	Heintl 1998
vývojové typy polarizace prostoru jádro – periferie	Havlíček, Chromý 2001

Zdroj: Havlíček, Chromý, Jančák, Marada 2005, vlastní úprava

2.3. Definice perifernosti

Podle slovníku cizích slov lze pojem periferie nahradit českými ekvivalenty jako je okrajová oblast, oblast vzdálená nějakému centru, místo na okraji dění, oblast zaostalá nebo oblast se specifickými sociálními a ekonomickými vlastnostmi či oblast špatně dopravně dostupná.

Označení nějakého území za periferní je věc subjektivního názoru. Území, které je pro někoho středem světa, může pro jiného znamenat největší periferii. Subjektivní pohled na dané území mají domorodci, žijící v něm, i vnější pozorovatelé, jejichž

hodnocení je blíže k objektivní realitě. **Schmidt** (1998) poukazuje na subjektivní přístup v hodnocení území, který je ovlivněn hodnotovou orientací člověka.

Relativní pojem periferie souvisí s různou řádovostní úrovní. Základní rozdělení je mikro-, mezo- a makroúroveň. Na mikroúrovni chápeme periferie jako území skládající se ze zázemí obce, na mezoúrovni z části státu a na makroúrovni jde o periferní území zahrnující části kontinentů. Přesné vymezení rozlohy dané úrovně neexistuje.

Důkaz relativnosti pojmu periferie spočívá v časové proměnlivosti. V průběhu vývoje se periferie může změnit v jádrovou oblast nebo naopak. Jako příklad **Leimgruber** (1993) uvádí staré průmyslové oblasti. Příkladem z Česka jsou např. královská města, kde se ve středověku těžilo stříbro (Bruntál, Locket, Jemnice, Kutná Hora) nebo černouhelné (Kladensko, Ostravsko) a hnědouhelné pánve (Podkrušnohoří) v 19. století. Opačným příkladem jsou města Český Krumlov a Telč, která se od 90. let stávají evropsky známými kulturními městy, kdy hlavním z impulsů bylo vyhlášení měst jako památky světového dědictví UNESCO.

2.4. Faktory podmiňující vznik periferie

Periferní regiony se vyznačují podobnými **negativními charakteristikami** jako je např. špatná dopravní dostupnost, velká vzdálenost od trhů, velká absolutní vzdálenost od hierarchicky vyšších center, nedostatečná nabídka pracovních příležitostí, úbytek obyvatel, nižší životní úroveň obyvatel, nízká míra vlastního rozhodování. Odhalení původu těchto znaků je velice obtížné.

Schmidt (1998) shrnul jednotlivé objektivní faktory perifernosti do šesti oblastí. Ve svém díle používá jako řada dalších autorů pojmu marginalita. Tento termín se přibližně shoduje s českým pojmem okrajovost a pro účely této práce jej můžeme ztotožnit s pojmem periferita.

1. **Geometrická marginalita** vyjadřuje odlehlost vzdáleností. Schmidt (1998) upozorňuje na odlehlé pozice území v prostoru, které však nemusí automaticky znamenat jeho periferní charakter. Vedle této marginality v absolutním prostoru lze brát v úvahu i pozici regionu v relativním prostoru, vyjádřeném dosažitelností dané oblasti pro zboží, lidi, informace, rozhodnutí, inovace apod.

2. **Ekologická marginalita** patří z hlediska používání pro vymezení periferních regionů k nejméně obvyklým. Regiony, považované za oblasti s nedotčenými podmínkami, by byly z tohoto hlediska centrálními regiony, ovšem podle ostatních hledisek by téměř vždy patřily mezi marginální. Vzhledem k dopadům lidské činnosti na přírodní prostředí by mohla být označena za ekologicky marginální většina zemského povrchu.
3. **Ekonomická marginalita** je nejpoužívanější hledisko při vymezení periferie. Za periferní jsou považovány regiony vyčleněné ze všeobecných vztahů ekonomické produkce a výměny zboží. Ekonomické charakteristiky souvisí s celou řadou aspektů jako jsou přírodní podmínky, relativní poloha oblastí vzhledem k hlavním tokům zboží a kapitálu, i s politickými rozhodnutími, jež mohou mít zásadní vliv. Ekonomické podmínky jsou též určující pro sociokulturní rozvoj obyvatel, který je v mnoha ohledech klíčový pro další vývoj, ať již k progresi, stagnaci či úpadku.
4. **Sociální marginalita** bere v úvahu existující segregaci některých skupin z různých důvodů a motivů (např. rasa, náboženství, národnost, ekonomická či kulturní úroveň, vzdělání, věk atd.). Tyto skupiny jsou marginalizovány díky absenci svého zapojení do majoritní společnosti. Prostorové důsledky tohoto typu marginality jsou markantní v urbanizovaných územích (např. ghetta, slumy, zóny bydlení a podnikání). Opačným extrémem jsou městské lokality tzv. „dobrých adres“ (např. dřívější neatraktivnost starých průmyslových oblastí v Manchesteru nebo Liverpoolu z důvodu imigrace chudých Asiátů).
5. **Kulturní marginalita** je svého druhu část sociální marginality, kdy skupina náležící k jisté kultuře je včleněna do majoritní společnosti, ale neintegrována do odlišného kulturního kontextu.
6. **Politická marginalita** závisí na úrovni dané oblasti, pro kterou jsou rozhodnutí prováděna. Uvnitř států lze rozpoznat jisté oblasti, jež jsou z různých důvodů mimo zájem politických aktérů, a to má pro tyto oblasti řadu negativních dopadů. Některé oblasti pro svůj rozvoj potřebují počáteční vnější impuls (např. investice do infrastruktury, nové technologie atd.), který je podmíněn rozhodnutím z centra. Důležitou roli u nás i ve světě hraje vytváření lobby.

Výskyt některého z faktorů marginality na sebe obvykle nabaluje působení dalších a tím se vytváří začarovaný kruh nežádoucích příčin a důsledků. Dle mého názoru je prvotní příčinou perifernosti faktor polohové marginality (velká absolutní vzdálenost od centra). Tyto oblasti se často nachází mezi dvěma nebo i třemi „magnety“, kde se láme jejich působnost (jedná se o politickou marginalitu). Periferní území lze rozčlenit do určitých typů podle různých kritérií. Klasifikace může záviset podle Schmidta (1998) na prostorové či rozhodovací úrovni, na různé míře perifernosti, na trendu jejího vývoje nebo na převládajícím typu marginality.

2.5. Definice periferních území

Všeobecně platná univerzální definice periferie neexistuje. Je to dáno relativností periferních regionů, nedostatečnou zjistitelností příčin existence periferie, špatnou kvantifikací periferií a také neexistující přesně danou škálou indikátorů k identifikování periferie. V následujícím textu je uveden přehled definic podle různých autorů.

Gottmann (1980, s. 20) přímo definici neuvádí, ale konstatuje obecnou pravidelnost: *„V geografii je periferie to, co obklopuje centrum, v polohovém vztahu to znamená, že čím vzdálenější je bod od centra, tím více je periferní. Politický vztah je však odlišný: periferní umístění znamená podřízenost centru.“* V objektivní realitě však existuje mnoho výjimek, které následující pravidelnost nepotvrzují. Vezmou-li se v úvahu např. centru vzdálenější pohraniční oblasti, bývají často méně periferní než oblasti ve vnitrozemí. Je to vlivem soustřeďování větší politické moci do těchto oblastí na „ochranu“ před sousedy. V našich podmínkách však nejde o ochranu, ale o nabídku zboží, služeb, pracovních sil v zajímavé ceně.

Severoameričtí autoři **Cullen a Pretes** (1998, s. 187) uvádějí dvojí pojetí. V prvním ekonomickém je region považován za marginální, pokud je vzdálený od trhu, závislý na primárních zdrojích, má malou a rozptýlenou populaci a není politicky nebo ekonomicky autonomní. Ve druhém sociálním výkladu existuje skupina, která se považuje za centrum a pohlíží na všechny minority a nečleny jako na marginální nebo „ostatní“. To může vést k vyloučení z privilegovaného společenského prostoru. Autoři tato dvě chápání marginálních (periferních) regionů překrývají. Z prvního pojetí musí být splněno více podmínek, aby se region stal periferní. Nestačí pouhá velká

absolutní vzdálenost od centra, ale připojují se také charakteristiky ekonomické, politické a nízká hustota zalidnění. Sociální pojetí poukazuje na prapůvod periferity v sociální charakteristice obyvatel. Je pak možno dovozovat, že periferní území nemusí být výrazně vzdáleno od centra, ale může dokonce být v samotném centru, př. ghetta.

Andreoli a Tellari (1998, s. 115) zmiňují následující parametry pro charakterizování periferních oblastí: výrazně nižší příjem na osobu v širším územním kontextu, existence nevhodné infrastruktury, kulturní izolace. Tyto tři parametry jsou dány specifickými přírodními podmínkami, historickými událostmi a demografickým úbytkem. Pro některé regiony jsou klíčové historické události, např. odchod sudetských Němců z českého pohraničí se negativně podepsal na dalším vývoji některých jeho částí, zvláště těch, kde se instalovala v zápětí železná opona.

Výstižně definoval periferní regiony **Schmidt** (1998, s. 65): „*Hlavním znakem periferity je nedostatečná integrace do v daném místě a čase dominujících struktur, procesů a systémů.*“ Jestliže tedy daný region nefunguje jako celek a vyznačuje se určitými defekty, které zabraňují jeho integrovanosti, potom se jedná o periferní region.

Havlíček a Chromý (2001) přicházejí s poměrně komplexní definicí. Podle nich je periferie „*specifickým územím s poruchou funkčně-prostorových a sociálně-prostorových vztahů, které jsou výsledkem nerovnoměrného působení vzájemně se podmiňujících sociálních, ekonomických, politických, kulturních i fyzickogeografických faktorů*“ (Havlíček, Chromý 2001, s. 2). Autoři zdůrazňují relativitu vymezení periferií, které je značně závislé na výběru kritérií, podle nichž perifernost určujeme. Periferní oblasti jsou považovány za takové, které nedosahují určité úrovně předem stanovených kritérií. Ve výzkumech periferních oblastí z posledních let je stále větší význam přisuzován vedle ekonomických aspektů perifernosti také aspektům sociálním a kulturním. S tím souvisí i potřeba vnitřní aktivizace periferních oblastí – aktivita místních subjektů – místo pasivního čekání na pomoc zvnějšku/shora (Havlíček, Chromý 2001).

2.6. Problémy periferních území

V této kapitole je shrnut přínos vědeckých pracovníků i studentů geografie k polarizaci prostoru, kteří se autorsky podíleli na aplikaci extenzivních a intenzivních forem výzkumu periferií v různých řádovostních úrovních regionů.

Čermák (2005) studoval **dopravní dostupnost a exponovanost území** periferních oblastí a přichází s poznatkem, že se územní rozložení periferních území relativně dobře shoduje s územním rozložením dopravně odlehklých oblastí Česka. Byly vybrány vhodné charakteristiky vymezení periferie např. hustota zalidnění, index vzdělanosti, index progresivity ekonomické aktivity obyvatelstva či nájemné, jiné jako doplňkové např. podíl věřícího obyvatelstva. Překážkou v použití jiných charakteristik (podíl venkovského obyvatelstva, podíl lesních ploch, svažitost půdy, intenzita kontaktů apod.) je nedostatečná datová základna pro obvody obcí s pověřeným obecním úřadem.

Příhraničními oblastmi se zabýval Koutský (2005). Zjistil, že v evropském prostoru dochází ke změně postavení (polohově i významově) původně periferních oblastí, kdy nevyhnutelně probíhá změna postavení v rámci integrálního polohového systému a v budoucnu může dojít ke změně významového postavení.

Regionální rozvoj periferních oblastí je značně omezen nízkým stupněm rozvoje **přeshraniční spolupráce** (intenzita, nízká úroveň forem přeshraničních aktivit) a problematickým regionálním rozvojem oblasti vůbec (Mikšátková 2005). Autorka spatřuje spolupráci především v rozvoji přátelských vztahů mezi občany, v růstu intenzity kulturních, sportovních a školních akcí a v růstu objemu dopravy (v rámci možnosti území). Dále je nutné rozšíření kooperace v rámci činnosti sdružení obcí a partnerství obcí s městy na druhé straně hranice – jak prostřednictvím samostatných aktivit, tak prostřednictvím spolupráce s euroregionem, jehož úloha v přeshraničních kontaktech je důležitou součástí přeshraničních aktivit. Velkou motivací je možnost využití finančních zdrojů Evropské unie a institucionální podpory. Úspěch závisí také na aktivitě a schopnostech samotných obcí, překonání negativních nebo neutrálních postojů některých obcí k euroregionu a přeshraniční spolupráci vůbec.

Změnou **dopravních vztahů** na příkladu Jesenicka se zabýval Květoň (2005). Jedním ze základních rozvojových problémů periferních regionů je celková situace a funkčnost místní veřejné dopravy. V dostupnosti jednotlivých obcí existují

nepochybně velké rozdíly, které souvisí s velikostí obce a odlehlostí od centra. Podle autora lze potenciální rozvoj dopravy spojovat s prosperitou regionu, zlepšením situace v cestovním ruchu a zvyšováním atraktivity periferních oblastí.

Reinöhllová (2005) zkoumala vliv **informačních a komunikačních technologií** na rozvoj periferních oblastí. Došla k závěru, že přednosti procesu informatizace (internetizace) periferních oblastí není možno zpochybnit. Forma praktického využívání ICT by se měla odvíjet od spolupráce obcí v rámci mikroregionu, resp. zájmového území, ale i „elektronický“ podíl obyvatel na rozvoji obce. Autorka považuje moderní informační a komunikační technologie za rozvojový faktor, který napomáhá zvýšení efektivity v oblasti veřejné správy. Bez geografického omezení umožňuje poskytování nových služeb a usnadňuje kontakt mezi veřejnou správou a občany.

Szczyrba (2005) se zabýval pozicí **venkovského maloobchodu** v Česku. Obchod na venkově v současných podmínkách plní v Česku nenahraditelnou sociální funkci. Autor uvádí přímé důkazy o narůstajících ekonomických a sociálních problémech venkova v souvislosti se ztrátou jeho obchodní funkce. Rozvoj venkovského maloobchodu podporují orgány Evropské unie. Ministerstvo průmyslu a obchodu podporuje konkrétně kooperace a podnikání v sítích v rámci státních programů podpory malého a středního podnikání.

Fialová a Vágner (2005) se zaměřují na výzkum **druhé bydlení a rekreace** v Česku. Významným prvkem vnitřních i pohraničních periferií je druhé bydlení. Vyšší intenzita i význam chalupaření v periferních oblastech přináší pozitivní rysy, především ve stabilizaci sídelní soustavy. Často dochází díky individuální rekreaci k de facto „umělému přežívání“ sídla téměř či úplně bez trvalého obyvatelstva a základní infrastruktury. Druhé bydlení tak napomáhá snižování depopulace krajiny, zachování architektonických hodnot objektů i kulturní krajiny. Zřetelným trendem je přeměna funkce objektů druhé bydlení nejen na funkci komerční (objekty volného cestovního ruchu, služeb), především v horských, podhorských, krajinně cenných periferních oblastech se širokou škálou možností sportovních aktivit. Dominantní změnou funkce podle autorů by i v budoucnu měl být přechod na sezónní a trvalé bydlení, který se v Česku projevil již u zhruba 20 % objektů s mírně vyšší četností ve vnitřních periferiích.

I přes výše uvedený (a neúplný) přehled jednotlivých výzkumných směrů lze konstatovat, že i nadále je nedostatečně řešeným tématem studium mechanismů vzniku a vývojových změn periferií na úrovních mikroregionů a subregionů.

2.7. Modely situací na hranicích a hraničních efektů

V této kapitole je stručně nastíněna problematika hraničních efektů a přeshraniční spolupráce. Níže popisované modely hraničních situací jsou převzaty z příspěvku Dokoupila (2004) ke studiu pohraničních regionů. Modely se vztahují především na státní hranici, ale lze je aplikovat i na případ vnitrostátní administrativní hranice.

Existuje celá řada obecných definic pojmu „hranice“, např. hranice je *„dělicí čára mezi jednou prostorovou jednotkou nebo skupinou a druhou“* (Johnston, Gregory, Pratt, Watts 2000). Velké množství definic identifikuje různé typy hranic podle jejich účelu či podoby. Z hlediska jejich rozsahu rozhraničení je stěžejní rozdělení hranic na liniové (fyzickogeografické i antropogenní) a zonální (např. etnické hranice, rozdělující územní jednotky obývané příslušníky různých etnických skupin). Pro účely této práce je podstatný typ reliktní hranice (členění politických hranic podle genetických faktorů). **Reliktní hranice** jsou specifickou skupinou hranic vymezených časově. Jedná se o historickogeografické hranice, které jsou mezními oblastmi historickogeografického regionu a které v některém období v minulosti byly funkčními hranicemi mezi odlišným systémem hospodaření, odlišnými kulturními tradicemi a znaky apod. (např. „železná opona“ 1947 (1949) – 1989, etnická česko-německá hranice, hranice pomnichovské okupace pohraničí, hranice historických zemí, popř. bývalých soudních okresů, které dodnes ve většině případů vymezují přirozené spádové mikroregiony (Chromý 2000, in Dokoupil 2004). Dalším významným typem hranice, zmiňovaným v této práci, je administrativní typ hranice – konkrétně vliv krajské hranice na obě strany jihočesko-jihlavského pomezí.

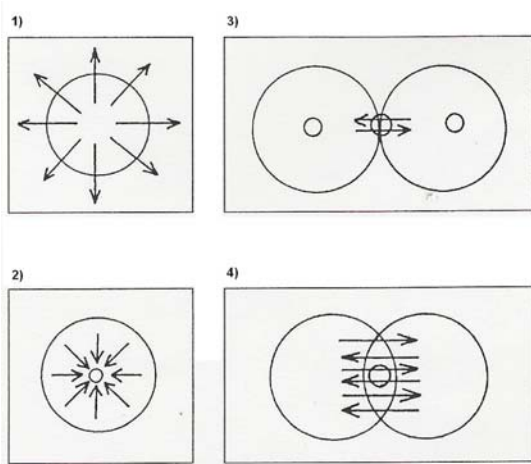
Podle propustnosti hranice charakterizuje Maier (1990, převzato z Dokoupil 2004) **4 typy příhraničních regionů**: příhraniční region jako 1) otevřený systém, 2) uzavřený systém, 3) systém mostu, 4) systém kontaktního území (viz obrázek 3). První dva modely představují extrémní typy příhraničních modelů. Otevřený systém se vyskytuje například při historickém formování států a jejich expanzivních snahách o rozšíření vlastního území. Uzavřený systém je v podstatě prostorovým vyjádřením polarizace

prostoru na jádro a periferii. Třetí a čtvrtý model je kombinací prvního a druhého. Liší se v míře kontaktů mezi sousedními jednotkami. Systém kontaktního území, kde je hranice „otevřená“ a prostorové jednotky víceméně integrovány, představuje pro dvě administrativní jednotky jedné ekonomiky (státu) – v případě této práce dva kraje – model „ideální“, o jehož napodobení by mělo být v souladu s regionálním rozvojem obou krajů usilováno. Kontakty a integraci je zde míněna spolupráce subjektů z obou stran krajské hranice (zejména obecních úřadů, obecních úřadů s rozšířenou působností, apod.) a snaha o sladění zájmů a cílů rozvoje území, vyjádřených např. společnými projekty a aktivitami.

Z hledisek metodologických je nutné při zkoumání hranic a příhraničních regionů respektovat následující **diferencující aspekty** (Hampl 2000 in Dokoupil 2004):

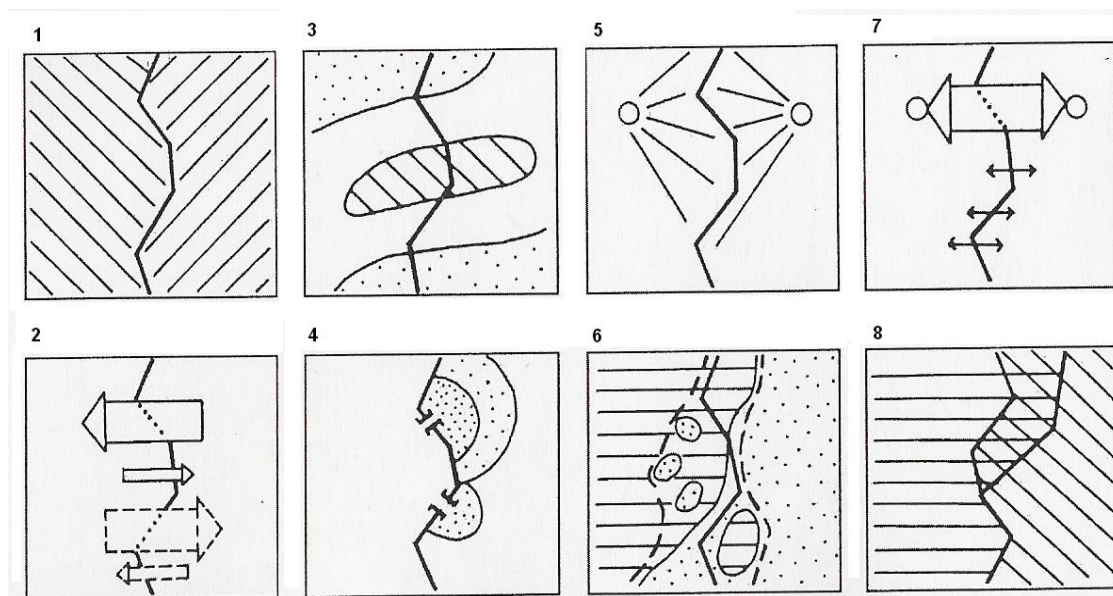
- a) hraniční efekt – podstatné je, mezi kým hranice vede a periferní polohu – vůči komu je příhraniční region periferií
- b) polohové a místní faktory – nutné rozlišovat mezi prostorovou a sociálně-ekonomickou periferií
- c) zdůrazňovat důležitost řádovostně měřítkové diferenciaci – hierarchizace regionů i jejich polohových poměrů

Na tomto základě je možné pohlížet na **hranici příhraničního regionu** jako omezující faktor, na místo změny, rozdílu, nesouladu sousedních socioekonomických systémů. Hranice může vystupovat jako nástroj separace, izolace sousedních systémů, může působit jako bariéra vztahů. Proti tomu může být hranice vnímána jako kontaktní zóna sousedních socioekonomických systémů (Dokoupil 2004).

Obrázek 3: Systém fungování příhraničního regionu: 1) otevřený, vně orientovaný systém, 2) uzavřený, centralizovaný systém, 3) systém „mostu“ mezi dvěma státy, 4) systém „kontaktního území“
 Zdroj: Strassoldo – Graffenberg 1974, in Dokoupil 2004

Hraniční efekty mohou být charakterizovány jako vlivy hranice na vlastní příhraniční region (Dokoupil 2004). Seger a Beluszky (1993, in Dokoupil 2004) popsali různé modely hraničních efektů (viz obrázek 4), z nich má ke konkrétnímu případu pomezí krajů Jihočeského a Vysočiny největší vazbu „efekt periferie a přeskočů“ (obrázek 4.5, 4.7). „Periferní efekty jsou příznačné pro příhraniční regiony, které kvůli své vzdálenosti od centrálních míst, obtížné dosažitelnosti a velmi často nedokonalé infrastruktuře zůstávají více méně znevýhodňovanými a poškozovanými prostory. Problémem příhraničních regionů však je, že hranice překračující toky osob či zboží mají svůj vznik a cíl v regionálních centrech či v metropolitních oblastech. Příhraniční regiony jsou jakoby přeskočeny (efekt přeskočů), a nemají tedy z těchto hospodářských aktivit odpovídající užitek, resp. mohou být poškozovány enormní dopravní zátěží“ (Dokoupil 2004, s. 54–55).

Obrázek 4: Hraniční efekty: 1) areálový, 2) potenciálně diferenční, 3) kontinuální, 4) difúzní, 5) periferie, 6) politicko-historický, 7) přeskočů, 8) politicko-historický

Zdroj: Seger 1993, in Dokoupil 2004

Tabulka 3: Schéma systému fungování příhraničního regionu

Systém fungování příhraničního regionu	Otevřený, vně orientovaný Uzavřený, centralizovaný systém Systém „mostu“ mezi dvěma státy Systém „kontaktního území“
--	---

Zdroj: Strassoldo – Graffenberg 1974, in Dokoupil 2004

Tabulka 4: Schéma hraničních efektů

Hraniční efekty	Areálový Potenciálně diferenční Kontinuální Difúzní Periferní Politicko – historický Přeskočů
-----------------	---

Zdroj: Seger 1993, in Dokoupil 2004

3. GEOGRAFICKÁ ANALÝZA ÚZEMÍ

3.1. Stručná charakteristika území

Přirovnám-li tvar Moravy k nepravidelnému kosočtverci, potom sledované území zaujímá polohu v jeho jihozápadním cípu, vymezeném na západě zemskou hranicí s Čechami a na jihu státní hranicí s Rakouskem. Podle administrativního uspořádání z roku 1960 je modelové území tvořeno třemi správními obvody s rozšířenou působností, dotýkajícími se hranice mezi krajem Jihočeským, Jihomoravským a krajem Vysočina (příloha č. 1). Správní obvod Dačice je součástí Jihočeského kraje, Telč a Moravské Budějovice spadají do kraje Vysočina. Sledované území hraničí západní stranou se správním obvodem Jindřichův Hradec, na severu s obcemi Jihlavská a Pelhřimovská a na východě s Třebíčskem a Znojemskem.

Modelové území náleží k rozlehlé geomorfologické podsoustavě **Českomoravské vrchoviny**. Do vymezené oblasti zasahují čtyři geomorfologické celky. Východní část území náleží dvěma jednotkám – Křižanovské vrchovině, ležící poněkud severněji a Jevišovické pahorkatině jižněji. Do západní části zasahují Javořícká a Křemešnická vrchovina. Důležitou pozici v této krajině zaujímá Dačická sníženina, ke které se od východu i západu sklánějí sousední území. Většina území leží v nadmořské výšce 400 – 700 m. Nejvyšší výšky dosahují Jihlavské vrchy (Javořice 837 m) na území Telčska. Kraj kolem Javořice hraje důležitou úlohu **střechy Evropy** v odvádění vod z pramenů i atmosférických srážek (Nekuda 2005). Západním okrajem regionu totiž prochází evropské rozvodí mezi Severním a Černým mořem. Územím protékají řeky Moravská Dyje, Jevišovka, Rokytka a Želetavka.

Výše položené oblasti měly kvůli méně příznivému klimatu a nižší výnosnosti půdy vždy horší podmínky pro zemědělskou výrobu než okolní kraje. Proto zde ve středověku vznikla poměrně **hustá síť malých sídel** (větší sídelní koncentrace zemědělců, jako např. na jižní Moravě, by se za těchto přírodních podmínek neuživily), a proto také docházelo již od 2. poloviny 19. století k odchodu zdejších chudých rolníků do hospodářsky vyspělejších regionů, případně i do zámoří (Kubeš 2000). K vyliďňování této oblasti jistě přispěl její značně **zemědělský charakter**. Vývoj krajiny byl ovlivněn i změnami v poválečném administrativním uspořádání Československa a zániku soudních okresů historické Moravy, jakož i změně spádovosti

a migrace obyvatelstva, z jehož povědomí se počíná vytrácet příslušnost k moravskému prostředí. Určitou náhradou za ztrátu identity, stav odstřednosti a marginality se stalo v roce 2002 zřízení Euroregionů Silva Nortica a Pomoraví a vstup naší země do Evropské unie v roce 2004, umožňující obnovování tradiční evropské příhraniční spolupráce obcí (Nekuda 2005).

Třetinu plochy modelového regionu pokrývají lesy s nejvyšším zastoupením na Dačicku a Telčsku. **Zemědělská půda** zabírá přes 62 % celého regionu, kde největší podíl zorněné půdy má Moravskobudějovicko s 61 % SO ORP. Změny ve využití půdy v letech 1990 – 2000 jsou v oblasti minimální. V západní části regionu jsou změny výraznější, zvětšuje se plocha trvalých travních porostů na úkor orné půdy (PVS). Modelové území vyniká **vysokou dochovanou hodnotou krajinného rázu**. Má zdravé životní prostředí s minimálním imisním zatížením. Z tohoto důvodu jsou na území vyhlášeny dva přírodní parky, Česká Kanada a Javořická vrchovina, a řada přírodních rezervací a maloplošných přírodních památek. Nejznámější jsou Údolí Prokopky, Údolí Vápovky a Olšanský potok na Telčsku, Červená Blata a Habrová Seč na Moravskobudějovicku.

Studované území leží stranou od významnějších dopravních tahů. **Silniční síť** zajišťuje dostatečnou dostupnost sídel v okrese. Územím prochází silniční spoje I. třídy: Brno – Třebíč – Telč – Studená – Kunžak – Jindřichův Hradec – České Budějovice (23) a Mladá Boleslav – Kutná Hora – Golčův Jeníkov – Havlíčkův Brod – Jihlava – Moravské Budějovice – Znojmo – Vídeň (38). Ostatní části mikroregionu jsou protkány sítí komunikací II. a III. třídy a místními komunikacemi, které zabezpečují dopravní obslužnost i těch nejmenších obcí a jejich místních částí. Ve sledovaném regionu existuje jediný hraniční přechod pro automobily: Slavonice/Fraters a jediný hraniční přechod pro pěší a cyklisty: Hluboká/Schaditz.

Dopravní síť je doplněna neelektrifikovanou jedno kolejnou **železniční tratí** Kostelec u Jihlavy – Telč – Slavonice² (227), Moravské Budějovice – Jemnice³ (243) a Znojmo – Okříšky⁴ (241).

² V současné době probíhá propojení trati č. 227 s rakouskou stranou ve směru Frates – Waldkirchen – Waidhofen an der Thaya – Schwarzenau. Toto propojení již fungovalo v letech 1903 – 1951 a podílelo se na čilém dopravním ruchu mezi oběma zeměmi.

³ Lokální místní dráha Moravské Budějovice – Jemnice byla vyhlášena v roce 1996 za kulturní památku.

3.2. Historický vývoj sledovaných hranic

V průběhu 20. století došlo k celé řadě zlomových událostí, které více či méně ovlivnily následný vývoj českých zemí i sledovaného příhraničního území.

3.2.1. Státní hranice a hranice Protektorátu Čechy a Morava

Státní hranice prošla ve 20. století několikerým relativně protichůdným vývojem, ale i přesto není historická hranice mezi Zeměmi koruny české a Rakouskem zpochybňována. Na počátku století byla Morava i sousední Dolní Rakousy součástí jednoho silně centralizovaného státu Rakouska-Uherska s jednotnou měnou (jeho předlitavské části). Historická hranice neměla ani etnicko kulturní význam, protože německy mluvící obyvatelstvo mělo většinu i v řadě sídel na moravské straně. Hranice měla **regionální význam** (Vaishar 2000).

Konec první světové války přinesl v roce 1918 rozpad Rakousko-Uherska a vznik samostatného Československa. Hranice se stala standardní hranicí mezi dvěma suverénními státy a oproti předcházejícímu stavu vytvořila **bariéru**. Trh byl rozdělen oddělením měn a celními bariérami. Německé obyvatelstvo na moravské straně se stalo v novém státě národnostní menšinou, ačkoliv ve většině pohraničních obcí mělo výraznou většinu. Tato skutečnost byla zdrojem národnostního napětí již v období vzniku Československa, kdy obyvatelstvo německých obcí usilovalo o odtržení. Reakcí československé vlády na možnost rozdělení státu bylo vojenské obsazení pohraničních oblastí a německé obyvatelstvo se bez větších protestů podřídilo (Zich, Houžvička, Jeřábek, Kastner 1996).

Německé menšiny žijící v pohraničí se v průběhu 30. let postupně radikalizovaly a projevilo se to změnou původní politické orientace na Rakousko a Velkoněmeckou říši (Vaishar 2000). Tato poslední skutečnost byla zneužita při událostech souvisejících s nástupem nacismu, 2. světovou válkou a poválečnými událostmi. Hranice se stala zdrojem politického neklidu, který vyvrcholil odtržením části území modelového regionu od Československa a jeho **připojením k Německé říši** v roce 1938, konkrétně pod správu župy Niederdonau. Hranice se tehdy posunula na základě etnického principu

⁴ Do roku 2010 má však proběhnout elektrifikace a rekonstrukce tratě Znojmo – Okříšky, která je součástí trasy Vídeň – Znojmo – Jihlava – Kolín.

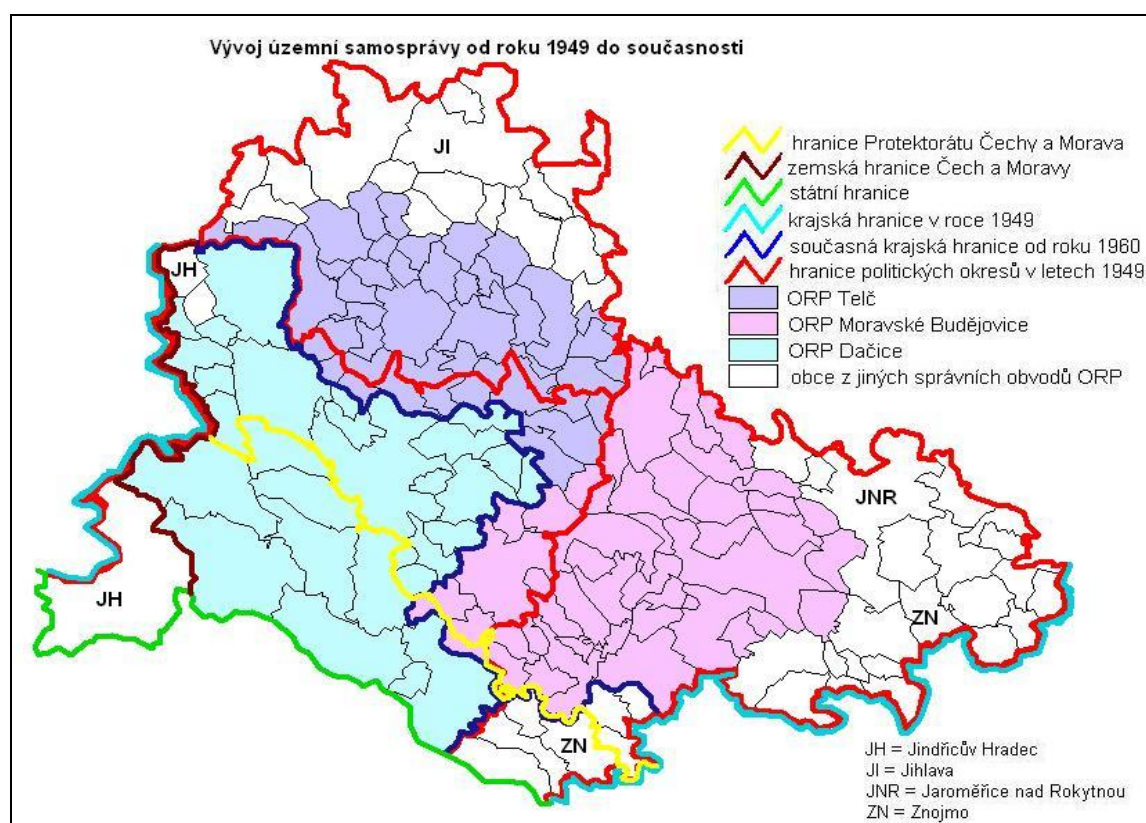
do moravského vnitrozemí. Tato situace vedla k dobrovolnému odchodu, případně k vyhnání Čechů z pohraničí do vnitrozemí (Zeman 2001).

Dalšími kroky Německa byla okupace Československa v březnu 1939, připojení zbytku české části státu a vytvoření **Protektorátu Čechy a Morava** (formálně autonomní) pod správu Německé říše. Státní hranice byla posunuta do vnitrozemí. České země ztratily 37,5 % území a 35,9 % obyvatel (Trávníček 1984). Modelový region ve svém současném vymezení ztratil cca 17 % území a 13,8 % obyvatel. I když nebyl modelový region prakticky přímo postižen válečnými událostmi, byli dotčeni jeho obyvatelé a ekonomika (Vaishar 2000).

Po porážce Německa v roce 1945 byla státní hranice obnovena v původním stavu. Situace na ní byla ovlivněna **etnickými změnami**. Podíl Němců na moravské straně klesl v důsledku sledu předválečných, válečných a poválečných událostí: nejprve represe nacistické administrativy vůči německým antifašistům a židům, poté válečné ztráty německých mužů, po porážce útěk části německého obyvatelstva před Rudou armádou a před odsunem a konečně odsun Němců (Vaishar 2000). Dříve německé obce nahradili dosídlenci z vnitrozemí Československa, kteří se však s novým regionem příliš neztotožnili jako původní obyvatelstvo. Na Dačicko přicházeli lidé zejména z Táborska, Pelhřimovska, Jihlavska a z české části okresu Jindřichův Hradec (Zeman 2001).

Nástup KSČ k vládě v roce 1948 znamenal pro Československo výrazné oslabení vzájemných kontaktů s Rakouskem. Hranice se stala **součástí železné opony**. Z toho plynula dramatická omezení průchodnosti a vojensko-policejní režim v pohraničním pásmu. Navíc se stala hranicí mezi nekonvertibilními měnami a tvrdou bariérou, která přerušila kontakty mezi oběma stranami. Osídlování pohraničí z vnitrozemí se začalo zpomalovat. Noví osídlenci byli nespokojeni se svými životními podmínkami a celá čtvrtina obyvatel se v nejbližších letech vrátila zpět do vnitrozemí (Zeman 2001). Neúmyslným pozitivním důsledkem byla konzervace přírody (Vaishar 2000).

Během 60. let docházelo k postupnému zlepšování vzájemných vztahů mezi Československem a Rakouskem, což vedlo ke **zjednodušování propustnosti hranice**. Po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968 umožňovala hranice přechod československých emigrantů do Rakouska ještě do roku 1969 (Zeman 2001). Od 70. let se spolupráce demokratického Rakouska a komunistického Československa oslabila až na bod mrazu.

Obrázek 5: Vývoj územní samosprávy od roku 1949 do současnosti

Zdroj: Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Statistický lexikon obcí České republiky 2005, Databáze softwaru ArcView 3.3, vlastní tvorba

K uvolnění situace na hranici došlo až v prosinci 1989, po pádu socialismu v Československu. Hranice se opět stala **standardní hranicí** mezi dvěma suverénními státy, ovšem s podstatně rozdílnou životní úrovní a koupěschopností obyvatelstva. To vyvolalo v prvních letech 20. století nebývalý nápor českých občanů na státní hranici za účelem nákupu průmyslového zboží, za kulturou, rekreací, ale i proniknutí na rakouský trh práce (Vaishar 2000). Pomaleji, ale zato dlouhodoběji sílil nápor rakouských zákazníků na československý trh potravin a na některé služby. Došlo k podstatným změnám ve vnímání hranice z moravské strany. Z důvodu rozdílné kupní síly v obou zemích je však patrná určitá nedůvěra (Vaishar 2000).

K dalšímu zpřísnění provozu přes hranice došlo v roce 1995, kdy Rakousko vstoupilo do Evropské unie a stalo se signatářem Shengenských dohod o zrušení vnitřních hranic v EU. Česko-rakouská hranice se stala **vnější hranicí EU** a podmínky vstupu na rakouské území se opět zpřísnily.

Vstupem ČR do EU v roce 2004 se vytvořil jednotný trh Evropy, perspektivně i zanikl význam státní hranice jako bariéry. Na hranicích mezi ČR a státy EU se vytvořily euroregiony, které vedou k mezinárodní spolupráci na regionální úrovni. Do provozu na česko-rakouské hranici se odrazily rovněž česko-rakouské spory o spuštění jaderné elektrárny Temelín, v jejichž důsledku byla hranice na některých místech od roku 2000 opakovaně ze strany Rakušanů zcela zablokována. Česko a další nové země EU (kromě Kypru, Bulharska a Rumunska) vstoupily do **Schengenského prostoru** 21. prosince 2007. Evropou je tak možné projet „bez zastavení“ od jižního cípu Španělska např. až k severnímu pobřeží Estonska. Rakousko však projevuje silnou nedůvěru novým členským zemím v plnění „bezpečnostních standardů“ a v případě „negativních tendencí“ své hranice uzavře.

3.2.2. Zemská hranice Čechy – Morava

Význam i funkce hranice mezi Čechami a Moravou je od státní hranice zcela odlišný. Morava je s několika výjimkami už po staletí integrální součástí českého státu, a proto tato hranice fungovala většinou jako **hranice správní**. I přes veškeré změny správního systému českých zemí v období feudalismu, byla hranice mezi Čechami a Moravou vždy respektována. Zlom nastal správní reorganizací až v roce 1949, kdy došlo k odstranění této hranice z mapy správního členění státu. V rámci 13 krajů v české části Československa vznikl i kraj Jihlavský, jehož hranice nerespektovala průběh zemské hranice. Zemská hranice měla pouze funkci administrativní, a proto netvořila žádnou bariéru ve vývoji regionů k ní přilehlých (Zeman 2001). Postupným vývojem se spádovým střediskem pomezí Čech a Moravy stalo město Jihlava, ležící v těsné blízkosti této hranice.

Další správní reformy od roku 1960 již průběh česko-moravské zemské hranice nerespektují. Reforma z roku 1960 vytvořila v českých zemích 7 krajů a přiřadila některé části Moravy ke kraji Jihočeskému (Dačicko do okresu Jindřichův Hradec, viz příloha č. 2).

3.2.3. Shrnutí

V modelovém území došlo v průběhu 20. století k mnoha změnám ve funkci hranic. Nejvýznamnějšími událostmi, které se v tomto ohledu v poválečném období 20. století podepsaly na území a obyvatelstvu, byl odsun Němců, nastolení a nakonec pád

komunistického režimu. Původní etnická hranice mezi Čechy a Němci (hranice pomnichovské okupace pohraničí) se přeměnila na **hranici historickogeografickou**. Vývoj státní hranice mezi léty 1918 a 1989 jednoznačně zvětšoval marginalitu tohoto modelového regionu. Ze standardně prostupné předválečné hranice mezi Československem a Rakouskem se stala v letech 1948 – 1989 hranice bariérová. Po pádu socialismu se tento retardační charakter státní hranice mění a hranice má charakter spíše **stimulační**. Zemská hranice mezi Čechami a Moravou ztratila v průběhu 20. století svou administrativní funkci, ale dodnes vymezuje **přírozené spádové mikroregiony** (Chromý 2000, in Dokoupil 2004).

3.3. Retrospektivní vývoj osídlení

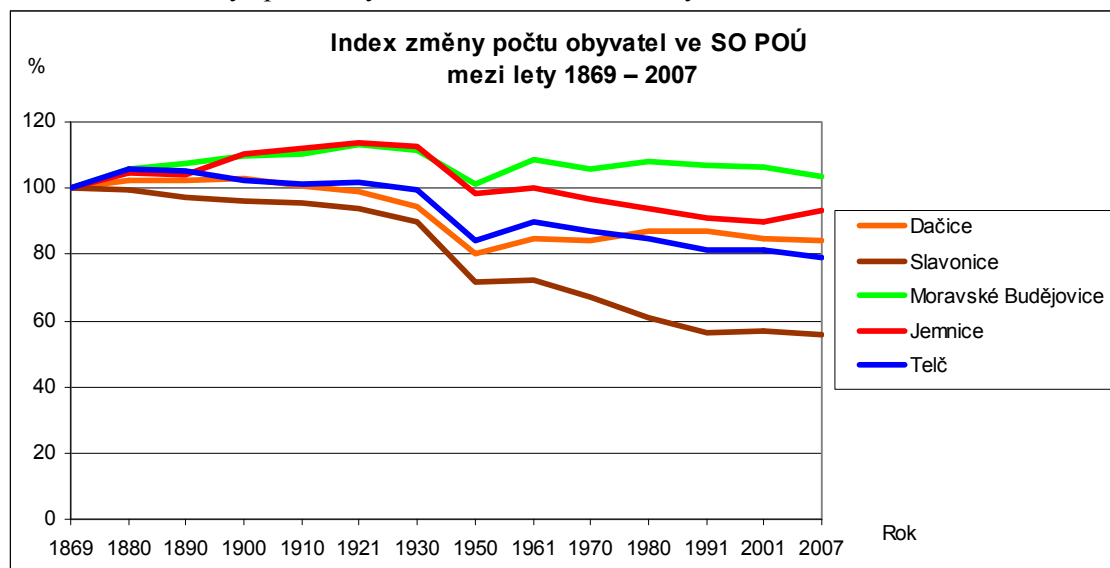
Velkou roli ve vývoji území hrál **multinacionální charakter regionu**. Vedle českého obyvatelstva zde byla velmi silná německá skupina obyvatel do roku 1945. Při sčítání lidu, domů a bytů v roce 1930 mělo modelové území více než 12 % německého obyvatelstva, především na Slavonicku tvořili Němci 72 % soudního okresu. Po procesu zrovnoprávnění ve 2. polovině 19. století odcházely skupiny židovského obyvatelstva z tradičních vesnických center (Dolní Bolíkov, Písečné, Markvarec, Olšany) do městských center okresu. Během války a po ní se počet německého obyvatelstva vlivem řady událostí (perzekuce německých antifašistů a židů hitlerovským režimem, válečné ztráty německých vojáků, útek německého obyvatelstva před frontou a odsunem, samotný odsun) prudce snížil (Vaishar 2000). Spolu s obyvatelstvem ztratil region i část své identity a ekonomické aktivity.

V **dlouhodobém vývoji** za posledních 46 let (1961/2007) počet obyvatel modelového území klesl o 7,4 %. Nejméně obyvatel relativně ubylo v tomto období v SO Moravské Budějovice (pokles o 5 %), naopak ve SO ORP Telč počet obyvatel klesl o více než 11 %. K 1. 1. 2007 žilo v modelovém území 57 863 trvale bydlících obyvatel (včetně cizinců s dlouhodobým pobytem). Celkový počet všech potenciálních uživatelů území (trvale bydlící a „sezónní“ uživatelé) se však zvyšuje o 27,4 % na 73 725 obyvatel (viz kapitola 3.5, příloha č. 3).

Poválečné období však není ztrátové po celou dobu stejně intenzivně. Dokonce mezi léty 1950 – 1961 vzrostl počet obyvatel regionu téměř o 5 %, na Moravskobudějovicku

dokonce až o 8 % (graf 1). Teprve v šedesátých letech nastal trvalý pokles počtu obyvatel tempem zhruba 1300 – 1500 osob za desetiletí při současném růstu počtu obyvatel ve všech střediskových městech. Tento vývoj pravděpodobně souvisí s takzvanou socialistickou industrializací, v jejímž rámci docházelo k rozsáhlé bytové výstavbě ve městech a průmyslových regionech.

Graf 1: Index změny⁵ počtu obyvatel ve SO POÚ mezi lety 1869–2007

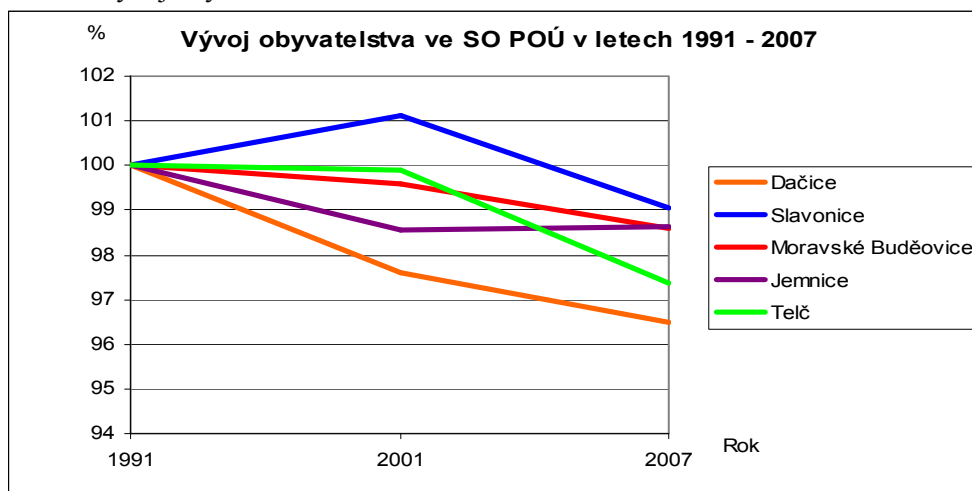

Zdroj: Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Statistický lexikon obcí České republiky 2005, Statistický lexikon obcí České republiky 2007, vlastní výpočty

SO ORP Dačice patří k regionům silně **ohroženým vysídlením**. Je charakteristický plošným poklesem počtu obyvatel většiny obcí. K výraznému poklesu v absolutních číslech došlo v případě obce Studená, kde v průběhu let 1991 – 2001 poklesl počet obyvatel o 154 (6 %). V případě menších obcí poklesl počet obyvatel výrazně (okolo cca 20 %) v obcích Heřmaněč, Horní Meziříčko, Horní Slatina a Županovice. Významněji narostl pouze počet obyvatel města Slavonice (o 102 obyvatel, 4 %). Příčinou může být zvýšená nabídka pracovních příležitostí v souvislosti s významem Slavonic jako centra cestovního ruchu.

⁵ Index změny 1869/2007 = obyvatelstvo v r. 2007/obyvatelstvo v r. 1869 x 100

Graf 2: Vývoj obyvatelstva ve SO POÚ v letech 1991 – 2007

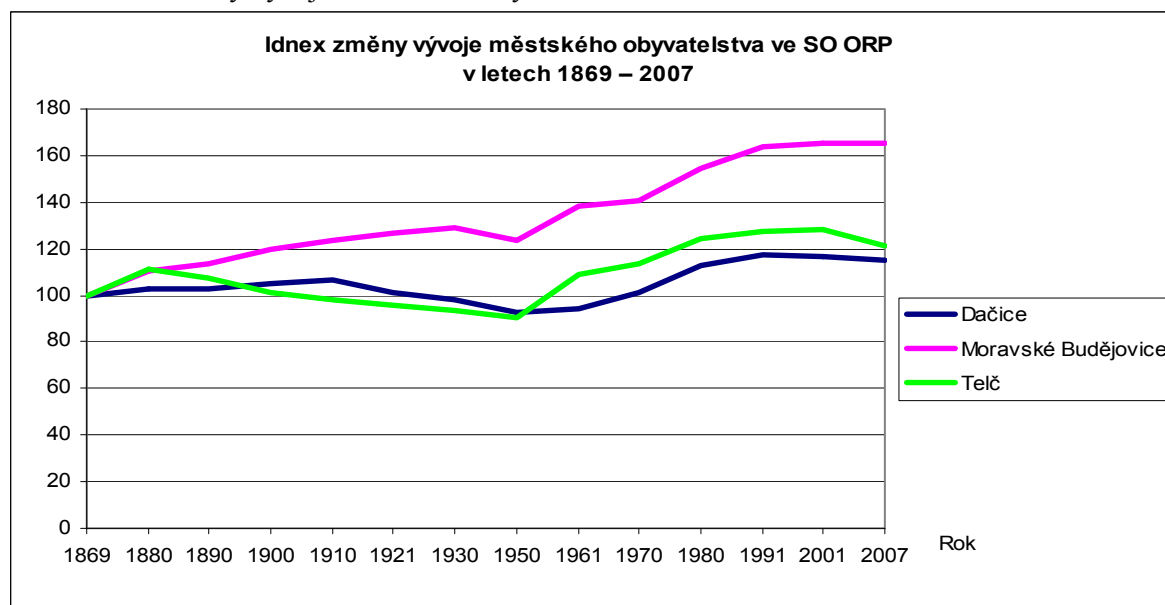

Zdroj: Statistický lexikon obcí České republiky 2005, Statistický lexikon obcí České republiky 2007, vlastní výpočty

Za posledních 138 let (1869/2007) ubylo **venkovského obyvatelstva** téměř o 42 % (graf 4, příloha č. 4). Tento úbytek byl diferencován podle několika faktorů. Nadále se projevovaly důsledky výměny obyvatelstva po roce 1945, protože v řadě znovuosídlených vesnic se zřejmě nevytvořilo stabilizované sociální klima s vazbou k půdě, obci a sousedům a obyvatelé těchto sídel je zřejmě opouštěli rychleji než ostatní (Vaishar 2000). Další diferenciaci způsobil vznik takzvané střediskové soustavy osídlení. Do střediskových obcí se koncentrovaly nejen pracovní příležitosti a služby, ale i bytová výstavba, což způsobilo zpomalení poklesu nebo i dočasný růst obcí. To zapříčinilo nárůst **městského obyvatelstva** mezi roky 1896 – 2007 o 33 % a v současnosti tvoří 56 % všech obyvatel modelového země (graf 3). Nestřediskové obce ztrácely obyvatelstvo o to rychleji. V úbytku obyvatelstva se projevily i faktory ekonomické – lokalizace zemědělské výroby nebo jiných ekonomických aktivit, nevýhodná dopravní poloha a podobně.

V průběhu devadesátých let došlo také v některých částech regionu k významné **změně směrů migrace** mezi městy a venkovem (po desetiletích převahy migrace z venkova do měst). Města Dačicka a Telč v současnosti obyvatelstvo migračně ztrácí, zatímco venkovské obce, konkrétně na Telčsku, mají kladné migrační saldo (graf 4, příloha č. 4). Specifickým fenoménem je migrační atraktivita obcí v zázemí větších měst (suburbanizace), která se na území jihozápadní Moravy projevila i v okolí Dačic a Moravských Budějovic (výrazněji pak např. v okolí Jihlavy).

Graf 3: Index změny vývoje městského⁶ obyvatelstva ve SO ORP v letech 1869 – 2007

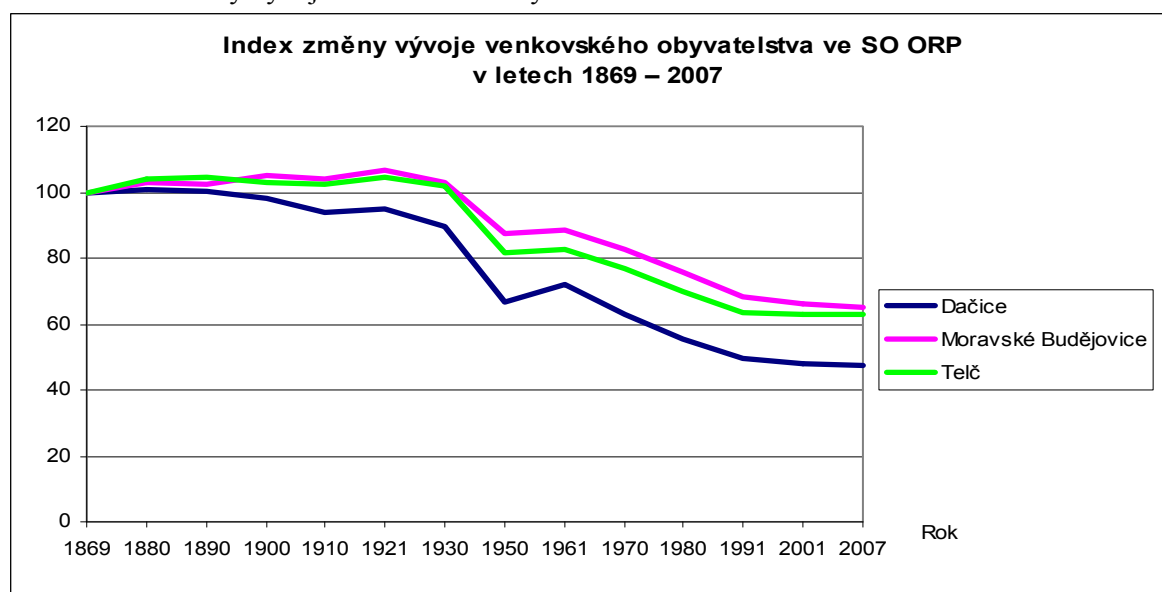

Zdroj: Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Statistický lexikon obcí České republiky 2005, Statistický lexikon obcí České republiky 2007, vlastní výpočty

Poznámka:

Index změny 1869/2007 = obyvatelstvo v r. 2007/ obyvatelstvo v r. 1869 x 100

Graf 4: Index změny vývoje venkovského obyvatelstva ve SO ORP v letech 1869 – 2007

Zdroj: Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Statistický lexikon obcí České republiky 2005, Statistický lexikon obcí České republiky 2007, vlastní výpočty

⁶ Do kategorie měst bylo zařazeno 5 sídel se statutem města – Dačice, Moravské Budějovice, Telč, Jemnice, Slavonice a 2 sídla se statutem obce – Studená a Želetava. Studená v letech 1880 – 1930 přesahovala velikostní hranici 3000 obyvatel, Želetava v letech 1860 – 1930 hranici 2000 obyvatel. Obě tyto obce jsou střediska místního významu s pracovními příležitostmi v průmyslu např. Masna Studená, a.s., Bel sýry Česko v Želetavě.

3.4. Struktura osídlení

Oblast jihozápadní Moravy (1176 km²) se podílí 1,5 % na rozloze Česka. Hustota osídlení je nižší než u jiných pohraničních okresů, které jsou považované za typická periferní území (např. Jeseník 60 obyv./km²). Dosahuje téměř 50 obyvatel na km², což jsou pouhé dvě pětiny průměrné hustoty zalidnění Česka. Vzhledem k nepřítomnosti regionálního centra v modelovém území a odlehlosti od větších center osídlení, dané polohou na styku tří venkovských krajů, je to celkem logické. **Hlavní centra osídlení** a ekonomických aktivit v regionu jsou zastoupena pěti obcemi se statutem města (Dačice, Slavonice, Moravské Budějovice, Jemnice a Telč).

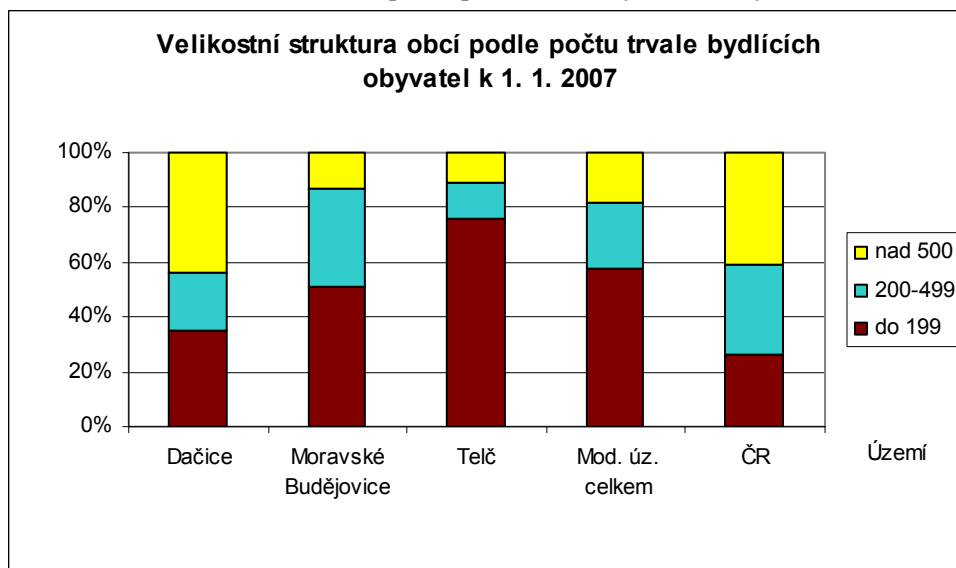
Výrazně venkovský charakter sledovaného území vychází z toho, že města Moravské Budějovice a Telč k sobě poutají poměrně velké venkovské zázemí. **Sídelní síť** sledované oblasti patří k nejrozdrobenějším v Česku, což dokládá v tabulce 5 i velmi nízký průměrný počet obyvatel na část obce (tj. více méně sídlo). Po prováděné integraci obcí v sedmdesátých a osmdesátých letech (prakticky do roku 1989) docházelo od r. 1990 k opačnému procesu. Změna režimu po roce 1989 dala řadě sídel možnost osamostatnit se a rozhodovat o svém fungování „bez závislosti“ na bývalé střediskové obci. Této šance využilo velké množství venkovských sídel na Telčsku a Moravskobudějovicku, kde se v porovnání s Dačickem osamostatnilo po roce 1991 nejvíce obcí a obce tak mají v průměru nižší počet místních částí i obyvatel.

Tabulka 5: Základní charakteristiky sídelní struktury sledovaných SO ORP (k 1. 1. 2007)

Správní obvod / Území	Počet trvale bydlících obyvatel	Rozloha (km ²)	Hustota zalidnění	Počet obcí	Počet částí obcí	Průměrný počet obyvatel na obec	Průměrný počet obyvatel na část obce	Průměrný počet částí obce na obec
Dačice	20 039	472	42,5	23	95	871	211	4,1
Moravské Budějovice	24 355	418	58,3	47	60	518	406	1,3
Telč	13 469	286	47,1	45	59	299	228	1,3
Model. úz. celkem	57 863	1 176	49,2	115	214	503	270	1,9
Jihlava	110 876	1 180	94,0	121	198	916	560	1,6
Jindřichův Hradec	92 637	1 943	47,7	106	289	874	321	2,7
Třebíč	113 987	1 509	75,5	172	233	663	489	1,4
Jihočeský kraj	630 006	10 057	62,6	623	1 979	1011	318	3,2
kraj Vysočina	511 645	6 796	75,3	704	1 402	727	365	2,0
Česko	10 287 189	78 867	130,4	6248	15 091	1646	682	2,4

Zdroj: Statistický lexikon obcí České republiky 2005 Statistický lexikon obcí České republiky 2007, vlastní výpočty

Graf 5: Velikostní struktura obcí podle počtu trvale bydlících obyvatel ve SO ORP k 1. 1. 2007

Zdroj: Statistický lexikon obcí České republiky 2007

Menší střediska oblasti – Slavonice, Studená, Jemnice i Telč – nejsou dostatečně silná, aby mohla hrát odpovídající centrální úlohu. Podle Hampla (2005) v analýze **komplexního regionálního významu středisek osídlení** Slavonice do souboru středisek (s KRV větší než 2,5) nepatří. Centrální funkce středisek uvedených v tabulce 3 jsou menší, než by odpovídalo počtu jejich obyvatel a výše uvedená města jsou tedy součástí spádového území silnějšího střediska, konkrétně příslušných center SO ORP, kde tvoří vedlejší centra.

Území je tedy i na úrovni základních městských funkcí do velmi značné míry závislé na silnějších střediscích v okolí. Na této úrovni jde o zajištění pracovních příležitostí a základních městských služeb v terciérní sféře. Vzhledem k poloze regionu mohou těmito středisky být i okresní města, především Jindřichův Hradec, Jihlava a Třebíč. Na druhé straně je zřejmé, že všechna tato silnější střediska jsou od studované oblasti poměrně vzdálena a jejich vliv, který se vzdáleností klesá, se nemůže uplatňovat plně. V současnosti **nejsilnější centrum regionu** jsou Dačice (tabulka 7), v roce 1991 bylo významnější město Moravské Budějovice. Úpadek regionálního významu Moravských Budějovic souvisí s krachem průmyslových podniků v počátku transformačního procesu. Telč je zařazena do středisek „přechodného“ typu, neboť splňuje pouze jedno ze dvou velikostních kritérií: má dostatečnou velikost zázemí a nižší celkovou velikost regionu (Hampl 2005).

Tabulka 6: Velikostní charakteristiky středisek jihozápadní Moravy

Středisko	Relativizované velikosti (ČR = 10 000)					
	Populační		Pracovní		Komplexní	
	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Dačice	7,7	7,8	9,8	9,9	9,1	9,2
Studená	2,6	2,4	2,4	2,6	2,4	2,6
Moravské Budějovice	7,7	7,8	10,0	9,2	9,2	8,7
Jemnice	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3	4,3
Telč	5,9	5,9	6,4	6,2	6,2	6,1

Zdroj: Hampl 2005

Poznámka: V tabulce 6 jsou uvedena střediska s komplexní velikostí 2,5 a více v roce 2001.

U populační velikosti se jedná o trvale bydlící obyvatelstvo, u pracovní velikosti o počet ekonomicky aktivního obyvatelstva bez nezaměstnaných + saldo směrově podchycené dojížděky / vyjížděky za prací. Komplexní velikost je definována jako součet relativní populační velikosti a dvojnásobku relativní velikosti pracovní, vztažená k úrovni celé ČR. Zvýšená váha byla přisouzena pracovní velikosti v důsledku jejího vyššího ekonomického významu (středisková funkce v užším slova smyslu).

Tabulka 7: Sociogeografická regionalizace – základní charakteristiky středisek jihozápadní Moravy

Pořadí podle KRV 2001	Region	Regionální působnost středisek v tis. obyvatel		Komplexní regionální význam středisek v tis. obyvatel (KRV)		Nadřazené středisko
		1991	2001	1991	2001	
Mikroregion 2. stupně						
118	Dačice	21,7	25,7	8,9	10,1	Jihlava
138	Moravské Budějovice	24,3	17	10,5	8,3	Třebíč
Subregion (typ B)						
-	Telč	11,8	12,8	-	-	Jihlava

Zdroj: Hampl 2005

Poznámka: Údaje k roku 1991 vycházejí z výsledků příslušné regionalizace (viz Hampl, Müller 1996). V rámci regionalizace byly vcelku rozlišeny čtyři hierarchické úrovně: mikroregiony 1. a 2. stupně, mezoregiony a makroregion (celý stát, rep. maximální region Prahy).

Základním kritériem pro vymezení mikroregionů 1. stupně je dojížděka do zaměstnání (subregiony typu B nesplňují stanovené kritérium velikosti, tj. 15 tis. obyv., přičemž zázemí střediska má více než 5 tis. obyv.; pro doplnění informace u subregionů typu A velikost zázemí nedosahuje 5 tis. obyv.), pro vymezení mikroregionů 2. stupně a mezoregionů je rozhodující nejsilnější směr celkové vyjížděky do zaměstnání i do škol při minimální velikosti mikroregionu 2. stupně (regionální působnost střediska) stanovené na 40 tis. obyvatel.

Ukazatel KRV zohledňuje působnost středisek na různých hierarchických úrovních a dále intenzitu vazeb s hierarchicky rozlišeným zázemím.

3.5. Uživatelé území a vliv druhého bydlení

Rostoucí koncentrace obyvatelstva do měst vyvolala alespoň u některých skupin lidí potřebu určitého návratu k přírodě, který se především zintenzivňoval v průběhu 20. stol., a tak v řadě míst podíl **rekreačního bydlení** převýšil nad bydlením trvalým. Trvale bydlící obyvatelstvo se v takových obcích leckdy stává menšinou v souboru obvykle bydlícího obyvatelstva, resp. v souboru skutečných uživatelů území. Pouze

však statut trvalého bydliště přiznává obyvatelům plná občanská práva a právo podílet se na samosprávě obce (Goliášová, Kovář, Kostková 2007).

Aktuálnost informací o stavu **rekreačního potenciálu** obcí ze statistických šetření ČSÚ je značně omezená. Bylo pracováno s výsledky z posledního sledování těchto charakteristik pocházející z roku 1991 v rámci SLDB – evidovaly se tak tzv. objekty pro individuální rekreaci (dále jen OIR), s bytovým fondem ze SLDB 2001 a s databází hromadných ubytovacích zařízení (dále HUZ) ke dni 31. 12. 2006.

Významným znakem periferních území je přítomnost velkého počtu OIR. Součtem „bytů obydlených přechodně“ a „sloužících k rekreaci“ ze SLDB 2001 a OIR ze SLDB 1991 bylo zjištěno v modelovém regionu celkem 3 686 takových objektů (domky, chalupy, chaty a byty) využívaných jen pro „druhé bydlení“. Při použití průměrného počtu 4 osoby na jeden OIR (Poštolka 2006) tomu odpovídá přítomnost 14 744 dalších (sezónních) obyvatel. Tím se zvyšuje „**celkový počet uživatelů území**“ na více než 72,6 tisíc, tj. na 125 % počtu trvale bydlících obyvatel. Z hlediska počtu a podílu „rekreačních uživatelů území“ jsou mezi obcemi významné rozdíly, které je nutné zohledňovat především při dimenzování a zajišťování technické, ale i občanské vybavenosti jednotlivých obcí a jejich částí. Při pouhém započítání uvedeného vlivu OIR se velikost obcí ve většině případů významně zvyšuje (a to není počítáno navíc s dalšími zde existujícími ubytovacími kapacitami pro volný nebo vázaný cestovní ruch). Z hlediska vlivu OIR, resp. uživatelů OIR na území lze hodnotit obce podle pořadí. Ve většině obcí (s výjimkou 26 obcí) se v důsledku uživatelů OIR zvyšuje počet obyvatel území (trvale bydlící + uživatelé OIR) o více než 20 %. Ve 29 obcích počet těchto „druhých obyvatel“ dokonce převyšuje o 50 % počet trvale bydlících a je tedy bezpodmínečně nutným faktorem úvah o životě a rozvoji v takových územích (příloha č. 3, obrázek 6).

Absolutní a zejména relativní velikost vlivu „druhého bydlení“ je do značné míry také ukazatelem **rekreačního významu území** a jeho částí (jednotlivých obcí). Pro úplnost je však nutné doplnit také údaje o ubytovacích kapacitách pro volný a vázaný cestovní ruch. Hromadná ubytovací zařízení (nad 10 lůžek) se v modelovém regionu nacházela v roce 2006 pouze v 18 obcích, ale celkový počet lůžek (1118) byl uveden pouze u pěti obcí: Slavonice (330), Telč (287), Řásná (287), Dačice (141) a Mrákotín (73). Přičtením tohoto údaje k výše uvedeným sezónním uživatelům území

je získán **konečných počet potenciálních obyvatel** sledovaného regionu – 73 725 – což je 127,4 % počtu trvale bydlících uživatelů.

Vliv „druhéby bydlení“, který se projevuje příjezdy a výrazným zvýšením počtu uživatelů území zejména ve víkendových dnech hlavní návštěvnické (rekreační) sezony, zvyšuje dočasně zatížení území a mění jeho vnitřní proporce (Goliášová, Kovář, Kostková 2007). Tak např. na území obce **Vanůvek** (u Telče) vzroste v té době počet uživatelů území více než pětkrát, a to přibližně z 30 trvale bydlících obyvatel na 142 denních obyvatel (bez vlivu větších ubytovacích kapacit), podobně je to i v obcích **Klatovec**, **Řásná** a **Mrákotín**, které se nachází v atraktivní oblasti Javořické vrchoviny. U posledních dvou jmenovaných obcí je významná existence hromadných ubytovacích zařízení. Jednotlivá data za všechny obce sledovaného regionu jsou uvedena v příloze č. 3.

V tabulce 8 je vyjádřen **vliv „druhéby bydlení“** na celkový počet uživatelů území podle správních obvodů pověřených obecních úřadů, což má nebo může mít dopad na potřebu a kapacity služeb a zařízení občanské vybavenosti. Zatímco se necelá třetina trvale bydlících obyvatel nachází na Moravskobudějovicku, nejvíce rekreačních uživatelů území – přibližně 31,5 % – se nachází na Dačicku.

Tabulka 8: Vliv „druhéby bydlení“ na celkový počet uživatelů území podle SO POÚ

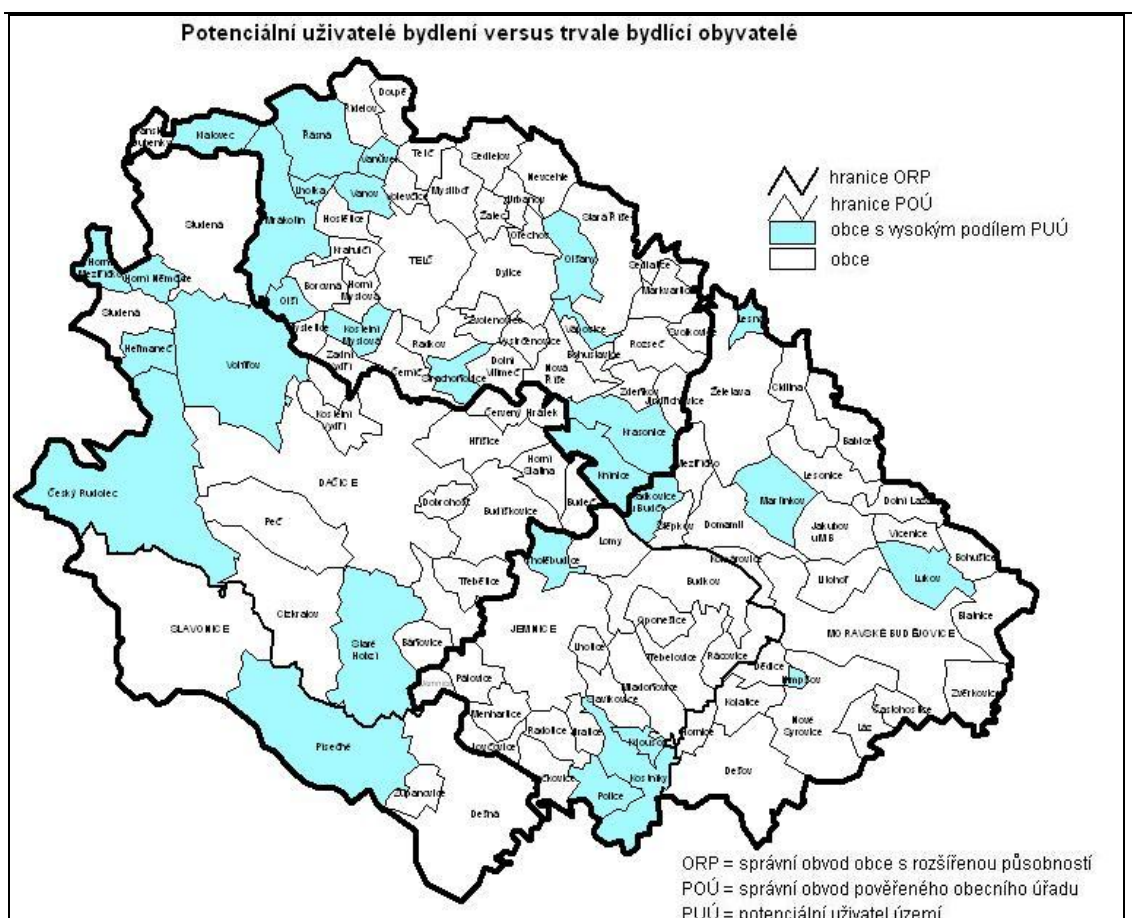
POÚ	Trvale bydlící		Rekreační uživatelé		Potenciální uživatelé	
	abs	%	abs	%	abs	%
Dačice	16099	27,8	4993	31,5	21092	28,6
Slavonice	3940	6,8	1410	8,9	5350	7,3
Moravské Budějovice	16416	28,4	3024	19,1	19440	26,4
Jemnice	7939	13,7	1484	9,4	9423	12,8
Telč	13469	23,3	4951	31,2	18420	25,0
Celkem	57863		15862		73725	

Zdroj: Databáze OIR 1991, SLDB 2001, Databáze HUZ k 31. 12. 2006, vlastní výpočty

Poznámky:

Trvale bydlící = stav dle průběžných průzkumů ČSÚ k 1. 1. 2007

Rekreační uživatelé = [byty přechodně obydlené a sloužících k rekreaci ze SLDB 2001 + OIR v roce 1991 (podle ČSÚ)] x 4 osoby na jeden objekt druhéby bydlení + počet lůžek v HUZ k 31. 12. 2006

Obrázek 6: Obce s nejvyšším podílem potenciálních uživatelů na počet trvale bydlících
 Zdroj: Databáze OIR 1991, SLDB 2001, Databáze HUZ k 31. 12. 2006, Databáze softwaru ArcView 3.3, vlastní výpočty a tvorba

3.6. Obyvatelstvo

Při zpracování této kapitoly bylo využito oficiálních statistických údajů. Většina dat je převzata z publikací ze SLDB k 1. 3. 2001 a bilance pohybu obyvatelstva za období od 1. 1. 1991 do 31. 12. 2003 ze statistických ročenek 2006 Jihočeského kraje a kraje Vysočina. Dalším zdrojem dat byla průběžná evidence obyvatel k 1. 1. 2007. Doplňující tabulky jsou uvedeny v příloze č. 4.

Nepříznivý demografický vývoj v České republice, který započal již v první polovině devadesátých let, se promítl i na území jihozápadní Moravy. Na úrovni SO ORP počty živě narozených meziročně kolísají. V období 1991 – 2003 byla nejvyšší hrubá míra porodnosti⁷ i nejnižší hrubá míra úmrtnosti⁸ ve SO ORP Telč (HMP = 10,9,

⁷ hrubá míra porodnosti – počet živě narozených na 1 000 obyvatel středního stavu (v tabulce 9 Živě narození)

⁸ hrubá míra úmrtnosti – počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu (v tabulce 9 Zemřelí)

HMU = 10,5), což byly nejperspektivnější hodnoty přirozeného přírůstku v regionu.

V období 2004 – 2006 je největší přirozený přírůstek zaznamenán na Dačicku.

Počet přistěhovalých do jednotlivých správních obvodů ORP bývá meziročně poměrně dost proměnlivý. V letech 1991 – 2003 bylo migračně nejatraktivnější Moravskobudějovicko ($PS = 1,4$)⁹, svůj primát si drželo i v následujícím období 2004 – 2006 ($PS = 2,0$). Naopak markantní zvyšující se odliv obyvatel probíhá ve správním obvodu ORP Telč (tabulka 9). **Nejperspektivnější demografická situace** byla v období 2004 – 2006 na Moravskobudějovicku s celkovým přírůstkem 0,1 %, ostatní SO ORP zaznamenaly úbytek obyvatel.

Tabulka 9. Základní demografické údaje¹⁰ podle SO ORP v období 1991 – 2003 a 2004 – 2006

ORP	Živě narození	Zemřelí	Přirozený přírůstek	Přírůstek stěhováním	Celkový přírůstek	Sňatky	Rozvody
Období 1991 – 2003							
Dačice	10,4	11,8	-1,3	-0,1	-1,5	5,3	2,2
Moravské Budějovice	10,7	12,9	-2,3	1,4	-0,9	5,4	1,7
Telč	10,9	11,5	-0,6	-1,0	-1,6	5,1	1,8
Období 2004 – 2006							
Dačice	9,3	10,5	-0,6	-1,9	-2,5	4,6	2,3
Moravské Budějovice	8,6	10,4	-1,9	2,0	0,1	4,5	2,0
Telč	9,4	10,5	-1,0	-3,6	-4,6	4,5	2,0

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 2006, Statistická ročenka kraje Vysočina 2006, vlastní výpočty

Od devadesátých let dochází k výraznému a rychlému zhoršování věkové struktury populace (**proces stárnutí**, tabulka 10). V roce 1991 tvořily děti do 14 let 22,4 % obyvatel modelového regionu (v ČR 20,6 %), v roce 2005 to bylo již jen 15,7 % (v ČR 14,6 %). Věkové složení obyvatelstva jihozápadní Moravy se mění s velikostí obce. V nejmenších a největších obcích regionu žije v průměru nejstarší obyvatelstvo. Zatímco z počátku byly projevy procesu stárnutí populace tlumeny vysokým podílem obyvatel v produktivním věku, se vstupem silných poválečných ročníků do poproduktivního věku začne v blízké budoucnosti docházet k urychlování procesu.

⁹ PS – přírůstek stěhováním na 1000 obyvatel středního stavu

¹⁰ průměrná roční hodnota ukazatele za sledované období připadající na 1 000 obyvatel středního stavu

Tabulka 10: Struktura obyvatelstva podle věku v jednotlivých SO ORP

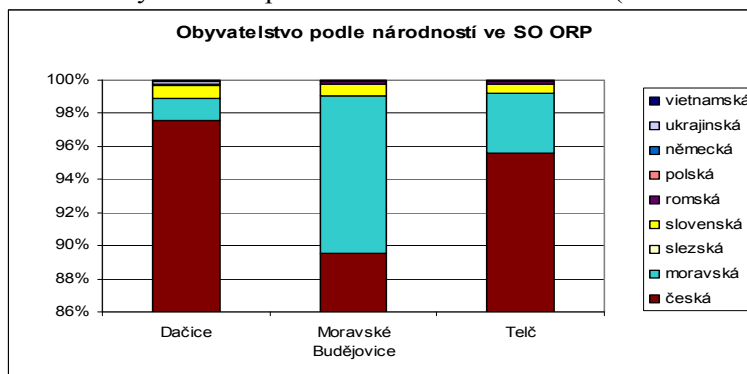
Správní obvod / Území	0 – 14		15 – 64		65 +		Průměrný věk 2007
	1991	2005	1991	2005	1991	2005	
Dačice	23,2	15,5	64,2	68,3	15,6	13,4	39,6
Moravské Budějovice	22,5	15,7	62,6	69,0	14,9	15,2	39,7
Telč	21,4	16,0	64,5	68,3	14,0	15,6	40,1
Mod.úz.celkem	22,4	15,7	63,8	68,5	13,8	14,7	39,5
Jihočeský kraj	26,2	14,9	84,0	71,0	16,0	14,1	40,1
kraj Vysočina	20,0	15,4	67,4	70,2	12,6	14,4	39,8
Česko	20,6	14,6	66,7	71,2	12,7	14,2	40,2

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 2006, Statistická ročenka kraje Vysočina 2006

Vlivem stárnutí populace dochází i ke **zvyšování průměrného věku**, z 35,7 let (v roce 1991) na 39,8 let (v roce 2007). V důsledku trvale nízké porodnosti je nejvyšší průměrný věk obyvatel na Telčsku (40,1 let).

Nejčetnějšími národnostmi na území jihozápadní Moravy jsou ve svém úhrnu **národnosti** česká, moravská a slovenská, kde česká je zastoupena ve všech správních obvodech a slovenská menšina je zanedbatelná (1 %). Nejvyšší podíl české národnosti (více než 96 %) byl v roce 2001 na Dačicku. Moravská národnost byla a je zcela jednoznačně záležitostí Moravy. K moravské národnosti se však hlásilo jen 10 % obyvatel Moravskobudějovicka a 3,5 % obyvatel Telčska. Z pohledu jednotlivých obcí byla v roce 2001 nejvíce „moravská“ obec – Štěpkov, kde více než třetina obyvatel obce deklarovala svou národnost jako moravskou. Ve Svojkovicích, Domamile a Dědicích byl podíl osob s moravskou národností na celkovém počtu obyvatel obce více než pětinnový.

Graf 6: Obyvatelstvo podle národností ve SO ORP (k 1. 3. 2001)

Zdroj: SLDB 2001

Struktura obyvatelstva podle **nejvyššího dosaženého stupně vzdělání** ve sledovaném území je méně příznivá, v porovnání s průměrem ČR. Ve sledovaném

období (1991 – 2001) došlo k růstu vzdělanosti obyvatelstva staršího 15 let, když podíl obyvatel s vysokoškolským a středoškolským vzděláním s maturitou se zvýšil z 21,8 % na 28,9 %. Nejvyšší podíl byl v SO ORP Telč (30,1 %) a nejhůře je na tom v této statistice správní obvod ORP Moravské Budějovice. Na Moravskobudějovicku žije nejvyšší podíl osob se základním vzděláním nebo bez vzdělání, jichž je dokonce více než těch, které dosáhly středního vzdělání s maturitou nebo vyššího. Toto nelze konstatovat u jiného správního obvodu v regionu.

3.7. Trh práce

Podle SLDB 2001 bylo ve sledované oblasti celkem 28 214 **ekonomicky aktivních osob**, tj. 48 % z obyvatel regionu. V porovnání s rokem 1991 došlo k poklesu počtu ekonomicky aktivních obyvatel o 1,2 tisíc osob (o 4,2 procentního bodu). Podíl ekonomicky aktivních osob na obyvatelstvu je ve srovnání s krajem Vysočina (58,7 %), Jihočeským krajem (59,8 %) i průměrem České republiky (59,6 %) nižší. Mezi jednotlivými ORP byl jejich podíl nejvyšší ve SO Dačice (49,9 %).

K výrazným změnám došlo ve struktuře **ekonomicky aktivních osob podle odvětví**. Z jednotlivých odvětví pracovalo v priméru¹¹ 14 % osob, nejvíce v SO Telč (15,3 %). V porovnání s rokem 1991 klesl jejich počet v modelovém regionu o 16 procentních bodů. V průmyslu pracovalo v roce 2001 37,6 % obyvatel sledované oblasti, nejvyšší podíl byl na Dačicku (40,4 %). Od roku 1991 podíl poklesl o 2,4 procentního bodu. K nejvyššímu nárůstu pracujících v průmyslu došlo na Telčsku (o 4,7 procentního bodu), což se dá vysvětlit blízkostí krajského města Jihlavy a množstvím pracovních příležitostí v prosperujících podnicích ve strojírenství (např. podnik Bosch v Jihlavě, TRW DAS v Dačicích, Telčská strojírenská v Telči). Podíl pracujících ve stavebnictví vzrostl o 2,1 procentního bodu na 8,2 %. Rozhodující podíl pracujících byl zaměstnán ve všech druzích služeb (pro obyvatelstvo i podniky). Ten vzrostl v modelovém regionu o 12 procentních bodů (o 26,9 tisíc osob) na 40,3 %. Nejvyšší podíl byl na Moravskobudějovicku (53,6 %). V ostatních správních obvodech vzrostl počet zaměstnaných v těchto odvětvích o více než třetinu (tabulka 11). Struktura obyvatelstva podle odvětví za jednotlivé SO ORP je uvedena v příloze č. 5.

¹¹zemědělství, lesnictví a chov ryb

Tabulka 11: Odvětvová struktura zaměstnanosti ve SO ORP v letech 1991 – 2001

SO ORP	Ekonomicky aktivní celkem		Podíl ekonomicky aktivních podle odvětví činnosti (%) ¹²							
			zemědělství, lesnictví, chov ryb		průmysl		stavebnictví		služby	
	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Dačice	10 429	10033	29,2	13,6	40,2	40,4	5,2	8,6	25,5	37,5
Moravské Budějovice	11 994	11 605	28,8	13,0	32,4	34,8	7,6	8,6	31,2	43,6
Telč	7 048	6 576	33,6	15,3	33,0	37,7	5,4	7,4	28,0	39,6

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 2006, Statistická ročenka kraje Vysočina 2006

V obcích modelového území má dle registru ekonomických subjektů (stav k 31. 12. 2005) sídlo cca 10 083 **podnikatelských subjektů**. Něco přes 46 % podnikatelských subjektů je registrováno v sídlech jednotlivých správních obvodů s pověřeným úřadem. V rámci velikostní struktury mají významnou převahu drobní podnikatelé, tj. podnikatelské subjekty zaměstnávající do dvaceti zaměstnanců. Takto velké firmy se podílí téměř 85 % na celkovém počtu ekonomických subjektů sledovaného území.

Podle SLDB 2001 bylo ve sledovaném území sečteno 25550 zaměstnaných osob, přitom pracovních míst bylo pouze 23203. Z jednotlivých SO ORP vyjíždělo za práci 5525 zaměstnaných osob (1,6 %), z jiných ORP zde bylo zaměstnáno 3178 osob (13,7 % obsazených pracovních míst). Za práci tak z modelového území vyjíždělo o 2347 zaměstnaných osob více, než jich dojíždělo (8,5 % ekonomicky aktivních obyvatel). Všechny SO ORP dosahují **záporného salda dojížděky**, nejvyšší hodnotu vykazuje SO Moravské Budějovice (10,8 % obsazených pracovních míst).

Tabulka 12: Balance dojížděky za práci ve SO ORP

SO ORP / Území	Zaměstnané osoby	Dojíždějící přes hranice území		Vyjíždějící za hranice území		Saldo dojížděky		Obsazená pracovní místa	
		celkem	z toho denně	celkem	z toho denně	celkem	z toho denně	celkem	na 1 000 zaměstnaných ¹³
Moravské Budějovice	10 220	1 237	1 103	2 225	1 333	-988	-230	9 232	903
Telč	6 104	784	639	1 631	1 211	-847	-572	5 257	861
Dačice	9226	1157	964	1669	957	-512	7	8714	945
Mod.úz.celkem	25 550	3 178	2 706	5 525	3 501	-2 347	-795	23 203	908

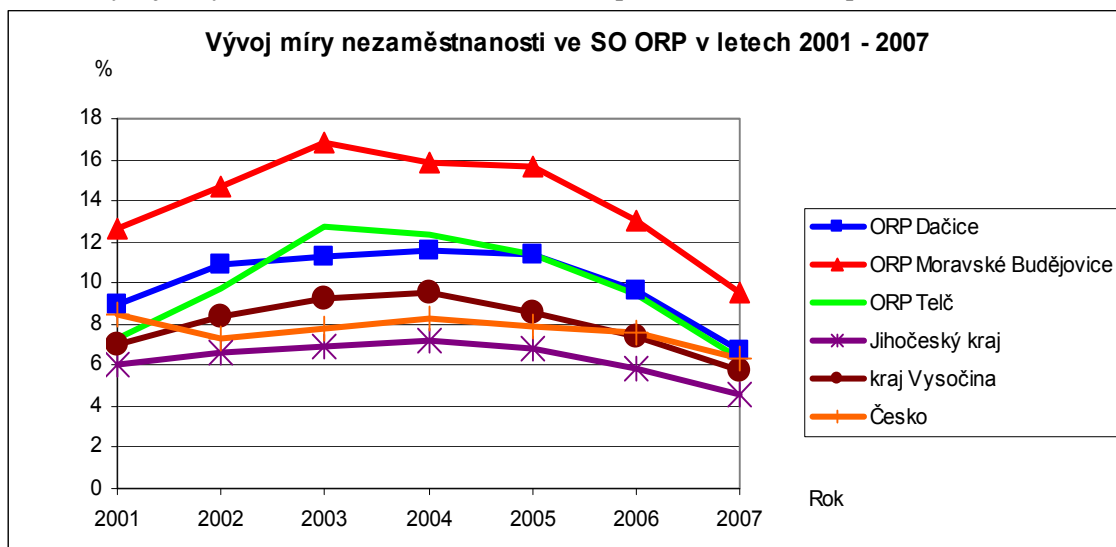
Zdroj: SLDB 2001

¹² pouze se zjištěným odvětvím ekonomické činnosti¹³ bydlících na příslušném území

Měřeno mírou registrované nezaměstnanosti ke konci jednotlivých let, vykazují modelové území ve srovnání s ČR permanentně **nadprůměrnou nezaměstnanost** (graf 7, tabulka 34 v příloze č. 5). Region jihozápadní Moravy patřil vždy mezi problematická území v Česku. Celková nezaměstnanost území prudce rostla v období od roku 2001 do 2003. Zhoršující se ekonomická situace a neschopnost sektoru služeb absorbovat další pracovníky uvolněné z průmyslu a zemědělství měla podíl na prudkém růstu. Na Telčsku a Moravskobudějovicku bylo dosaženo maxima (MB = 16,3 %, TE = 12,7 %) od počátku devadesátých let, na Dačicku o rok později 11,6 %. Jedná se o průměrnou míru nezaměstnanosti celého mikroregionu, přičemž nezaměstnanost v jednotlivých obcích se v jednotlivých letech vyvíjela individuálně. Nejlépe jsou na tom obce v blízkém okolí centra, kam mohou lidé za prací dojíždět. Nejhorší situace je pak v obcích nejvíce vzdálených od regionálních center, zejména v blízkosti státní hranice s Dolním Rakouskem – Dešná 28,7 %, Písečné 25,4 % a Županovice 23,81 % a v obcích na půli cesty mezi dvěma většími centry regionu – Ořechov 19,23 %, Žatec 16,67 % a Kostelní Myslová 16,0 % na Telčsku, na Moravskobudějovicku – Komárovice 34 %, Rákovice 32,5 % a Radkovice u Budče 28,1 % (údaje za prosinec 2005).

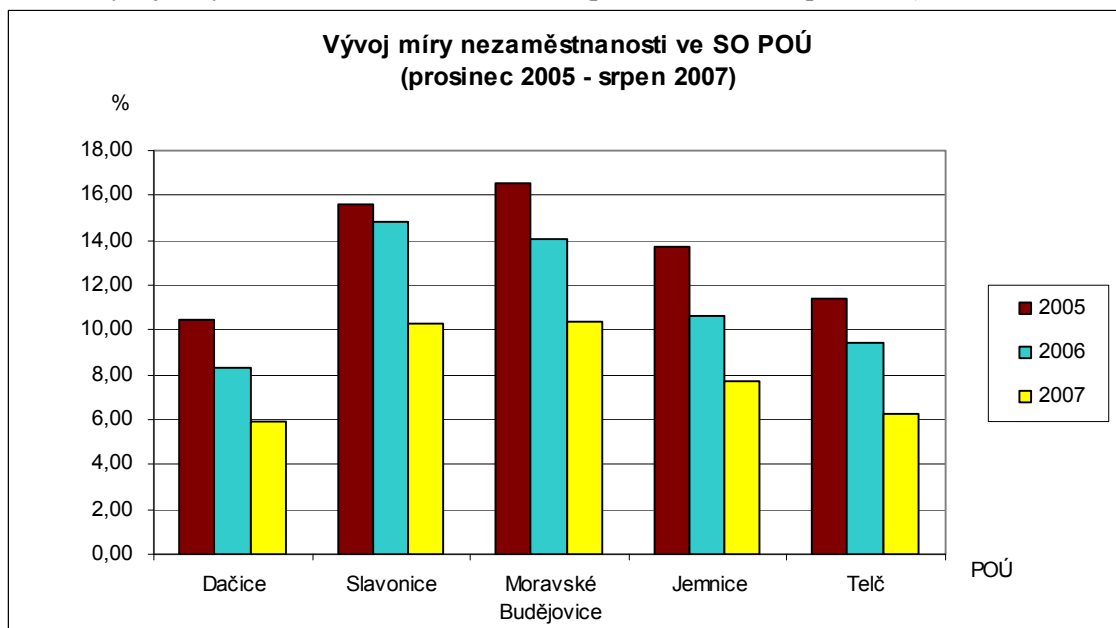
Zlepšující se situace na trhu práce vedla k tomu, že v posledních čtyřech letech počet osob registrovaných na úřadech práce i počet dlouhodobě nezaměstnaných v regionu stejně jako v celé ČR pozvolna klesá. V srpnu 2007 **klesla míra nezaměstnanosti ve všech SO** pod 10 %. V srpnu 2007 dosahovala registrovaná míra nezaměstnanosti 8,2 %, což je v porovnání s průměrem Česka o 1,8 procentního bodu více. V jednotlivých SO ORP se míra nezaměstnanosti pohybuje od 6,3 % na Telčsku po 9,5 % na Moravskobudějovicku. Ve správních obvodech POÚ byla nejnižší míra nezaměstnanosti zaznamenána na Dačicku (5,9 %). Správní obvod POÚ Moravské Budějovice vykazuje po celé sledované období (2005 – 2007) **nejvyšší hodnoty** ve srovnání s ostatními obvody jihozápadní Moravy (graf 8, tabulka 35 v příloze č. 5), maximum bylo dosaženo v prosinci 2005 (16,54 %). To koresponduje s vývojem míry nezaměstnanosti v okrese Třebíč, který je hospodářsky slabým regionem.

Graf 7: Vývoj míry nezaměstnanosti ve SO ORP od prosince 2001 do srpna 2007

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 2006, Statistická ročenka kraje Vysočina 2006, Úřad práce v Jindřichově Hradci

Graf 8: Vývoj míry nezaměstnanosti ve SO POÚ (prosinec 2005 – srpen 2007)

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 2006, Statistická ročenka kraje Vysočina 2006, Úřad práce v Jindřichově Hradci

3.8. Regionální disparity

Tato kapitola vyzdvihuje pozitivní i negativní regionální disparity oblasti jihozápadní Moravy, jejichž výběr vychází z geografické analýzy, z výsledků dotazníkového šetření a z výzkumu Ministerstva pro místní rozvoj: Regionální diferenciací a polarizaci aktuálního socioekonomického vývoje ČR dostupného na URL: <http://www.regionalnirozvoj.cz/catalogue2/index.htm>.

Česká republika je charakteristická rozdrobenou sídelní strukturou, zvláště pak v periferních oblastech. V těchto oblastech způsobuje **značné problémy** nedostatečné dopravní napojení na regionální centra. Odlehlost se podílí na udržování nadprůměrné nezaměstnanosti a celkovém útlumu ekonomických aktivit v území, což není plně kompenzováno příjmy z cestovního ruchu a zemědělství. Periferní regiony trpí nezájmem investorů, kteří do nich neumísťují nové výroby.

V počátečním transformačním procesu po roce 1990 se projevovaly v některých aspektech **rostoucí regionální rozdíly** vyplývající z přechodu české ekonomiky na tržní podmínky. Byly však do určité míry vyrovnávány regionální politikou státní podpory strukturálně postiženým a hospodářsky slabým regionům, vymezeným na úrovni okresů.

Regionální disparity regionu lze hodnotit podle mnoha ukazatelů: **1. výkonnost regionu** – vývoj regionálního HDP (ve stálých cenách, na 1 obyvatele), míra nezaměstnanosti, soukromí podnikatelé (malé a střední podniky), zahraniční investice, **2. struktura obyvatelstva** – stárnutí populace, migrace, vzdělanostní struktura, religiozita, národnostní složení, **3. prostředí a infrastruktura** – aktivity výzkumu a vývoje, vybavenost dopravní infrastrukturou, vybavenost občanů přístupem k internetu, v hmotné úrovni obyvatelstva, průmyslová infrastruktura, dopravní obslužnost, životní prostředí, **4. politologické faktory** – veřejné příjmy, veřejná podpora a mnoho dalších ukazatelů.

V následujícím přehledu je vybráno **9 jevů** ukazující disparity jihozápadní Moravy v rámci Česka. Každý ukazatel je aktuální k datu uvedenému v metodice a je pravděpodobné, že indikátory v současnosti vykazují jiné hodnoty. Ke každému ukazateli je v příloze č. 6 uveden kartogram znázorňující regionální disparity České republiky.

Podíl obyvatel ve městech

Metodika: Podíl obyvatel žijících ve městech z celkového počtu obyvatel (2004)

Jde o poměrně symetrické rozložení s nejvyšším zastoupením středních hodnot. Zónu nejvyššího stupně tvoří kromě městských okresů Prahy a Brna především průmyslové oblasti severočeské a ostravsko-karvinské pánve. Ve druhém stupni přistupuje i sokolovská pánev s okolím a části zejména jižních a severovýchodních Čech. Zóna středních hodnot prostupuje celým územím republiky s největšími koncentracemi v prostoru mezi Čechami a Moravou, na střední Moravě a ve Slezsku a v jihozápadních Čechách. Nízké hodnoty jsou typické zejména pro Moravu (Jihomoravský, Zlínský, Olomoucký kraj) a střední a jihozápadní Čechy. Minima vykazují okolí hlavních center osídlení, nejrozsáhleji jižní okolí Brna. Oblast jihozápadní Morava se nachází v kategorii nízký (40,0 – 54,9 %).

Podíl osob s vysokoškolským vzděláním

Metodika: podíl obyvatel s dokončeným vysokoškolským vzděláním z celkového počtu obyvatel (2001)

Rozložení je územně asymetrické, nižší hodnotový sektor představuje většinu území, opačný stav je soustředěn do izolovaných prostorů velkoměst a jejich okolí. Z ORP středních měst, které nesousedí s velkoměsty, má nejvýznamnější postavení Tábořsko (druhý nejvyšší stupeň). Zóna středních hodnot je rozložena nesouvisle na celém území ČR. Rozsáhlejší a též spojitější je však zóna s hodnotou stupně nízký. Nejnížší hodnoty jsou již opět rozloženy nesouvisle a nepříliš četně, nejvíce v Ústeckém, Plzeňském a Jihomoravském kraji. Oblast jihozápadní Morava se nachází v kategorii nízký (4,00 – 5,49 %) na Telčsku a Moravskobudějovicku a v kategorii nejnižší do 3,99 % na Dačicku.

Podíl bytů postavených po roce 1991

Metodika: podíl bytů postavených po roce 1991 (ve stavu k roku 2001) ze všech trvale obydlených bytů.

Relativně více území s nadprůměrnými hodnotami ukazatele má Morava (bez Slezska) oproti Čechám. Nejvyšší podíly jsou ale v okolí Prahy a na českomoravském pomezí v Pardubickém kraji. Avšak již druhý nejvyšší stupeň je zastoupen dosti souvisle na jižní, jihovýchodní a střední části Moravy, v Čechách pak hlavně v Plzeňském, Jihočeském a obou východočeských krajích. Zónový stupeň střední je nejvíce ve Středočeském, Jihočeském kraji a na Vysočině. Nízké hodnoty zaznamenává Liberec, ve východní části republiky pak zejména kraj Moravskoslezský a část Olomouckého. Do nejnižších hodnot spadá Brno, Plzeň a Ostrava (z níž jsou souvislé přesahy do okolních ORP), velká koncentrace je v průmyslové oblasti severních a severozápadních Čech. Oblast jihozápadní Morava se nachází v kategorii vysoký 10 – 11,99 %.

Podíl bytových domácností s automobilem

Metodika: podíl bytových domácností s automobilem ze všech bytových domácností (2001)

V tomto kritériu je charakteristické rozdělení státního území na dvě části: „pokročilejší“ – Čechy včetně celé Vysočiny, ale bez severu a severozápadu, a „méně pokročilou“ – zbytek České republiky. Zmíněné území Čech je vcelku rovnoměrně rozděleno do zónového stupně nejvyšší a vysoký. Stupeň střední má hlavní rozšíření na jižní a jihovýchodní Moravě a v pásu Litoměřice-Podbořany. Střední a severní Morava

se Slezskem a většina Libereckého a Karlovarského kraje patří do zóny nízkých hodnot kritéria, přičemž nejnížší stav zaznamenává severočeská hnědouhelná pánev, Ostravsko a širší Bruntálsko. Velká města mají postavení vesměs v nízkých hodnotách kritéria. Oblast jihozápadní Morava se nachází v nejvyšší kategorii s **60 % a více**.

Podíl bytových domácností s internetem

Metodika: podíl bytových domácností s internetem ze všech bytových domácností (2001)
Jednoznačná koncentrace nejvyšších hodnot je v obou největších městech ČR; zařazení i jejich okolních ORP potvrzuje velký vliv metropolí v kvalitativní suburbanizaci přilehlého území. Z ostatních měst (resp. přibližujících se jejich statistickému pojetí) jsou ORP Olomouce, Hradce Králové, Pardubic, Liberce a Českých Budějovic ve druhém nejvyšším stupni. Do středního stupně patří většina středních a severovýchodních Čech a též pás z jižních Čech na Moravu; z větších měst pak Ostrava a Plzeň. Nízké hodnoty zaznamenávají převážně pohraniční ORP, z vnitrozemských pak ty, které leží na Českomoravské vrchovině a v pásu mezi středními a jižními Čechami. Nejnižší hodnoty jsou málo početné a rozptýlené. Oblast jihozápadní Morava se nachází v nízké kategorii **3,50 – 4,99 %**.

Míra nezaměstnanosti¹⁴

Metodika: přepočet údaje míry nezaměstnanosti z úřadu práce příslušných okresů za srpen 2007 za každou obec na index, jehož základem je celostátní míra nezaměstnanosti k srpnu 2007 rovnající se 100,00.

Nižší úroveň míry nezaměstnanosti jsou jednoznačně v Čechách oproti Moravě a Slezsku. Nejnižší stupeň existuje v západním okolí Prahy, severovýchodně od Prahy a na pomezí středních Čech a Vysočiny. Druhý nejpriznivější stupeň rozšiřuje tento areál do širokého prostoru jižních, jihozápadních a severovýchodních Čech, na Moravě se jen v malém rozsahu uplatňuje v okolí Brna a Zlína. Teprve střední stupeň zabírá většinu Moravy (nikoli však Slezsko) a v Čechách zejména západní část. Oblasti vysoké a nejvyšší nezaměstnanosti jsou pak soustředěny takřka výlučně ve dvou regionech: v Moravskoslezském a části Olomouckého kraje a v Ústeckém kraji. Podružně k nim přistupuje pohraniční pás na jižní Moravě. Oblast jihozápadní Moravy se nachází v kategoriích střední (**75,0 – 124,9**) na Telčsku (100) a Dačicku (106,3) a nejvyšší (**150 a více**) na Moravskobudějovicku (151).

Průměrná měsíční mzda zaměstnanců

Metodika: údaje za obce, z nichž by mohly být agregovány hodnoty za ORP, neexistují. Proto byly převzaty údaje za okresy k 31. 12. 2003. Jednotlivým ORP byly přiřazeny hodnoty okresu, v němž leží (popř. v němž leží svou převažující územní částí).

Od ostatního území ČR se nejvyšším stupněm odlišuje pouze Praha. I druhý nejvyšší stupeň je, kromě Ostravy a Plzně, soustředěn v širším okolí Prahy. Zónový stupeň střední zahrnuje pak část Středočeského kraje a ORP většiny krajských měst. Nízký zónový stupeň se táhne zejména od Moravy přes pás mezi středními a jižními Čechami do západních Čech. Nejnižší hodnotu pak zaznamenává pohraniční pás pomezí mezi jižní Moravou a jižními Čechami. Oblast jihozápadní Moravy se nachází v kategorii: střední (**15 000 – 16 999 Kč**) na Telčsku, nízké (**13 500 – 14 999 Kč**) na Moravskobudějovicku a nejnižší (**do 13 499 Kč**) na Dačicku.

¹⁴ V příloze č. 6 je uveden kartogram 6 zobrazující míru nezaměstnanosti z roku 2001.

Podíl podnikajících osob

Metodika: jako podnikající osoby jsou uvažováni držitelé živnostenských oprávnění a osoby svobodných povolání. Je vyhodnocen jejich podíl z počtu obyvatel k 1. 1. 2004. Podíl je přepočten na index, kdy podíl podnikajících v celé ČR = 100,00.

Nejvyšší hodnoty zaznamenávají dvě největší města ČR. Druhé nejvyšší hodnoty navazují jen v Čechách: ve Středočeském, Libereckém, Karlovarském kraji a též v Jihočeském. Diferenciace mezi Čechami a Moravou pokračuje i v následujícím, středním, stupni – Morava ani na něj ještě podstatněji nedosahuje. Moravské území vyplňuje nejsouvislejší až nízký zónový stupeň, který se v Čechách objevuje významněji jen v Ústeckém a Plzeňském kraji. Nejnižší hodnoty zaznamenává Vysočina a širší severní okolí Brna a též četné ORP v Moravskoslezském kraji, v Čechách jen část pánevních okresů Ústeckého kraje. Oblast jihozápadní Moravy se nachází v nejnižší kategorii **do 79,9**.

Územní hustota lůžek v cestovním ruchu

Metodika: Vzhledem k nepříliš velkému spektru dostupných statistických dat týkajících se podnikatelské a ekonomické aktivity v regionech byl použit ukazatel hustoty lůžek v cestovním ruchu na srovnatelném území. Do značné míry vyjadřuje iniciativu místního podnikání. Údaj je dostupný pouze za okresy. ORP byly přiřazeny do okresů podle své polohy (resp. převažující polohy). (1999).

I když v tomto kritériu významnou roli hrají přírodní podmínky (vhodnost území pro rekreační pobyty), je podle očekávání největší hustota lůžek v cestovním ruchu v Praze. Až v dalším stupni je krkonošská a jizerskohorská oblast a též ostatní velká města. Jihočeská Šumava, severovýchodní Čechy s Vysočinou a beskydská oblast představují střední zónový stupeň. Většina území ČR spadá do nízkého stupně, z něhož se vydělují minima v okolí Brna, Plzně a na Lounsku. Oblast jihozápadní Moravy se nachází v kategorii s nízkým počtem lůžek **(200 – 499) na 100 km²**

I bez přesné statistické analýzy je zřejmý mimořádný a zesilující odstup Prahy od „zbytku“ republiky. Jakkoliv je to pochopitelné, nelze tvrdit, že jde o jednoznačně pozitivní jev. Zřetelná je také regionální disparita mezi Čechami a Moravou, i když není snadné jednoznačně vymezit její příčiny. Regionální disparity se zvětšují s mírou integrace, jsou tedy větší na úrovni krajů (NUTS III) a mikroregionů, a co víc, v čase se tyto disparity spíše zvětšují. Takový poznatek lze do jisté míry zobecnit tak, že se rozevírají nůžky mezi centrálními regiony (vnitrozemím) a periferií (příhraničními regiony). Do jisté míry lze konstatovat, že se zvětšily rozdíly mezi městy a venkovem.

Oblast jihozápadní Moravy se vyznačuje **obecnými disparitami** území jako je stárnutí populace, špatná vzdělanostní struktura obyvatelstva, nevyhovující technická infrastruktura, nedostatečná dopravní obslužnost veřejnou dopravou, nízký podíl malých a středních podnikatelů, nízký počet zahraničních investic. **Specifické odlišnosti** mikroregionu lze spatřovat v atraktivním přírodním prostředí umožňující poklidný život obyvatel, vysokém počtu rekreačních uživatelů, ve vyšším podílu moravské národnosti, která zajišťuje uchovávání venkovských tradic, nízkém podílu bytových domácností s internetem, podprůměrné měsíční mzdy, nízké územní hustotě lůžek v cestovním ruchu aj.

4. PROBLEMATIKA ROZVOJE OBCÍ A AKTIVITA SUBJEKTŮ MÍSTNÍ SPRÁVY

Cílem následující kapitoly je analyzovat personální charakteristiky, názory a postoje starostů obcí jihozápadní Moravy především ve vztahu k možnostem rozvoje jejich obce. Pozornost je věnována zvláště aktivitě představitelů místní správy a spolupráci obcí, formou dotazníkového šetření. Důležitým kritériem této analýzy je velikostní uspořádání obcí podle počtu trvale bydlících obyvatel, ale i potenciálních uživatelů území. Dotazníky byly adresovány v roce 2006 všem starostům obcí na území třech správních obvodů obcí s rozšířenou působností: Dačice, Moravské Budějovice a Telč.

4.1. Charakteristiky sídelního uspořádání sledovaných obcí

Na území jihozápadní Moravy se nachází 115 obcí. V těchto obcích žilo k 1. 1. 2007 celkem 57 863 obyvatel. Počet jednotlivých obcí se pohyboval od 30 (Vanůvek) do 7896 (Moravské Budějovice). Vývoj počtu obyvatel za jednotlivé obce je k dispozici v příloze č. 4.

Pro hodnocení údajů z dotazníkového šetření bylo ve většině případů zvoleno rozdělení obcí do **velikostních kategorií podle počtu trvale bydlících obyvatel** (tabulka 13). Počet obyvatel, trvale bydlících nebo potenciálních uživatelů území, značně ovlivňuje vybavenost obcí technickou infrastrukturou i tržními a netržními zařízeními občanského vybavení. Podobný přístup (kategorizace podle TBO) použil i Perlín (2000) při vyhodnocování dotazníků zaměřených na sociologický průzkum mezi starosty venkovských obcí.

Tabulka 13: Počty obcí a místních částí v jednotlivých velikostních kategoriích obcí

Velikostní kategorie obcí	Trvale bydlící obyvatelé			Potenciální uživatelé území		
	Počet obcí	Počet místních částí	Průměrný počet místních částí na obec	Počet obcí	Počet místních částí	Průměrný počet místních částí na obec
do 199	65	73	1,1	57	64	1,1
200 — 499	29	35	1,2	30	35	1,2
500 — 999	13	54	4,2	15	34	2,3
1000 +	8	52	6,5	13	81	6,2
Celkem	115	214	1,9	115	214	1,9

Zdroj: Statistický lexikon obcí České republiky 2005, Databáze OIR 1991, SLDB 2001, Databáze hromadných ubytovacích zařízení k 31. 12. 2006, vlastní výpočty

Údaje v tabulce podle trvale bydlících obyvatel dokumentují především **značnou rozdrobenost sledovaných obcí** do mnoha malých místních částí, kde průměrná populační velikost místní části obcí činí 270 obyvatel (viz tabulka 5, kapitola 3.4). Nejvíce částí mají pochopitelně obce nad 1000 obyvatel (6,5 místních částí) a to je z celorepublikového hlediska nadprůměrný počet. Příkladem rozdrobenosti sídelní struktury jsou obce s méně než 100 obyvateli připadajícími na 1 místní část: Písečné (551 obyv., 7 částí), Volfířov (677 obyv., 8 částí), Dešná (663 obyv., 7 částí) a Český Rudolec (979 obyv., 10 částí). Všechny tyto obce se nachází na Dačicku v pohraničí. Náročnost zjišťování rozvoje všech sídelních jednotek rozdrobených obcí je opravdu vysoká. Vybudování, nebo renovace technické infrastruktury v územně oddělených částech obce s malým počtem obyvatel je velmi nákladné, složitější je zde i údržba veřejných prostranství, či zajištění veřejné dopravy (Perlín 2000).

V kategorii s 500 – 999 potenciálními uživateli území vykazují obce oproti členění podle TBO nižší rozdrobenost (tabulka 13). To vypovídá o **vyšším počtu potenciálních uživatelů území** v kategorii 200 – 499 trvale bydlících obyvatel. Přítomnost „rekreačních“ obyvatel odráží pozitivní i negativní rozvojové předpoklady této skupiny obcí (viz kapitola 3.5).

4.2. Dotazníkové šetření zaměřené na starosty obcí

4.2.1. Obsah a návratnost dotazníků

Při konstrukci dotazníků mi byly kromě průzkumu Perlína (2000) inspirací také dotazníkové šetření výzkumu příhraničních oblastí (Jeřábek 2004), vnitřních periferních oblastí (Kostić 2004) a cenné rady RNDr. Chromého, Ph.D. z Přírodovědecké fakulty UK v Praze. Dotazník pro starosty obcí je zařazen na konci práce jako příloha č. 7.

Dotazník se skládá z několika **tematických otázek**:

- a) charakteristiky výkonu funkce starosty sledovaných obcí
- b) hlavní priority a problémy obcí, dlouhodobé plány rozvoje obce
- c) frekvence zasedání obecních zastupitelstev zájem občanů o rozvoj obcí
- d) sdružení obcí a jejich aktivity
- e) vliv krajské hranice na problémy obce a přeshraniční spolupráce obcí se sousedním regionem Waldviertel
- f) postoje k reformě administrativního uspořádání a k případné integraci obcí
- g) možnosti veřejného přístupu k internetu
- h) výše obecních rozpočtů a využívání dotací z různých zdrojů
- i) hodnocení služeb Nemocnice Dačice

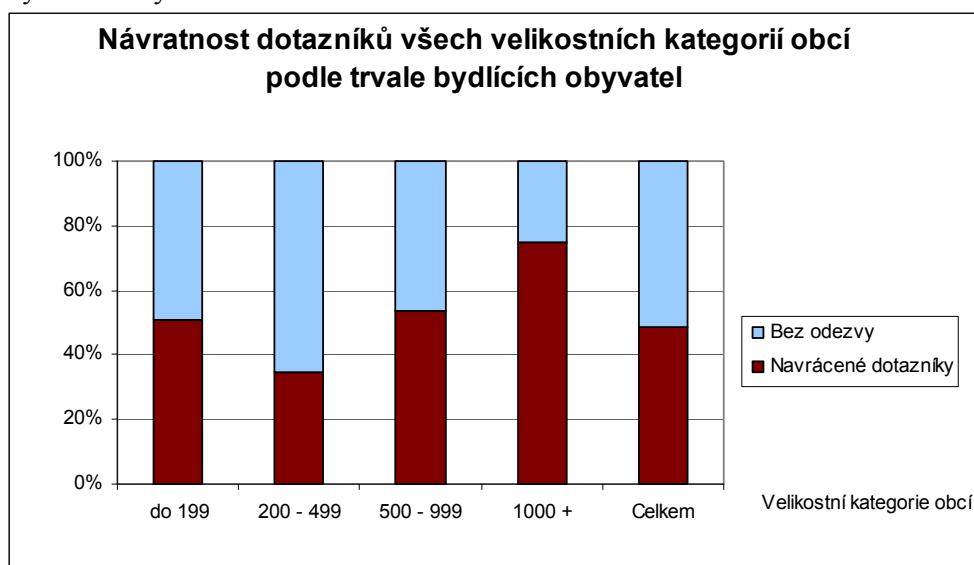
Cesta k získání vyplněných dotazníků byla zdlouhavá, trvala přibližně půl roku. Po prvním kontaktu emailem všech 115 starostů se vrátilo pouhých 8 vyplněných dotazníků, po druhém elektronickém kontaktování zbylých starostů dalších 15 vyplněných dotazníků a po osobní návštěvě 30 starostů se navrátilo 23 dotazníků, celkem tedy 56 dotazníků (48,7 % návratnost, obrázek 7). Úspěšnost byla větší v případě obcí správního obvodu Dačice, odkud se vrátilo 12 z 23 dotazníků. Nižší návratnost byla zaznamenána u obcí na Telčsku, zejména v kategorii obcí s 200 – 499 obyv., kde nereagoval žádný starosta. Z hlediska velikostních kategorií byli „nejzodpovědnější“ starostové obcí s 1000 a více obyvateli, odkud se vrátily tři čtvrtiny dotazníků. Nejedná se sice o žádnou klíčovou informaci, ale naznačuje to jistě rozdíly ve fungování místní správy ve větších a menších obcích.

Tabulka 14: Návratnost dotazníků podle velikostních kategorií obcí

Velikostní obce	Trvale bydlící obyvatelé			Potenciální uživatelé území		
	Celkem obcí	Navracené dotazníky		Celkem obcí	Navracené dotazníky	
		celkem	v %		celkem	v %
do 199	65	33	50,8	57	29	50,9
200 – 499	29	10	34,5	30	12	40,0
500 – 999	13	7	53,8	15	5	33,3
1000 +	8	6	75	13	10	76,9
Celkem	115	56	48,7	115	56	48,7

Zdroj: Statistický lexikon obcí České republiky 2005, Databáze OIR 1991, SLDB 2001, Databáze HUZ k 31. 12. 2006, dotazníkové šetření (2006), vlastní výpočty

Graf 9: Návratnost dotazníků všech velikostních kategorií obcí podle počtu trvale bydlících obyvatel

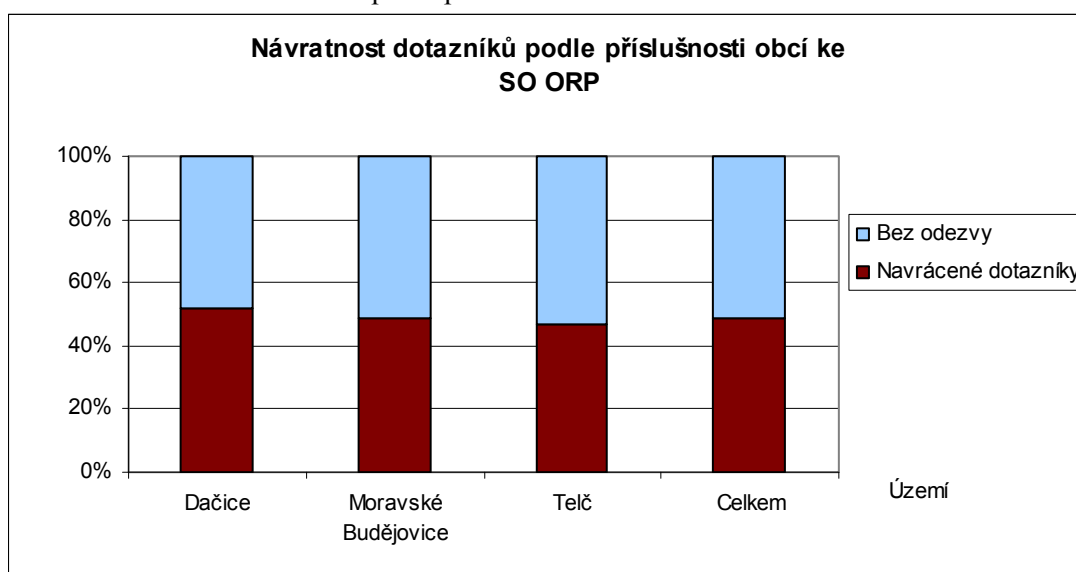
Zdroj: Dotazníkové šetření (2006), n = 115

Tabulka 15: Návratnost dotazníků podle příslušnosti obcí ke SO ORP

Správní obvod ORP	Celkem obcí	Navracené dotazníky	
		celkem	v %
Dačice	23	12	52,2
Moravské Budějovice	47	23	48,9
Telč	45	21	46,7
Celkem	115	56	48,7

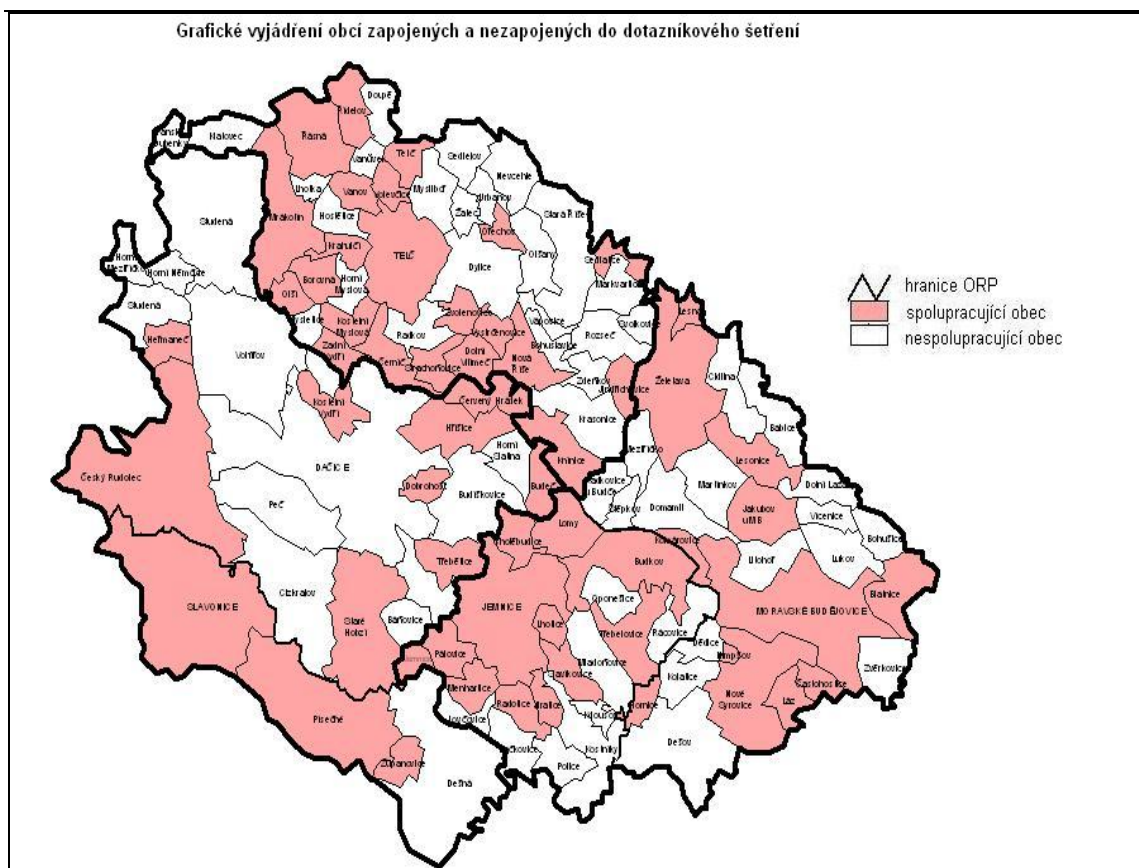
Zdroj: Statistický lexikon obcí České republiky 2005, Dotazníkové šetření (2006)

Graf 10: Návratnost dotazníků podle příslušnosti obcí ke SO ORP

Zdroj: Dotazníkové šetření (2006), n = 115

Vzhledem k nízkému absolutnímu počtu dotazníků ve velikostních kategoriích 500 – 999, 1000 a více obyvatel, byly pro hodnocení výsledků dotazníkového šetření (resp. vrácených dotazníků) sloučeny třetí a čtvrtá kategorie. Ve většině dotazníků také nebylo možné nalézt rozdíly či pravidelnosti i na základě polohy obcí (např. podle příslušnosti ke kraji).

Obrázek 7: Grafické vyjádření obcí zapojených do dotazníkového šetření
Zdroj: Dotazníkové šetření (2006), Databáze softwaru ArcView 3.3, vlastní tvorba

4.3. Výsledky dotazníkového šetření

4.3.1. Charakteristiky výkonu funkce starosty sledovaných obcí

Pro funkci starosty je podstatná jeho kvalifikace, pracovní nasazení, manažerské schopnosti a kolik časového prostoru má k výkonu svěřené funkce. Činnosti spojené s rozvojem obce jsou sice úkolem celého zastupitelstva, ale hlavní díl zodpovědnosti v malých obcích leží právě na starostovi (Perlín 2000). Právě proto byly v dotazníku položeny i některé otázky, zaměřené přímo na osobu starosty. Starostové, vykonávající svou funkci jako své hlavní zaměstnání (tzv. **uvolnění**), se vyskytují ve středně velkých venkovských obcích (nad 400 obyvatel). Tyto obce mají vyšší obecní rozpočty a jejich starostové dostatek času na řešení složitějších problémů vztahujících se k venkovu, jako je např. seznámení se státními programy rozvoje obcí a území, jednání s různými partnery, se státní správou, s veřejností, věnovat se rozvojovým projektům obce, či běžným činnostem při správě obce. **Neuvolněný starosta** svoji funkci vykonává ve

volném čase po svém vlastním zaměstnání. Ve srovnání s uvolněným starostou nemá tolik disponibilního času, který je potřeba například pro setkávání se státními úředníky a dalšími subjekty, či pro seznamování se s různými dotačními tituly (Perlín 2000).

Tabulka 16: „Uvolněnost“ starostů pro vykonávání funkce podle velikostních kategorií obcí

Velikostní kategorie obcí podle počtu trvale bydlících obyvatel	„Uvolněnost“ starostů				
	uvolněný	neuvolněný	důchodce	nevyplněno	celkem
do 199	0	25	5	3	33
200 – 499	2	8	0	0	10
500 +	10	2	1	0	13
Celkem	12	35	6	3	56

Zdroj: Dotazníkové šetření (2006)

Jedny z dalších zjišťovaných charakteristik byly věk a vzdělání starostů. **Věk starostů** sledovaných obcí se pohybuje od 31 do 83 let. Ve věkové kategorii 31 – 39 let je 5 starostů, v kategorii 40 – 49 let 26 starostů, od 50 – 59 let je 14 starostů, v kategorii 60 – 69 let 4 starostové, v kategorii 70 – 79 let 4 starostové a dokonce 1 starosta je starší 80 let. Dva starostové tuto otázku nezodpověděli. **Vzdělanostní charakteristika starosty** již určitou závislost na velikosti obce vykazuje. Souvisí to především s uvolněností či neuvolněností pro vykonávání funkce starosty. „Uvolnění“ starostové mají pro tuto funkci vyšší kvalifikaci (středoškolské či vysokoškolské vzdělání) než starostové neuvolnění. Většina starostů má středoškolské vzdělání s maturitou (společně s vysokoškoly 38 starostů). Tři starostové mají pouze základní vzdělání (vykonávají funkce v nejmenších obcích). Na základě údajů o dosaženém vzdělání starostů lze předpokládat, že má většina starostů dobré znalostní předpoklady pro výkon své funkce (Perlín 2000).

Vedle dosaženého vzdělání je však také důležitá předchozí praxe **starostů**, jejich **zkušenosti**. Délka období ve funkci má rovněž významný vliv na zkušenosti, znalosti a osobní kontakty starosty (Perlín 2000). Také z důvodu dlouhodobého trvání řady projektů (např. budování technické infrastruktury) je důležité, aby nedocházelo často ke změnám ve funkci starosty a obecních zastupitelů. Výměna starosty a dalších představitelů obce může rozvoj obce negativně ovlivňovat ve smyslu nedodržení programu rozvoje obce, se kterým šli do komunálních voleb. Z 56 starostů sledovaných obcí je ve funkci od prvních komunálních voleb (1990) 7 starostů, od voleb v roce 1994 5 starostů, 15 starostů je ve funkci od roku 1998, 14 starostů od roku 2002 a 1 starosta

od roku 2006. Starostové 13 obcí museli být zvoleni v mimořádných termínech voleb, což svědčí v těchto obcích o potížích v řízení (Perlín 2000). Je překvapivé, že i v roce 2006 vykonávají funkci starosty 2 bývalí předsedové místních národních výborů existujících před rokem 1989. Jeden z nich je ve výkonu funkce již 42 let. Dva starostové rok uvedení do funkce neuvedli. Mezi velikostními kategoriemi sledovaných obcí a délkou období starostování nebyla zjištěna žádná významnější závislost.

Tabulka 17: Nejvyšší dokončené vzdělání starostů podle velikostních kategorií obcí

Velikostní kategorie obcí podle počtu trvale bydlících obyvatel	Nejvyšší dokončené vzdělání					
	základní	vyučení	SŠ	VŠ	neuvedeno	celkem
do 199	3	7	13	6	4	33
200 – 499	0	3	2	5	0	10
500 +	0	1	6	6	0	13
Celkem	3	11	21	17	4	56

Zdroj: Dotazníkové šetření (2006)

4.3.2. Hlavní priority a problémy rozvoje obcí

Dvě nejrozsáhlejší otázky dotazníku, které byly zaměřené na zjištění hlavních priorit a problémů rozvoje obce (**otázka č. 2 a 3**) na základě subjektivního ohodnocení starostů, byly položeny v úvodní části. Možnosti priorit byly vypsány předem a starosty obodovány čísly od 1 do 4, kde číslo 1 představovalo hlavní priority, číslo 2 vedlejší priority (možná budoucí priority), číslo 3 oblasti, které starosta za priority nepovažuje a číslem 4 byly označeny ty oblasti, o kterých starosta nemohl posoudit, zda se jedná o prioritu. Porovnáním **hlavních priorit** se rozdělení do velikostních kategorií obcí ukázalo jako odůvodněné – vynikly oblasti, ve kterých se většina starostů shoduje a také rozdíly mezi jednotlivými kategoriemi.

Většina starostů se shodovala ve dvou hlavních prioritách: v otázce **ochrany životního prostředí** a v otázce **obnovy a budování technické infrastruktury**. Za hlavní prioritu považovalo ochranu životního prostředí 33 z 56 starostů a obnovu, případně budování technické infrastruktury 32 starostů. Další dvě v pořadí významné priority byly: **zlepšení či zachování dopravního spojení obce s okolím** (31) a **rozvoj bydlení** (27).

Mezi jednotlivými velikostními kategoriemi obcí však existují rozdíly v množství hlavních priorit rozvoje. Starostové větších obcí hodnotili větší množství priorit jako hlavních. V nejmenších obcích (**do 199 obyvatel**) je největší důraz přisuzován zlepšení či zachování dopravního spojení obce s okolím a ochraně životního prostředí. Tyto dvě oblasti doplňuje ještě priorita obnovy, příp. budování technické infrastruktury. Zbylé nabízené možnosti však byly starosty malých obcí považovány za prioritu vedlejší nebo bezpředmětnou. Patří sem rozvoj bydlení, ekonomická stabilizace obce a vytvoření dostatečného počtu vhodně strukturovaných pracovních míst, rozvoj průmyslové a zemědělské výroby v obci, ale i rozvoj rekreace a cestovního ruchu. Tyto oblasti jsou spíše „nadstavba“ obce, kterou nemohou malé obce z důvodu nedostatku financí ovlivnit. Z odpovědí tedy vyplývá, že při omezených finančních i organizačních možnostech malých obcí jsou hlavními prioritami jen oblasti nutné pro fungování obce v systému sídel (dopravní spojení) a perspektivu rozvoje (technická infrastruktura). Ochrana životního prostředí je vnímána jako jedna z výhod života na venkově, která je pro obyvatele velmi důležitá.

U obcí s počtem obyvatel mezi **200 do 499** se jako tři nejčastěji označované hlavní priority objevuje ochrana životního prostředí, obnova či budování technické infrastruktury a rozvoj bydlení, které spolu značně souvisí. V kategorii obcí s **500 a více obyvateli** je pořadí dvou nejčastěji jmenovaných hlavních priorit stejné jako u předešlé kategorie. Nejčastěji (11 z 13 obcí této kategorie) se jako hlavní priority objevují ochrana životního prostředí a obnova či budování technické infrastruktury. Další dvě oblasti, kde došlo k významnější shodě (obě 10 z 13 starostů), představuje rozvoj cestovního ruchu a rozvoj bydlení (na rozdíl od menších obcí).

Překvapivě nebyla považována jako hlavní priorita podpora podnikání. Vzhledem k venkovskému charakteru studovaného regionu a odlehlejší poloze u státní a krajské hranice, je pochopitelné vynechání oblasti podpory podnikání zaměřeného na rozvoj průmyslové výroby. O to více by měla být zdůrazňována podpora podnikání zaměřeného na rozvoj zemědělské výroby, která má v této oblasti tradice. Častěji než rozvoj průmyslu či zemědělství byla ve všech kategoriích za prioritu považována podpora podnikání zaměřeného na rozvoj služeb.

Otázka, týkající se **hlavních problémů** rozvoje obcí, byla formulovaná podobně. Respondenti přiřadili akutním problémům číslo 1, vedlejším problémům číslo 2, oblastem, které pro obec problém nepředstavují, číslo 3 a v případě pochybnosti starosty, číslo 4. V nejvíce případech (26 z 56) se jako hlavní problém rozvoje obce vyskytuje špatný „**stav povrchů silnic mimo zastavěné území**“, který doplňuje rovněž špatný „**stav místních komunikací**“ (21). První z těchto pro mnohé palčivých problémů je ovšem v kompetenci krajů, a tudíž obcemi samostatnými neřešitelný. Dalšími velmi závažnými problémy jsou pro řadu obcí „**nízká daňová výtežnost obce**“ (20) a „**nezaměstnanost v obci**“ (18). Řešení prvního z těchto problémů není na obci, ale na parlamentu, který o přerozdělování daní rozhoduje. Problém nezaměstnanosti jsou obce schopny řešit malým a středním podnikáním, ale s určitou podporou státu. Obec může přispět ke snížení nezaměstnanosti v mnoha oblastech, jako je např. rozvoj dopravních a energetických sítí, pronájem a prodej obecního majetku, výstavbu bytů, poskytnutí informací a kontaktů, zadávání zakázek místním podnikatelům a podobně. V mnoha obcích je také nutné řešit problémy se **sítěmi technické infrastruktury** (neexistence nebo nevyhovující stav) – zejména kanalizace (18). Nejmenší obce problémy s těmito sítěmi však neřeší – síť zde buď úplně schází, nebo je jejich výstavba či oprava velmi těžko realizovatelná.

K nápravě problémů dané oblasti pomůže i vypracování **studie dlouhodobého rozvoje obce (otázka č. 4)**. 36 z 55 obcí, má svůj dlouhodobý plán rozvoje. Dvanáct obcí bez studie se nachází podle očekávání ve velikostní kategorii do 199 obyvatel. Překvapující je neexistence programu rozvoje obce, neboť by s ním měl jít do komunálních voleb každý kandidát na pozici starosty obce.

4.3.3. Frekvence zasedání obecních zastupitelstev a zájem občanů o otázky rozvoje obcí

Frekvencí konání schůzí zastupitelstva obce a účastí veřejnosti na těchto schůzích lze do určité míry vyjádřit participaci veřejnosti na usměrňování rozvoje obce (Perlín 2000). Během roku se musí podle zákona uskutečnit minimálně 4 schůze obecního zastupitelstva. Z odpovědí na **otázku č. 8** vyplynulo, že zastupitelstva sledovaných obcí jsou o dost aktivnější.

Tabulka 18: Počet schůzí zastupitelstva podle velikostních kategorií obcí

Velikostní kategorie obcí podle počtu trvale bydlících obyvatel	Počet schůzí zastupitelstva za rok					Obce celkem
	4	5 až 6	7 až 8	9 až 10	více než 10	
do 199	5	10	8	3	7	33
200 – 499	0	2	2	0	6	10
500 +	1	4	4	2	2	13
Celkem	6	16	14	5	15	56

Zdroj: Dotazníkové šetření (2006)

U malých a středních venkovských obcí se vyskytuje vyšší **frekvence schůzí** (někde i více než 10krát ročně). Neaktivnější je zastupitelstvo obce Lhotice, které se schází dokonce každý týden. K častějšímu konání schůzí v malých obcích zřejmě přispívají i osobnější vztahy. Je to ovšem pouze jedna z mála výhod rozvojových předpokladů, kterou malé obce mají oproti obcím větším. Nižší frekvence schůzí zastupitelstva v obcích s 500 a více obyvateli je však kompenzována schůzemi rady obce (hlavně obce nad 2000 obyvatel).

Participace občanů na rozvoji obce vyjadřuje i jejich účast na schůzích zastupitelstva (Perlín 2000). Starostové obcí hodnotili účast veřejnosti na těchto schůzích stupnicí 1 – 5 (**otázka č. 9**). Hodnocení 1 znamená, že se obyvatelé obce účastní schůze pravidelně a v hojné míře, hodnocení 5 indikuje nezájem obyvatel. Aktivita občanů je zkreslena subjektivním posouzením respondentem. Starostové obcí uváděli hodnocení spíše podprůměrné – nejčastější „známky“ byly 4 (22 odpovědí) a 3 (13 odpovědí). Extrémy zaznamenaly dvě obce s hodnocením 1 (Hříšice, Jiratice) a jedenáct obcí s nejhorším hodnocením aktivity veřejnosti.

Hodnocení zájmu obyvatel o rozvoj jejich obce bylo cílem i **otázky č. 10**. Starostové byli dotazováni na **přítomnost aktivní skupiny občanů v obci** (mimo zastupitelů), která se zajímá o řešení problémů rozvoje obce. Otázka mohla být opět vykládána velmi subjektivně. Byly zjištěny rozdíly mezi odpověďmi na základě velikostních kategorií. Z tabulky 19 vyplývá souvislost mezi velikostí obce a aktivním zájmem občanů o její rozvoj – participace občanů na rozvoji obce je větší v malých obcích. Aktivní skupiny obcí se zajímají pouze o některé problémy venkova. Vzhledem k omezeným finančním zdrojům menších obcí, jsou tyto aktivní skupiny pro obec významné. Naopak starostové větších obcí podobné aktivisty neuvedli z důvodu podružného charakteru pro rozvoj. Nejčastěji uvedenou oblastí zájmu občanů byla

údržba vzhledu obce (veřejných prostranství) – vyskytla se v 7 odpovědích. Obyvatelé obcí se zajímají o hospodaření obce, o možnosti sportovního a kulturního vyžití.

Tabulka 19: Aktivní zájem občanů o rozvoj obce podle velikostních kategorií obcí

Velikostní kategorie obcí podle počtu trvale obyvatel	Aktivní skupina občanů v obci		Obce celkem
	existuje	neexistuje	
do 199	11	22	33
200 – 499	1	9	10
500 +	8	5	13
Celkem	20	36	56

Zdroj: Dotazníkové šetření (2006)

4.3.4. Sdružení obcí a jejich aktivity

Mezi významné subjekty, ovlivňující rozvoj obcí, patří **dobrovolná sdružení obcí**. V **otázce č. 11** bylo zjišťováno, do jakých dobrovolných sdružení je zapojena dotazovaná obec, a jaká spolupráce funguje mezi samotnými obcemi (resp. starosty) v rámci těchto sdružení. Tato sdružení obcí jsou obvykle utvářena za účelem sdružování finančních prostředků na budování a provozování sítí technické infrastruktury, za zlepšení osobní hromadné dopravy na venkově, za účelem koordinace obcí v oblasti cestovního ruchu, aj. (Perlín 2000). Překvapivě 4 starostové z 56 uvedli, že jejich obec není v žádném sdružení. Ostatní starostové přiznali členství v 1 či 2 sdruženích, která mají pravděpodobně pro obec největší význam (mikroregionální sdružení). Většina obcí je členem sdružení, která působí na úrovni jednotlivých obvodů ORP (např. Mikroregion Dačicko, Moravskobudějovicko, Telčsko), kraje (např. Sdružení obcí Vysočiny, Energetické a plynárenské sdružení Jihomoravského kraje) či státu (Svaz měst a obcí ČR). Rozsáhlejší sdružení jsou spíše volnější, fungují na bázi setkávání starostů a předávání zkušeností (Perlín 2000). Existují i „jednoúčelová“ sdružení zaměřená na spolupráci obcí v jedné konkrétní oblasti, zpravidla se jedná o infrastrukturu (odpadového hospodářství, plynofikace, vodohospodářství, apod.), kde se počet členských obcí pohybuje většinou mezi 5 a 20. Spolupráce v rámci těchto sdružení není tak intenzivní, jako ve **sdruženích mikroregionálních**, která zpravidla působí v území s podobnými fyzickogeografickými a sociogeografickými podmínkami. Priority těchto sdružení proto mohou lépe vystihovat skutečné potřeby většiny členů.

Pro mikroregionální sdružení je typické „víceúčelové“ zaměření na celkový rozvoj členských obcí (Kostić 2004). Priority tak často pokrývají široké spektrum oblastí¹⁵.

Ve sledovaném území působí **více než třicet sdružení různých typů**. Proces vzniku nových sdružení a zapojování obcí do nich začal na tomto území v polovině 20. let a trvá dodnes, nejintenzivněji v období 2001 – 2003. Pro hodnocení spolupráce v rámci jednotlivých sdružení byla určena stupnice od 1 (nejlepší známka) do 5 (nejhorší známka). Starostové obcí hodnotili spolupráci většinou hodnocením 2. Rozdíl mezi jednotlivými velikostními kategoriemi obcí je minimální. V kategorii obcí do 199 obyvatel jsou zastoupeny „známky“ od 1 do 4. U dvou zbývajících kategorií se objevuje hodnocení všemi známkami a větší kritičnost.

Většina starostů kladně hodnotí **spolupráci jejich obce se sousedními obcemi** (50 z 53) a s obcemi v rámci SO ORP (42 ze 47), spolupráci obce s krajským úřadem (37 z 54) již hůř a s krajským úřadem ze sousedního kraje mnoho obcí nespolupracuje. 25 ze 47 (53 %) starostů, kteří odpověděli na tuto podotázku, hodnotí spolupráci se sousedním krajským úřadem kladně (**otázka č. 14**).

4.3.5. Vliv krajské hranice na problémy obce

Vzhledem k poloze obcí při krajské hranici byla zjišťována „**přeshraniční**“ **spolupráce** mezi obcemi z různých stran krajské hranice. **Otázka č. 12** byla zaměřena na spolupráci obcí s některou z obcí sousedního kraje, obcí s rozšířenou působností v sousedním kraji. Bylo zjištěno, že přeshraniční spolupráce není ve studovaném území příliš častým jevem. Důvodem může být vytváření mikroregionálních sdružení obcí z jednoho ORP. Výjimkou je však „Sdružení pro likvidaci komunálního odpadu Borek“, fungující od roku 1993. Tento svazek se snaží o společnou likvidaci odpadů. Sdružuje 42 obcí, které se nachází ve 4 správních obvodech obcí s rozšířenou působností: Dačice, Moravské Budějovice, Telč a Jindřichův Hradec. Členství v tomto sdružení uvedly pouze 3 obce.

¹⁵ ekonomický rozvoj, zdravotnictví, sociální péče, školství, kultura, rozvoj a propagace cestovního ruchu, budování cyklostezek, ochrana životního prostředí, technická infrastruktura, dopravní obslužnost, informační systémy, zřizování internetových stanic pro veřejnost, vzájemná pomoc při získávání dotací, apod.

Přeshraniční spolupráce v rámci Česka byla zjištěna u 3 dalších obcí. V jednom případě se jedná o spolupráci v oblasti poskytnutí finančních prostředků pro zlepšování přístrojového vybavení dačické nemocnice „Nadační fond Nemocnice Dačice“ – u obce Mrákotín. Ve druhém případě obce spolupracují za účelem plynofikace obcí Knínice a Budeč. „Zájmové sdružení obcí pro plynofikaci oblasti Knínice a okolí“ sdružuje 8 obcí z ORP Dačice, Telč i Moravské Budějovice. Většina starostů neuvedla členství ve sdruženích, i přestože papírově jejich obec členem je, např. obce z Jemnického mikroregionu, které od roku 1999 sdružuje 30 obcí z okolí města Jemnice z okresů Třebíč, Znojmo a Jindřichův Hradec nebo již zmíněný Nadační fond Nemocnice Dačice. Neuvedení zájmového sdružení vypovídá o formálnosti členství.

Většina sledovaných obcí s obcemi z druhé strany krajské hranice prakticky nespolupracuje na žádných projektech ani aktivitách. Přesto z odpovědí na **otázku č. 13** vyplynul paradoxní závěr, že **starostové nespátřují krajskou hranici jako bariéru** ztěžující spolupráci. Opačný názor vyjádřilo 10 starostů, jejichž obec nespolupracuje s obcemi z druhé strany krajské hranice v žádné oblasti. Zvláštní případ ovšem představují Knínice (ORP Telč), kde probíhá spolupráce s blízkými obcemi v rámci „Zájmového sdružení obcí pro plynofikaci oblasti Knínice a okolí“. Přesto se jeho starosta domnívá, že krajská hranice představuje určitou bariéru. Důvod může být i fakt, že finanční prostředky plynou do sobě blízkých obcí (např. Budeč a Knínice) ze dvou různých krajských rozpočtů.

Mezi významné příležitosti rozvoje regionu patří i přeshraniční **spolupráce se sousedním rakouským regionem Waldviertel**. Z 56 obcí kooperuje s rakouskou stranou pouze 9 obcí (**otázka č. 19**), z toho 7 jich je v kategorii 500 a více obyvatel. Spolupráce většinou probíhá na bázi partnerských měst formou pořádání kulturních a sportovních akcí. Pouze 4 z 27 starostů odpověděli na podotázku důležitosti přeshraniční spolupráce pro obec známkou 1 (velmi významná). Ostatní respondenti zastávají názor nevýznamnosti spolupráce obcí s příhraničním regionem Waldviertel.

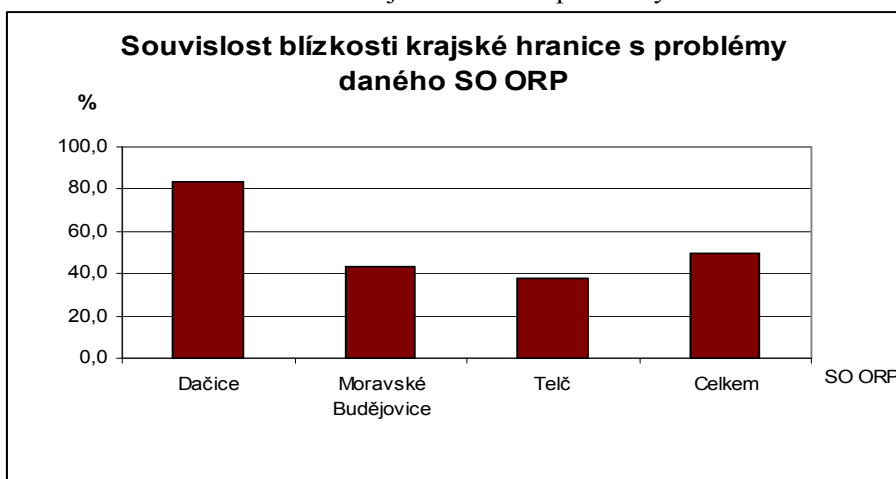
4.3.6. Postoje k reformě administrativního uspořádání a k případné integraci obcí

Většina starostů vnímá **reformy administrativního uspořádání**, zrušení historických zemí a současné krajské členění, obdobně. 25 z 31 starostů, kteří na tuto **otázku č. 15** odpověděli, vnímá zrušení historických zemí jako skutečnost, která pro

jejich oblast přínosem není. Naopak 26 z 39 starostů zastává názor, že současné krajské uspořádání má pro jejich oblast pozitivní přínos. Paradoxně 14 z 39 starostů, kteří odpověděli na obě podotázky, spatřují **zrušení historických zemí** jako skutečnost, která rozvoj jejich oblasti zhoršila a naopak současné krajské uspořádání, které historické země nerespektuje, jako situaci, která postavení jejich obce spíše zlepšila.

Dotaz směřovaný pouze starostům obcí v Jihočeském kraji byl zaměřen na subjektivní názor respondenta, zda by se nebránili **přiřazení jejich obce ke kraji Vysočina (otázka č. 23)**. Většina starostů (7 z 12) trvá na stávajícím stavu a chtějí administrativně spadat pod Jihočeský kraj. Dá se to odůvodnit zaběhlými mechanismy fungování krajského úřadu v Českých Budějovicích a neochotou „bezduvodně“ měnit 47 let zaběhlý administrativní systém. Přesto 10 ze 12 starostů Dačicka uvedlo v **otázce č. 5**, že problémy jejich území mohou být spojeny s **pozicí v okrajové části kraje** (resp. blízkostí krajské hranice). Z odpovědí respondentů zbylých správních obvodů nelze vyvodit závěr, neboť polovina starostů přisuzuje určitý podíl viny krajské hranice na současných problémech regionu a polovina ne (graf 11 znázorňuje kladné odpovědi starostů na otázku č. 5).

Graf 11: Souvislost blízkosti krajské hranice s problémy daného SO ORP

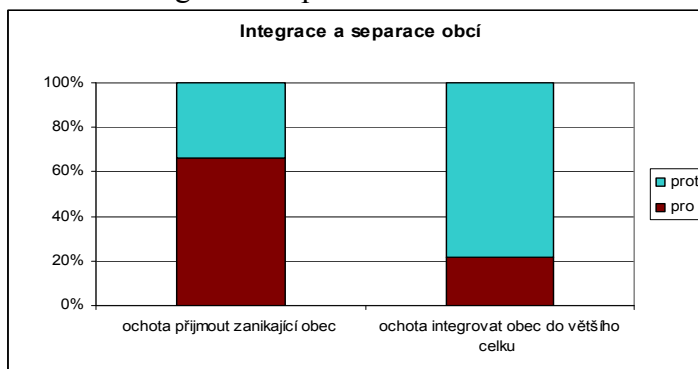

Zdroj: Dotazníkové šetření (2006), n = 56

V otázkách 6 a 7 starostové řešili integraci či separaci obcí. Postoje starostů k případnému slučování obcí byly u většiny respondentů stejné. 44 z 56 starostů by **sloučení své obce s jinou obcí** neakceptovalo (**otázka č. 7**). Neochota integrovat obce do větších celků, ekonomicky silnějších, zřejmě pramení ze stále živých vzpomínek na

násilnou integraci obcí v 70 a 80. letech a na nezájem představitelů národních výborů o rozvoj v těch sídlech, kde nebyl umístěn národní výbor (Perlín 2000). V důsledku tohoto vývoje si nejmenší obce cení své nabyté samostatnosti a nehodlají se jí vzdát. Vzhledem k uvedeným skutečnostem jsou překvapivé odpovědi na **otázku č. 6**, kde byla většina starostů ochotna **přijmout sousední zanikající obec do své obce** (37 z 56). Záporně odpovědělo na tuto otázku 18 respondentů, kde 13 z nich bylo z velikostní kategorie do 199 obyvatel. Ochota přijmout zanikající obec u větších obcí vychází pravděpodobně také z toho, že by se rozšířením obce zvýšily příjmy do obecní pokladny a obecní úřad by zůstal v sídle (Perlín 2000).

Graf 12: Integrace a separace obcí

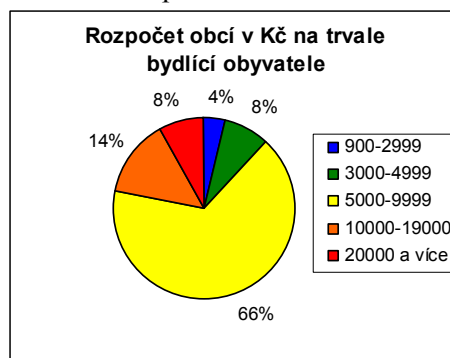

Zdroj: Dotazníkové šetření (2006), n = 56

4.3.7. Výše obecních rozpočtů a využívání dotací z různých zdrojů

Podle současné právní úpravy je výše obecních rozpočtů založena na daňovém systému, který upřednostňuje princip solidarity před principem zásluhovosti. Rozdíly mezi jednotlivými obcemi zvyšuje populační velikost a nestejná výše příjmů (např. daň z nemovitosti, která se vztahuje i na rekreační objekty, a zvýhodňuje tak rekreačně využívané obce). **Rozpočty obcí** do 199 obyvatel (**otázka č. 22**) se pohybují od 350 tisíc do 2 miliónu Kč, u obcí do 499 obyvatel mezi 2 a 4 mil. Kč a u obcí nad 500 obyvatel mezi 4 a 180 mil. Kč. V přepočtu na 1 obyvatele, jsou mezi obcemi poměrně velké rozdíly – tyto částky se pohybují od 900 do 22 240 Kč. Na 1 obyvatele připadá z obecního rozpočtu ve většině sledovaných obcí 5 – 9 tisíc Kč, přičemž v 11 obcích přesahuje hodnotu 10 tisíc Kč. I v tomto případě neplatí přímá úměrnost velikosti obce a výše obecního rozpočtu na hlavu – v obci Županovice, která je ze sledovaných obcí nejmenší, dosahuje hodnoty 11 600 Kč, což je mezi těmito 56 obcemi nadprůměr.

Graf 13: Rozpočet obcí v Kč na trvale bydlící obyvatele

Zdroj: Dotazníkové šetření (2006), n = 50

Sledované obce se navzájem dosti liší v čerpání dotací z různých zdrojů. Tyto odlišnosti jsou také spojené s velmi rozdílnými počty obyvatel jednotlivých obcí. Důležitým předpokladem úspěšnosti obce v **podávání žádostí o dotace** je ovšem i aktivita jejích představitelů – především starosty. Z odpovědí na **otázku č. 16** se překvapivě ukázalo, že 20 z 56 obcí nemá v uplynulých třech letech zkušenosti s přidělením nějaké dotace. Nejhorší bilance je mezi obcemi do 199 obyvatel, ze kterých 11 starostů uvedlo, že jejich obec dosud žádné dotace nečerpala. Přitom jsou to právě nejmenší obce, které by z důvodu nízkých obecních rozpočtů dotace velmi potřebovaly. I v kategorii obcí nad 500 obyvatel doposud 3 obce (Mrákotín, Krahulčí a Nové Syrovce) nezískaly žádné dotace. Velký vliv na nečerpání dotací z jednotlivých programů rozvoje má nedostatek časových možností „neuvolněných“ starostů ve všech zmíněných obcích (Perlín 2000).

Podle zkušeností s dotacemi hodnotili starostové v **otázce č. 17 informovanost o možnostech čerpání finančních prostředků z EU** známkami 1 – 4, kde hodnocení 1 odpovídalo vysoké a hodnocení 4 velmi nízké informovanosti. Z odpovědí vyplynula závislost mezi velikostí obce a dostatkem informací o získání financí z rozvojových fondů. Starostové nejčastěji odpovídali známkou 2 – spíše vysoká (25 z 55) a 3 – spíše nízká (16), což vypovídá o mírné nepřehlednosti návodu k získání evropských peněz. Respondenti z obcí do 199 obyvatel byli kritičtější a 7 z 31 starostů použilo nejhorší hodnocení.

Kritičnost starostů nejmenších obcí souvisí s **účastí na školení týkající se regionálního rozvoje** jejich obce (**otázka č. 20**), kdy se většina respondentů školí nepravidelně (17 z 31). Nejpoctivější jsou podle předpokladu starostové největších obcí,

10 z 12 starostů se vzdělává v oblasti finanční podpory EU pravidelně, ostatní z této kategorie nepravidelně.

4.3.8. Možnost veřejného přístupu k internetu

Existence veřejně přístupného internetové připojení v obci (otázka č. 21) přispívá k rozšíření dovedností v práci s počítačem a ke zlepšení informovanosti občanů. Tím se zvyšují šance uživatelů uplatnění na trhu práce. Z důvodu široké využitelnosti je vybavenost veřejným internetem v obcích velmi žádoucí. Na tento účel proto Ministerstvo pro místní rozvoj přednostně přispívá v rámci Programu obnovy venkova. Internet lze dnes považovat za dominantní prostředek „modernizace“, jehož přítomnost či nepřítomnost v obci vypovídá i o aktivitě vedení obce. Na základě dotazníkového šetření z roku 2006 bylo v regionu jihozápadní Moravy vybaveno téměř 61 % obcí veřejně přístupným internetem – 14 ze 33 obcí do 199 obyvatel, 8 z 10 obcí do 499 obyvatel a 12 ze 13 obcí nad 500 obyvatel.

4.3.9. Hodnocení služeb Nemocnice Dačice

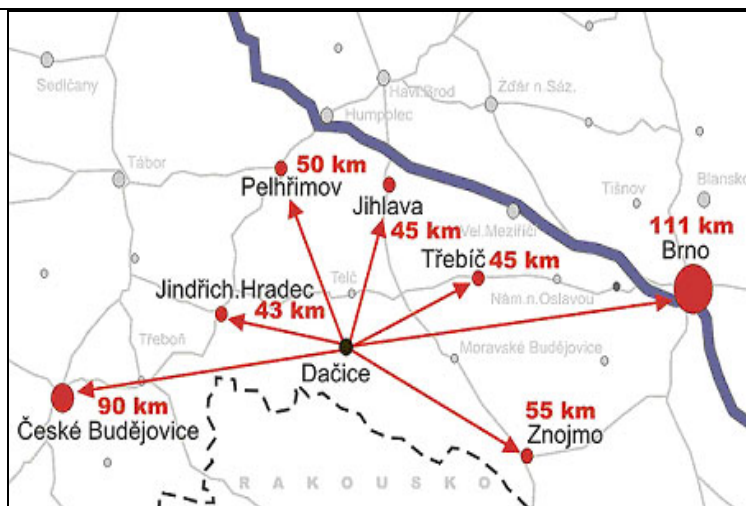
Dačice jsou svou polohou výhodně umístěny na česko – moravsko – rakouském pomezí na rozhraní tří krajů – Jihočeského, kraje Vysočina a kraje Jihomoravského. V tomto složitém a těžko sjízdném regionu má nemocnice své specifické postavení. Klimatické podmínky regionu, dopravní infrastruktura a vzdálenosti nejbližších nemocnic jsou důvody nezbytnosti existence tohoto zdravotnického zařízení. **Spádová oblast činí 45 tisíc obyvatel**, z toho je 50 % z kraje Jihočeského (okres Jindřichův Hradec¹⁶), 40 % z kraje Vysočina (okres Jihlava¹⁷, okres Třebíč¹⁸) a 10 % z kraje Jihomoravského (okres Znojmo¹⁹) (<http://www.dacicko.com/nemocnice/>).

¹⁶ město Dačice, Slavonice, obce Budíšovice, Budeč, Studená, Peč, Český Rudolec, Dešná, Jilem, Červený Hrádek, Županovice, Volfířov, Staré Hobzí, Cizkrajov, Třebětice, Kostelní Vydří, Hříšice, Dobrohošť, Baňovice, Horní Němčice, Horní Meziříčsko, Horní Slatina, Heřmaněč

¹⁷ město Telč, obce Krahulčí, Strachonovice, Lhotka, Stará Říše, Nová Říše, Mrákotín, Mysletice, Nevcehle, Žatec, Knínice, Markvartice, Olšany, Dyjice, Krasonice, Volevčice, Vystrčenovice, Vanov, Hostěnice, Bohuslavice, Urbanov, Rásná, Olší, Černíč, Ořechov, Horní Myslová, Doupě, Kostelní Myslová, Řídelov, Vápovice, Dolní Vilímeč

¹⁸ obce Budkov, Pálovice, Mladoňovice, Police, Kdousov, Radkovice u Budče, Třebelovice, Kostníky, Oponěšice, Chotěbudice, Dešov, Jiratice, Jemnice, Hornice

¹⁹ obce Vratěnín, Uherčice, Korolupy, Lubnice

Obrázek 8: Vzdušná vzdálenost Dačic a nejbližších nemocnic

Zdroj: : <http://www.dacicko.com/nemocnice/>

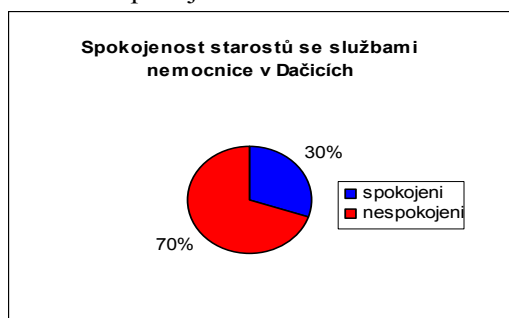
Nemocnic fungovala od roku 1995 jako příspěvková organizace města. Na konci roku 2004 se dačická nemocnice nacházela v naprosto kritické situaci. Důvodů bylo několik: 1) celorepubliková situace zdravotnictví, 2) slabé postavení města jako dosavadního zřizovatele nemocnice, 3) neschopnost vedení nemocnice navrhnout tvrdé změny a opatření, které by zamezily ztrátovému provozu. Zastupitelstvo města tedy přistoupilo na variantu pronájmu nemocnice privátnímu subjektu. Ten se uskutečňuje formou pronájmu nemovitostí a věcí movitých a převodem činnosti. V únoru 2005 nemocnici převzala na základě výběrového řízení firma **PP Hospitals, s.r.o.** Byl tak završen náročný proces hledání, jak udržet existenci a chod nemocnice v Dačicích. V červnu 2005 noví provozovatelé obhájili na ministerstvu zdravotnictví tři základní pilíře nemocnice – chirurgii, internu a následnou péči, ovšem na úkor porodnice, která neměla dostatečně velké spádové území pro zachování potřebného množství operací a tím i pro udržení odborné erudice lékařů a kvality poskytované zdravotní péče.

V roce 2005 firma PP Hospitals s.r.o. investovala do rekonstrukce operačních sálů a vybudování centrální sterilizace (celková investice 13,2 mil. Kč – společnost PP Hospitals s.r.o. se podílela 10 mil. Kč, město Dačice 3,2 mil. Kč). I přes obtížnou finanční situaci v uplynulém období byl rok 2006 uzavřen s hospodářským výsledkem před zdaněním – ziskem ve výši 107 tisíc Kč (v minulých letech hospodaření nemocnice končovalo pravidelně ztrátou v řádu milionů). Tímto se může předpokládat začátek skutečného obratu k trvale **ziskovému hospodaření nemocnice**.

Společnost PP Hospitals s.r.o. zahájila v roce 2007 provozování nemocnic v Českém Brodě a v Brandýse nad Labem. Provozování již tří nemocnic by mohlo přinést pozitivní efekty také pro dačickou nemocnici. Současnou prioritou nemocnice v Dačicích je dobudování lékařského týmu chirurgického oddělení a zajištění anesteziologie vlastními lékaři. Zajímavým směrem do budoucnosti by mohla být specializace na cévní operace.

Regionální funkce nemocnice přidává na významnosti Dačic jako centra. To však znamená především odpovědnost za jeho rozvoj. Lidé, kteří sem přijíždějí za zdravotní péčí a jejich příbuzní svými nákupy významně přispívají k rozvoji služeb a obchodu ve městě. Cílem **otázky č. 18** bylo zjistit, na kolik jsou starostové **spokojeni s děním v dačické nemocnici**. 28 ze 40 starostů spádové oblasti nemocnice není spokojeno se současnými změnami, chybí jim převážně gynekologicko – porodnické oddělení.

Graf 14: Spokojenost starostů se službami nemocnice v Dačicích

Zdroj: Dotazníkové šetření (2006), n = 40

4.4. Shrnutí

Z dotazníkového šetření vyplývají **rozvojové předpoklady obcí**: a) populační velikost a sídelní struktura obcí, b) poloha obce, c) aktivita subjektů (představitelů místní správy, ale i občanů, různých sdružení obcí apod.). Markantní rozdíly mezi obcemi pramení z jejich populační velikosti, z níž se odvozuje i **velikost obecních rozpočtů** potřebná pro rozvoj obce. Rozpočet těch nejmenších obcí (do 199 obyvatel) nepřevyšuje 1 mil. Kč, a proto nemají dostatek prostředků na nákladnější investiční akce. Jejich priority zpravidla představují jen ty nejzákladnější předpoklady pro život obce – zlepšení či alespoň zachování stávajícího dopravního spojení a obnova či budování technické infrastruktury. Naopak největší obce disponují zpravidla rozpočty

ve výši kolem 18 mil. Kč. To je již dobrý předpoklad na zahájení větších projektů jako je budování některé ze sítí technické infrastruktury či výstavba nových bytů. Výše rozpočtu větších obcí umožňuje dofinancování potřebných dotací (v řádu milionů Kč). Většina starostů se ovšem shodla na hlavní prioritě **ochrany životního prostředí**. Atraktivita přírody je totiž jedna z výhod života venkovského prostředí jihozápadní Moravy.

Aktivita klíčových aktérů v území se ukázala významná z hlediska úspěšnosti obcí při **získávání dotací** z různých zdrojů. Větší venkovské obce jsou v tomto směru mnohem úspěšnější než obce malé, které doposud žádné dotace nečerpaly. „Neuvolnění“ starostové malých obcí nemají dostatek potřebného času na seznámení se s různými dotačními tituly, ale najdou se i tací, kteří již dotace čerpali. Závisí to tedy na **angažovanosti místních aktérů**.

Rozvoj obcí v modelovém regionu je výrazněji determinován svou **polohou** při významnější komunikaci (např. Jakubov u Moravských Budějovic), v zázemí většího venkovského sídla (např. Vanůvek u Telče, Borek u Dačic) než samotnou aktivitou subjektů (zejména představitelů obcí, občanů, sdružení obcí, apod.). Takto lokalizované obce mají větší možnosti rozvinout podnikatelské aktivity. Další výhodná poloha obce je v oblasti s využitím pro cestovní ruch. Turisticky nejatraktivnější část jihozápadní Moravy představují Telčsko, Slavonicko a západní část regionu, kde zasahují přírodní parky Česká Kanada a Javořícká vrchovina. Na území tohoto pásu se nachází podstatně více ubytovacích kapacit než v ostatních částech. To má příznivý vliv i na možnosti rozvoje služeb, navazujících na cestovní ruch. Rekreační potenciál tohoto území je využitelný po celý rok.

Zrušení historických zemí v roce 1949 starostové vnímají jako negativum, ale i přes větší vzdálenost regionálních center je současné krajské uspořádání pro většinu respondentů vyhovující. Během několika desetiletí existence tohoto administrativního členění došlo na Dačicku k posílení vazeb na vzdálenější krajské město (České Budějovice), na úkor přirozenějších vazeb k bližšímu centru (Jihlava). Fyzická dostupnost úřadů z okrajových částí kraje se však odráží na špatné znalosti problematiky malých obcí.

Spolupráce mezi obcemi, ležícími na různých stranách krajské hranic, nenabývá velkých rozměrů. Zaznamenána byla 3 sdružení: „Sdružení pro likvidaci komunálního

odpadu Borek“ za účelem společné likvidace odpadu, „Nadační fond Nemocnice Dačice“, který funguje na bázi poskytnutí finančních prostředků pro zlepšování přístrojového vybavení dačické nemocnice a Jemnický mikroregion, zaměřený na celkový rozvoj členských obcí. „Přeshraniční“ spolupráce na jiných úsecích krajské hranice se týká hlavně různých druhů infrastruktury (technická, dopravní). Vymezení jednotlivých sdružení obcí většinou nepřekračuje krajskou (ani okresní) hranici. Přesto většina starostů nepovažuje hranici za bariéru ztěžující spolupráci.

V roce 1951 byla otevřena okresní **nemocnice** ve městě, které za devět let přestalo být okresním centrem. Nyní se Dačice v pozici centra regionu opět nacházejí, existuje reálná spádová oblast a jediné, co brání příznivému vývoji, je celkový stav zdravotnictví v České republice. Nemocnice je dnes opět dokladem významu města a navíc představuje silnou základnu zaměstnanosti – v Dačicích je třetím největším zaměstnavatelem ve městě s 250 pracovníky. Jakkoliv byla existence nemocnice nejistá a obavy starostů oprávněné, zrušení gynekologicko-porodnického oddělení byla daň za přežití nemocnice. Společnost PP Hospitals s.r.o. splnila formální předpoklady pro provoz nemocnice a její další kroky by měly být už jen úspěšné.

Rozvojové předpoklady obcí jsou formovány vzájemným působením „**vnějších**“ (velikost, sídelní struktura, poloha) i „**vnitřních**“ **vlivů** (aktivita subjektů), ale i řadou dalších vlivů (např. přírodní podmínky, sociální kvalita, stav zděděné infrastruktury). I přes neúplnou návratnost dotazníků tato kapitola ukázala, že území jihozápadní Moravy není homogenní region se stejným rozvojovým potenciálem.

5. NÁMĚTY A PŘIPOMÍNKY K BUDOUCÍMU ROZVOJI REGIONU JIHOZÁPADNÍ MORAVY

Smyslem této kapitoly je nastínit možné tendence regionálního rozvoje a navrhnout možnosti jeho posílení v modelovém regionu. Při tvorbě námětů rozvoje mi byl inspirací Plán rozvoje mikroregionu Dačicko, který je velmi kvalitně zpracován. Stávající dokument je však nutno aktualizovat. V příloze č. 8 je uvedena strategická a návrhová část rozvojového plánu mikroregionu Dačicka.

Program rozvoje mikroregionu Dačicko konkretizuje strategické cíle a rozvojové aktivity stanovené strategickými dokumenty Jihočeského kraje a České republiky vyššího řádu ve formě konkrétních opatření a projektů, určuje jejich nositele a navrhuje způsoby financování a implementace. Jeho struktura zahrnuje tyto části:

- analýza hospodářského a sociálního stavu a vývoje mikroregionu, charakteristika silných a slabých stránek, příležitostí a ohrožení – analytická část,
- stanovení rozvojové vize mikroregionu, priorit, cílů a opatření ve čtyřech hlavních oblastech rozvoje – infrastruktura a životní prostředí, zemědělství a obnova venkova, ekonomické prostředí, sociální prostředí a lidské zdroje – strategická část,
- stanovení konkrétních aktivit a návrhů projektů, včetně návrhu jejich financování a implementace – návrhová část.

Pro celkový rozvoj sledované oblasti navrhuji vytvořit mikroregion Jihozápadní Morava na úrovni tří správních obvodů obcí s rozšířenou působností Dačice, Moravské Budějovice a Telč, který si stanoví společné cíle, vytvoří program rozvoje na dalších 20 let a formou aktivní spolupráce všech obcí bude dosaženo žádoucího rozvoje.

5.1. SWOT analýza regionálního rozvoje oblasti jihozápadní Moravy

V modelovém regionu bylo provedeno hodnocení silných a slabých stránek, možných ohrožení a příležitostí modelového území pro další rozvoj, tzv. analýza SWOT. Výsledná analýza SWOT je syntézou analýz dílčích složek rozvoje daného území, je založena na výsledcích geografické analýzy území, dotazníkového šetření se starosty obcí a osobním vnímání modelového regionu.

Tabulka 20: Výsledná SWOT analýza pro region jihozápadní Moravy

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> o výhodná geografická poloha na hranici s Rakouskem a ve středu Evropy o zachovalá, ekologicky hodnotná a turisticky atraktivní venkovská krajina (přírodní parky Česká Kanada, Javořícká vrchovina) o kulturně atraktivní území (Telč, Slavonice, Jemnice, aj.) o vysoké citové pouto místních obyvatel k regionu a k místu, kde žijí 	<ul style="list-style-type: none"> o území leží na rozhraní tří krajů (Jihočeský, Jihomoravský a kraj Vysočina), z čehož vyplývá <i>periferní poloha – nízké investice, nedostatečná infrastruktura, zhoršená dostupnost center, úřadů, malé možnosti zaměstnání</i> o <i>poloha mimo hlavní dopravní tahy – nedostatečné dopravní spojení do krajských a okresních měst a do Rakouska, špatná kvalita silnic</i> o nízká vybavenost obcí technickou infrastrukturou o vysoká míra nezaměstnanosti, nízká míra podnikatelské aktivity o <i>obce dosídlovány po válce – vliv na „kvalitu“ obyvatelstva, vysoký podíl staršího obyvatelstva</i> o nízký zájem místního obyvatelstva o rozvoj v regionu a přeshraniční spolupráci, špatná informovanost, slabá propagace celého regionu
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> o rozvoj cestovního ruchu o přeshraniční spolupráce s Rakouskem o rozšíření spolupráce mezi jednotlivými centry mikroregionů (Dačice, Telč, Jemnice, Slavonice, Moravské Budějovice) o snížení nezaměstnanosti lokalizací výroby šetrných k životnímu prostředí o zlepšení dopravního spojení na investičně zajímavé oblasti v okolí Jihlavy o rozšíření vybavenosti cyklostezek (cyklotrasy Jihlava – Vídeň), zimních běžeckých tras v příhraničním regionu o rozvoj agroturistiky, ekologického zemědělství, pěstování biopotravin o propagace regionu jihozápadní Moravy jako turistický region 	<ul style="list-style-type: none"> o administrativní roztržičnost, nemožnost získání dotací na rozvoj regionu díky neatraktivní poloze na hranici tří krajů, nízký počet relevantních návrhů projektů o růst nezaměstnanosti o stárnutí obyvatelstva, nízká vzdělanost, špatná kvalifikace, odchod mladých lidí do větších center s většími možnostmi uplatnění, kulturními příležitostmi atd., což vede k vyliďňování vesnic, nižší rozpočty obcí o slabá orientace vedení obcí v problematice možností získávání finančních příspěvků o nižší zájem investorů kvůli špatnému dopravnímu napojení

Zdroj: Jančák 2001 (označeno kurzívou), vlastní úprava

5.2. Návrh budoucího rozvoje modelového území

Tato kapitola zahrnuje návrhy možností budoucího rozvoje ve výhledu 20 let. Plánovaný rozvoj vychází z provedené geografické analýzy dílčích složek modelového území, z výsledků dotazníkového šetření, z analýzy SWOT a mé osobní zkušenosti s regionem.

Strategický dokument mikroregionu Dačicka je dle mého názoru kvalitně zpracován. **Stanovené cíle** umožňují: 1) učinit tento region přitažlivý pro domácí i světovou turistiku při využití jedinečností přírodního charakteru, 2) vytvořit infrastrukturu, která se stane předpokladem pro zapojení oblasti do regionálních struktur, 3) vstup strategickým investorům do regionu a k tomu jim vytvářet podmínky, 4) rozvíjet předpoklady pro malé a střední podnikání, 5) usměrňovat zemědělství a lesnictví s akcentem na krajinotvorbu a další ekologické aspekty, 6) vytvořit sociální, zdravotnickou a vzdělávací soustavu, odpovídající potřebám regionu. Z důvodu společných problémů celé jihozápadní Moravy aplikuji vize, prioritní osy rozvoje, cíle, většinu opatření a aktivit z programu rozvoje Dačicka i ve strategickém dokumentu nově vytvořeného mikroregionu Jihozápadní Morava, a proto navrhuji vytvořit společný strategický program rozvoje inspirovaný dokumentem Dačicka.

Navrhuji vytvořit **čtyři odvětvové varianty rozvoje**, které považuji za klíčové pro příznivý vývoj tohoto území. Jednotlivé varianty se týkají infrastruktury, ekonomického prostředí a cestovního ruchu, zemědělství a rozvoje venkova a kvalit života občanů. Je pravděpodobné, že dojde k uplatnění navrhovaných variant rozvoje v dílčích částech modelového území diferencovaně, neboť území není homogenní z hlediska přírodních a socioekonomických charakteristik. Navrhovaný rozvoj v modelovém území počítá se stávajícím kvalitním životním prostředím a s postupným doplňováním základní technické infrastruktury v obcích do roku 2015.

Komplexní vize mikroregionu

Oblast jihozápadní Moravy, která se prezentuje jako zdravý a pohostinný turistický region. Své jedinečné přírodní bohatství a kulturní dědictví nejlépe a uvážlivě zhodnotí na poli cestovního ruchu, nejen ve prospěch návštěvníků, ale i svých obyvatel.

5.2.1. Návrh odvětvových variant rozvoje

1. Identita regionu

Cíl 1.1: Zmírnění dopadu okrajové polohy regionu

Opatření 1.1.1.: Založení mikroregionu Jihozápadní Morava a jeho managementu

Opatření 1.1.2.: Zařazení zbylé části regionu do hospodářsky slabých oblastí

Opatření 1.1.3: Podpora pilotních projektů

2. Infrastruktura

Cíl 2.1: Zlepšením stavu technické infrastruktury zajistit další rozvoj obcí

Opatření 2.1.1: Zlepšení dopravní infrastruktury a udržení dopravní obslužnosti

Opatření 2.1.2: Rozvoj informačních technologií

3. Podnikání a cestovní ruch

Cíl 3.1: Zlepšit podmínky pro rozvoj středního a malého podnikání

Opatření 3.1.1: Informační služby a poradenství místním podnikatelům

Opatření 3.1.2: Podpora a rozvoj malého a středního podnikání

Cíl 3.2: Zlepšit podmínky pro rozvoj cestovního ruchu

Opatření 3.2.1: Zajistit informační služby návštěvníkům mikroregionu

Opatření 3.2.2: Rozvoj turistických tras, doplňkových služeb a infrastruktury

4. Zemědělství a rozvoj venkova

Cíl 4.1: Zajistit trvale udržitelné hospodaření v zemědělství

Opatření 4.1.1: Rozvoj alternativních způsobů zemědělského podnikání

Opatření 4.1.2: Udržení zemědělské výroby na území regionu

Cíl 4.2: Zachovat venkovský ráz krajiny, obnovit a udržet vzhled obcí

Opatření 4.2.1: Obnova a údržba venkovského charakteru krajiny

Opatření 4.2.2: Údržba vesnic, vzhledu obcí

5. Kvalita života

Cíl 5.1: Zajistit podmínky pro kvalitní život místních obyvatel

Opatření 5.1.1: Vytváření podmínek pro bydlení na venkově

Opatření 5.1.2: Rozvíjení obecné kultury obyvatel

Opatření 5.1.3: Podpora kultury a sportu jako součásti kvality života

Cíl 5.2: Podporovat rozvoj školství, zdravotnictví a sociálních služeb

Opatření 5.2.1: Rozvoj školství a vzdělanosti obyvatel

Opatření 5.2.2: Zvýšit dostupnost a kvalitu sociálních a zdravotnických služeb

1. Identita regionu

Vize

„Mikroregion zapojený do organizačních struktur kraje, státu a sjednocené Evropy, rozvíjející partnerské vztahy s okolními regiony“ (DD)

Poloha sledovaných správních obvodů je okrajová jak z pohledu kraje Jihočeského a kraje Vysočina, tak i v rámci Česka. Dačicko a Telčsko by mělo usilovat o zařazení

do hospodářsky slabých regionů. Modelové malé okresy by měly spolupracovat, čímž by se i zvýšila možnost získání větších finančních prostředků.

K tomu by dopomohl regionální management, který by vedl k souhře regionálních aktérů a umožnil by prosazení rozvojových konceptů, generování nových projektových myšlenek a úspěšně by dovedl region do pozice „podnikajícího regionu“, schopného meziregionální konkurence. Každý správní obvod by měl mít svého regionálního poradce, který bude podporován z DT 6 POV²⁰. Sídlo managementu by bylo na MěÚ v Jemnici z důvodu téměř centrální polohy města v rámci modelového území.

V mikroregionu je vytipováno několik pilotních projektů, které by měly zásadním způsobem zlepšit situaci v zaměstnanosti, dostupnosti regionu – v důsledku snížení nezaměstnanosti: vytvoření průmyslové zóny v Dačicích, Jemnici a Moravských Budějovicích, za účelem intenzifikace cestovního ruchu: zařazení Slavonic na seznam UNESCO, vhodný prodej a následná rekonstrukce zámku v Jemnici (celková obnova historických objektů v regionu)

2. Infrastruktura

Vize

„Region s rozvinutou dopravní, energetickou a vodohospodářskou infrastrukturou, zajišťující základní životní potřeby obyvatel a podnikatelů i v malých obcích, chránící své přírodní bohatství, kulturní a historické památky a klidné venkovské prostředí“ (DD).

Zlepšením stavu základní technické infrastruktury probíhá průběžně téměř ve všech obcích, ať již rekonstrukce povrchů komunikací, čistíren odpadních vod nebo budování veřejných vodovodů. Životně důležitou infrastrukturu si obec ohlídá sama z vlastní iniciativy. Prioritně by měla být rekonstruována komunikace Jihlava – Telč – Dačice – Slavonice, silnice Dačice – Jemnice – Moravské Budějovice, Jemnice – Bítov – Vranov a samozřejmě ostatní silnice II. A III. třídy. Navrhují vést cyklostezky po konkrétních méně frekventovaných silnicích za účelem žádoucí opravy komunikace. Hustá síť cyklostezek současně přiláká turisty.

Mikroregion by se měl aktivně zapojit do budování moderních informačních a komunikačních technologií – veřejně přístupný internet v obcích, internet

²⁰ PT 6 POV = Dotační titul č. 6 – projekty obcí na vzdělávání a poradenství v oblasti rozvoje venkova a obnovy vesnice

do domácností, budování vysílačů k dostatečnému pokrytí oblasti signálem, zavedení bezdrátových sítí k přenosům dat, mapových a grafických produktů, hlasu, videa a multimediálních aplikací, které povedou k lepší vzájemné komunikaci všech sektorů (veřejného, podnikatelského i neziskového), občanů i veřejné správy. Nedostatečná vybavenost obcí internetem se mi potvrdila v rozesílání dotazníků emailem. Několik obcí nemělo ani svou obecní schránku.

V oblasti železniční dopravy je prioritním projektem obnova bývalé železniční trati do Dolního Rakouska na úseku Slavonice – Fratres, na které v současné době probíhají opravy. Nutná je elektrifikace trati Znojmo – Okříšky a zachování lokální železnice Moravské-Budějovice, která vede malebnou krajinou a pro turisty má své kouzlo.

3. Podnikání a cestovní ruch

Vize

„Region s dostatkem pracovních příležitostí, podporující malé a střední podnikání, trvale udržitelné hospodaření v zemědělství, které je v souladu s ochranou životního prostředí“ (DD).

V regionu je prosperující strojírenský podnik TRW DAS, který v současné době zaměstnává přes 1000 zaměstnanců. Rozvoj podnikání bych viděla v podpoře malého a středního podnikání. Města mohou rekonstruovat staré nevyužité nemovitosti za účelem vzniku tzv. inkubátorů²¹ z evropských peněz (např. budovy po zkrachovalých podnicích v Moravských Budějovicích, opuštěné vojenské areály). Podnikatelé mohou vytvářet tzv. klastry²², které odbourají izolaci firem na českém trhu. Zájem jednotlivých obcí o rozvoj podnikání a podnikatelských ploch je třeba podpořit dostatkem informací, poradenstvím a možnostmi rekvalifikace.

Všechny obce sledovaného území by měly mít společné internetové stránky, kde by se publikovalo veškeré dění v mikroregionu včetně podnikatelských příležitostí.

²¹ Podnikatelský inkubátor se dá popsat jako prostředí (budova či malá zóna) pro začínající firmy, které mohou za předem stanovených podmínek využívat zvýhodněného nájemného a služeb poskytovaných provozovatelem inkubátoru. Inkubátor pomáhá vytvořit zázemí pro firmy podnikající v oblasti vývoje nových výrobků, technologií či služeb a jejich uvedení na trh, které mají dobrý nápad, ale nedostatek finančních prostředků na jeho realizaci.

²² Klastř je soubor regionálně propojených společností (podnikatelů) a přidružených institucí a organizací – zejména institucí terciárního vzdělávání (vysokých škol, vyšších odborných škol) – jejichž vazby mají potenciál k upevnění a zvýšení jejich konkurenceschopnosti. Klastrové iniciativy jsou intenzivně podporovány ze strukturálních fondů EU. Čerpat finanční prostředky na jejich rozvoj umožňuje program Spolupráce (dříve obdobný program Klastry).

Celá modelová oblast by se měla společně prezentovat jako turistický region. K tomu by pomohla i cestovní mapa oblasti jihozápadní Morava, vyzvuhující kulturní i přírodní krásy celého sledovaného území. Je potřeba turistické zajímavosti více zviditelňovat, zkvalitnit informační služby a zavést jednotný systém jejich propagace, budovat a značit turistické trasy, rekonstruovat místní památky (zámky, podzemní chodby) a celkově propojovat společné kulturní akce. Modelový region by turisticky posílilo zrealizování záměru vybudovat cyklostezku z Jihlavy do Rakouska (Jihlava – Třebíč – Raabs), vedoucí skrz sledované území.

4. Zemědělství a rozvoj venkova

Vize

„Region navazující na bohaté přírodní, kulturní a historické dědictví, využívající vlastní turistický potenciál, se širokou nabídkou služeb pro rekreaci návštěvníků a odpočinek místních obyvatel“ (DD).

Pro toto území bude nadále jedna z nejdůležitějších funkcí funkce zemědělská. Zemědělství bude rovněž zaměřeno na zvyšování ekologické stability krajiny. Navrhuje orientaci spíše na mimoprodukční ekologické formy zemědělství spojené popřípadě s agroturistikou, která se dnes těší vzrůstající oblibě. V mikoregionu nebo blízkých sousedních obcích existuje řada farem chovajících na naše poměry exotická zvířata (pštrosi v Třebeticích a v Olší, velbloudi v Šachu u Dačic, daňci u Kunžaku, bizoni na Staroměstsku), které ztraktivňují region pro turisty. Pozitivní přínos by měla existence těchto farem i na Moravskobudějovicku. Relativně slušné přírodní podmínky poskytují možnost pro kombinaci rostlinné a živočišné výroby. Přesto lze doporučit hlavní orientaci na chov skotu, neboť existuje dobrá návaznost na masné závody (Studená, Krahulčí, Hodice, Kostelec u Jihlavy). V řadě obcí se vyskytují neprosperující zemědělská družstva. Pro zemědělská družstva celého mikoregionu navrhuji vytvoření přehledné příručky cesty k získání peněz z fondů EU, které přispějí ke stabilizaci zemědělských aktivit. Žádoucí pokrok v modernizaci technologických postupů, zkvalitnění výrob a zvýšení rentability odvětví lze také dosáhnout úzkou spoluprací vysokých škol a zemědělských subjektů.

Současně s rozvojem venkova by se mělo dbát na zachování krajinných hodnot a charakteru krajinného rázu v dílčích částech regionu, podporovat obnovu a doplnění

charakteristických krajinných znaků, chránit originální krajinné prvky a segmenty. Mikroregionu by prospělo budování a rekultivace vodních ploch.

5. Kvalita života

Vize

„Region podporující zdravý a kvalitní život všech obyvatel, spokojené bydlení zejména mladých rodin s dětmi, dostupné zdravotní a sociální služby i pro seniory, rozvoj vzdělanosti, školství, kultury a sportu“ (DD).

Přítomnost pěti měst (Dačice, Slavonice, Moravské Budějovice, Jemnice a Telč) zajišťuje dostupné sítě vzdělávacích, zdravotních, sociálních a kulturních zařízení, dopravní obslužnosti, podmínek pro bydlení a trávení volného času. Vzhledem k velikosti sídel v mikroregionu je patrné, že školská zařízení zde nejsou hojně zastoupena. Základním problémem venkovských škol je nízký počet žáků a na to navazující rentabilita provozu²³. Za vyšším a odborným vzděláním je nutné dojíždět za hranice mikroregionu. Pozitivní je existence Univerzitního centra v Telči²⁴.

Síť sociálních a zdravotních služeb v mikroregionu je na solidní úrovni a je zabezpečena opět zejména prostřednictvím služeb, které jsou občanům k dispozici ve městech regionu a větších obcích. V Dačicích je nemocnice, v Telči a Moravských Budějovicích polikliniky, v Jemnici, Slavonicích, Studené zdravotní střediska a několik soukromých lékařských ordinací. Problémem však je nedostatek odborných lékařů a krátké ordinační hodiny.

²³ Např. zrušení Gymnázia v Jemnici, sloučení dvou středních škol v Telči v červenci 2004 – Gymnázium Otokara Březiny a Střední odborná škola v Telči

²⁴ Masarykova Univerzita v Brně zřídila svá detašovaná pracoviště v Telči. Výuka a vzdělávací aktivity probíhají od roku 2004. V akademickém roce 2007/2008 především kombinované studium a celoživotní vzdělávání Ekonomicko-správní fakulty a Filozofické fakulty. ČVUT plánuje otevřít v Telči i studium památkářství.

5.3. Zdroje financování programu

Jednotlivé obce mikroregionu disponují vlastními rozpočty, které jsou většinou vyvážené na straně příjmů a výdajů. Jejich celkový objem v mikroregionu se pohybuje v řádech stovek milionů korun. Orientační objemy rozpočtů na počet obyvatel pro rok 2006 uvádí graf 13 v kapitole 4.3.6. Po vstupu ČR do EU v květnu 2004 se otevřela široká paleta možností financování investičních projektů z cizích zdrojů. Z veřejných zdrojů to jsou: a) programy Evropské unie, b) státní rozpočet, c) regionální zdroje – kraj, města, obce a ze soukromých zdrojů: a) zdroje typu PPP (Privat Public Partnership, b) bankovní úvěry, hypotéky, c) přímé investice (DD).

Programy Evropské unie

Programy EU lze rozdělit na Operační programy (dále OP) podporované Strukturálními fondy (dále SF) a Iniciativy společenství. ČR je v letech 2007 – 2013 příjemcem 26 operačních programů, které jsou rozděleny mezi tři cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti (HSS).

Cíl: Konvergence

Osm tematických operačních programů: OP Doprava, OP Životní prostředí, OP Podnikání a inovace, OP Výzkum a vývoj pro inovace, OP Lidské zdroje a zaměstnanost, OP Vzdělávání a konkurenceschopnost, OP Technická pomoc a Integrovaný operační program (IOP). Jednotlivé OP implementují příslušná ministerstva ČR. Sedm regionálních operačních programů (ROP) na úrovni regionů soudržnosti NUTS II: ROP NUTS II Severozápad, NUTS II: ROP NUTS II Moravskoslezsko, NUTS II: ROP NUTS II Jihovýchod, NUTS II: ROP NUTS II Severovýchod, NUTS II: ROP NUTS II Střední Morava, NUTS II: ROP NUTS II Jihozápad, NUTS II: ROP NUTS II Střední Čechy. Bližší informace o OP jsou uvedeny na internetové adrese www.strukturalni-fondy.cz.

Cíl: Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

2 operační programy: OP Praha Konkurenceschopnost, OP Praha Adaptabilita

Cíl: Evropská územní spolupráce

9 operačních programů: OP Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Polsko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Sasko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko, OP Mezuregionální spolupráce, Síťový operační program SPON 2013, Síťový operační program INTERACT II.

Státní rozpočet

Státní zdroje jsou reprezentovány státními fondy (SFŽP²⁵, SFDI²⁶, SFRB²⁷ a další) a státním rozpočtem na příslušný kalendářní rok. V jeho rámci jednotlivá ministerstva vyhláší odvětvově zaměřené dotační programy, jako je POV (obnova venkova), SPPCR (cestovní ruch) a další (DD). Je nutné sledovat www stránky jednotlivých ministerstev. Jednotlivé krajské úřady každoročně vypisují několik grantových programů zaměřených na cestovní ruch, kulturu, sport, ale i drobnou infrastrukturu – vodovody, kanalizace, místní komunikace apod. Určité prostředky vyčlení jako povinné spolufinancování projektů podpořených z programů EU. Aktuální stav grantových programů je zveřejňován na stránkách <http://www.kraj-jihocesky.cz>, <http://www.kr-vysocina.cz/>.

Soukromé zdroje – Privat Public Partnership

V poslední době se v Jihočeském kraji i kraji Vysočina pohybuje několik finančních skupin podporovaných zdroji zahraničního kapitálu, které nabízejí městům partnerství veřejného a soukromého sektoru za účelem realizace projektů ve veřejném zájmu. Tento postup se nazývá Privat Public Partnership (dále PPP). Evropská komise ho doporučuje jako osvědčený postup financování veřejných projektů. PPP se rozvinuly zčásti kvůli nedostatku financí ve veřejném sektoru. Na mnoha velkých projektech v EU i ve světě prokázaly schopnost využít dodatečných finančních prostředků a provozní efektivnosti, která je soukromému sektoru vlastní (DD).

Základem PPP je koncesní dohoda Design – Build – Finance – Operate (DBFO), tedy navrhnout – postavit – financovat – provozovat. Tato dohoda umožňuje postavit a provozovat zlepšení infrastruktury vytvářející příjmy výměnou za právo inkasovat související příjmy za konkrétní časové období, většinou 25 – 30 let i déle. Po skončení tohoto období je zařízení předáno zpět veřejnému sektoru. Vlastnictví zařízení po dobu trvání smlouvy může být veřejné (typ BOT) nebo soukromé (typ DBFO). Tyto majetkové vztahy je nutné řádně smluvně ošetřit. PPP se hodí především pro projekty, které mají výrazný provozní obsah – oblast silniční dopravy, vodohospodářství a nakládání s odpady (DD).

²⁵ Státní fond životního prostředí

²⁶ Státní fond dopravní infrastruktury

²⁷ Státní fond rozvoje bydlení

Smlouvy PPP jsou většinou udělovány na základě výběrových řízení v závislosti na těchto kritériích: konečná cena nabízená uživatelům, výše finanční podpory vyžadovaná od státu, města a ostatních dárců, termín zahájení provozu, schopnost implementovat projekt. Pro různé typy projektů je nutné zvolit vhodný způsob PPP. Ten většinou samy navrhnou financující společnosti, na příjemci zůstává posoudit přijatelnost a výhodnost nabídnutých podmínek (DD).

Bankovní úvěry

Jednou z prvních bank, která zareagovala na poskytování dotací ze Strukturálních fondů EU, je Komerční banka, která nabízí Program Ponte – pomoc s financováním firemních a municipálních projektů z fondů Evropské unie (DD).

5.4. Doporučení pro naplnění plánu

Tato kapitola je upravena podle programu rozvoje mikroregionu Dačicko.

Realizace rozvojového programu vyžaduje splnění zejména následujících úkolů:

1. Ustanovit **odbor regionálního rozvoje** na Městském úřadu Jemnice, vyčlenit pracovníka pověřeného komunikací s obcemi, poskytujícího jim bezplatné informace o zdrojích financování projektů.
2. Ustanovit **funkci poradce** mikroregionu podporovanou z dotačního titulu 6 Programu obnovy venkova, poradce by obcím připravoval žádosti a povinné přílohy do příslušných dotačních programů, zajišťoval implementaci Programu rozvoje mikroregionu.
3. Realizovat napojení mikroregionu na **krajské informační systémy** včetně jeho zpřístupnění orgánům samosprávy, organizacím jimi zřízených, podnikatelským subjektům, nevládním neziskovým organizacím a ostatním občanům mikroregionu.
4. Sledovat státní a regionální **alokace finančních prostředků** na úrovni státu a kraje, vedle investičních i na neinvestiční projekty.
5. V rámci rozpočtového výhledu obcí na období 2008 – 2013 vypracovat **návrh systémového zabezpečení zdrojů** pro víceleté financování aktivit rozvojového programu mikroregionu.
6. Ustanovit **pracovní skupiny**, které by se v období 2008 – 2013 zabývaly aktualizací programu, případně zajistit jeho posouzení z hlediska vlivu na životní prostředí.
7. Podporovat **zapojení nestátních neziskových organizací a veřejnosti** do realizace rozvojového programu mikroregionu.

Rada starostů mikroregionu Jihozápadní Morava by měla minimálně jednou ročně vyhodnotit stav implementace programu a přijímat nápravná opatření k zabezpečení těch cílů, jejichž realizace neodpovídá skutečným potřebám rozvoje mikroregionu (DD).

6. DIDAKTICKÉ VYUŽITÍ TÉMATU

Jádrové a periferní oblasti světa se podle učebních osnov pro 6. – 9. ročník základní školy realizují v tematických částech nazvané „Regiony světa“ a „Společenské a hospodářské prostředí“ na základě individuálního rozhodnutí vedení dané školy v 7. ročníku ZŠ. Téma Jádrové a periferní oblasti Česka uvedené v tematické části „Česká republika“ se pak vyučuje v 8. ročníku ZŠ.

Téma vyučovací hodiny

Žákům je bližší pojem periferie ve smyslu méně rušných okrajových aktivit, kterými je vhodné začít a uplatnit na různých úrovních (periferie města – tj. předměstí, kraje, České republiky, Evropy, světa). Samozřejmě je třeba nejprve přiblížit žákům tuto problematiku v měřítku místní oblasti – na vlastní obci, na vlastním kraji. Zároveň vymezíme obecné znaky periferní oblasti. Na opačném významovém pólu leží jádro, jádrová oblast ve smyslu rušného středu (centra) hospodářských aktivit. Opět v součinnosti se žáky určujeme jádrové oblasti na příkladě různě velkých regionů. Centrální jádrové oblasti světa představují zejména největší světové aglomerace a konurbace, vytvářející souvislou urbanizovanou krajinu. V ní se jen obtížně zjišťuje, kde jedno město končí a druhé začíná. V centrálních jádrových oblastech světa se soustřeďuje populační, politický a kulturní potenciál vyspělých států. Při práci s termínem jádro použijeme stejný postup podle jednotlivých úrovní jako v případě periferie. K zpřesnění výchozích pojmů použijeme učebnici Současný svět a slovníček v této učebnici. K pochopení pomůže i komentování snímků na příslušné dvoustraně. Další vhodné příklady lze vybrat a zopakovat z učiva regionálního zeměpisu v učebnicích Zeměpis světa 1 až 3.

Vzdělávací cíl

V tomto tématu je důležité, aby žáci dokázali porovnat a přiměřeně hodnotit společenské a hospodářské poměry, zvláštnosti a podobnosti, potenciál a bariéry jednotlivých světadílů, vybraných makroregionů světa a vybraných (modelových) států, případně i v rámci Česka a podle zvolených kritérií srovnat jejich postavení, rozvojová jádra a periferní zóny

Výchovný cíl

Výchovné cíle se oproti vyučovacím projevují většinou za delší časový úsek. Konkrétním výchovným cílem je rozšíření základních vědomostí potřebných pro porozumění sociálním, hospodářským a kulturním odlišnostem ve světě, i v rámci Česka. Žáci si také rozvinou dovednosti zaměřené na procvičování hledání a zpracování geografických informací ve školním atlase. Při řešení úloh žáci pracují s textovými, grafickými, tabulkovými a mapovými zdroji s hospodářskou tematikou. Vytvořením pojmové mapy si žáci procvičí dovednosti strukturovat učivo, vytvářet hierarchii pojmů a zároveň vztahy mezi nimi.

Obsah hodiny

Obsahová struktura při průměrném počtu 25 žáků:

- Kontrola znalostí předchozí látky (Světové hospodářství)
- Výklad frontálním způsobem s využitím učebnice *Současný svět* a Školního atlasu dnešního světa
- Práce s pracovním listem, který se skládá ze dvou částí: 1) stručný přehled základních převážně faktografických údajů, 2) úkoly na práci s atlasem
- Dotazy žáků a pokus o zhodnocení současného stavu (jeho kladů a záporů pro hospodářství ČR)
- V závěru tvorba pojmové mapy, která bude odrážet preference základních pojmů probírané látky (přičemž jejich hierarchii je nutno nechat na uvážení každého žáka)

Použité pomůcky

Bičík, I. a kol.: *Školní atlas dnešního světa*. Praha: Terra, 2001. 183 s. ISBN 80-902282-2-4.

Herink, J., Valenta, V. a kol.: *Současný svět: učebnice zeměpisu pro základní školy a víceletá gymnázia pro 8. nebo 9. ročník: základy společenského, hospodářského a politického zeměpisu, lidé a příroda – životní prostředí*. 2. vyd. Praha: Nakl. České geografické společnosti, 2004. 124 s. ISNB 80-86034-62-3.

Nástěnná mapa světa, popř. Česka

Závěr

Problematika jádrových a periferních oblastí je pro žáky dosti obtížná, ale důležitá. S těmito pojmy, běžnými v současné geografii, budou žáci pracovat i v dalších hodinách zeměpisu, a proto je jejich pochopení pro žáky nutné. Při probírání tohoto tématu se ukáže schopnost a dovednost učitele uplatnit jednotu didaktických zásad vědeckosti a přiměřenosti učiva. Při vhodném didakticko-metodickém postupu (aktivní zapojení žáků, aktivizace jejich zájmu, funkční využití textu i grafické části tématu, otázek a úkolů) lze dosáhnout toho, aby žáci učivo pochopili a porozuměli mu.

7. ZÁVĚR

Diplomová práce je pokusem o shrnutí dosavadních teoretických poznatků o periferních oblastech. Autoři se shodují, že pojem periferie je v čase i v prostoru relativní a je v přímém vztahu s jádrem. Obecně platná teorie neexistuje také proto, že se jedná o široce podmíněný proces, jehož příčiny se těžko hledají.

Přes uvedené společné charakteristické rysy modelového území jsou uvnitř tohoto území patrné určité **rozdíly v předpokladech pro rozvoj**. Odlišnosti byly zjištěny především při zkoumání **přírodních podmínek** a to mezi západní a východní částí. Na východní části (Moravskobudějovicko) převažuje rovinatý terén s předpoklady pro intenzivní zemědělskou výrobu. Převaha orné půdy má však vliv na nestabilní ekosystém, který je náchylný k erozi. Naopak západní část (okolí Českého Rudolce, Studené, Telče) má charakter pahorkatiny s pásmem lesů, který představuje nadregionální územní systém ekologické stability evropského významu. Další rozdíly v modelovém regionu se projevují při hodnocení **charakteristik populace**. Z hlediska dlouhodobějšího vývoje počtu obyvatel a jeho strukturálních charakteristik (podle věku, zaměstnanosti) se nejlépe jeví střediska – Telč a Dačice, i když v případě Dačic jsou výsledky věkové struktury zkresleny existencí domovů důchodců. Příznivě se vyvíjí také Moravské Budějovice. Naopak nejhorší vývoj populace vykazují malá sídla v pohraničí (Slavonicko). Velké rozdíly mezi obcemi jsou v **počtu rekreačních objektů**. Největší podíl rekreačních objektů mají správní obvody pověřených obecních úřadů Dačice a Telč. **Nezaměstnanost** se projevuje diferencovaně, v tomto případě se nejhůře jeví obce na Moravskobudějovicku a Slavonicku.

Důležitým přínosem mé práce je výzkum zatíženosti území s ohledem nejen na trvale a přechodně bydlící obyvatelstvo, ale i na rekreační (sezónní) uživatele území. Existence sezónních obyvatel v obci je považována jako faktor regionálních disparit a regionálního rozvoje. **Analýza uživatelů území** v kapitole 3.5 odhalila o 27,4 % více všech uživatelů oblasti jihozápadní Moravy (73 725 obyvatel) než je počet trvale bydlících obyvatel, v mnohých obcích trvale bydlící obyvatelé převyšují (např. Vanůvek, Klatovec, Řásná nebo Mrákotín). Druhé bydlení tak napomáhá snižování depopulace krajiny, zachování architektonických hodnot objektů i kulturní krajiny (Vágner, Fialová 2005). Rekreační se v tomto smyslu stává záležitostí přepychu obce,

na který by měli přispívat i samotní rekreanti. Tyto rekreační obce však mají náročnější podmínky pro zabezpečování chodu obce (méně aktivních obyvatel ochotných podílet se na rozvoji obce, méně finančních prostředků). Problém nízkých rozpočtů obcí s vysokým podílem rekreačních uživatelů na trvale bydlícím obyvatelstvu by mohlo usnadnit zohlednění **rekreačního potenciálu obce** do systému financování obcí ČR a mohlo by přinést pozitiva ke spravedlivějšímu rozdělování prostředků.

Důležitou snahou této práce byl pokus o kombinaci kvantitativních a kvalitativních metod výzkumu. Třetí část výzkumu spočívala ve využití kvalitativních metod formou dotazníkového šetření, které mělo za cíl **analýzu institucionálních rámců rozvoje obcí**. Dotazníky byly adresovány všem starostům obcí na území třech správních obvodů obcí s rozšířenou působností: Dačice, Moravské Budějovice a Telč. Pozornost byla věnována zejména aktivitě subjektů (místní správy, občanů) a spolupráci obcí. Z výsledků dotazníkového šetření bylo zjištěno, že rozvojový potenciál sledovaných obcí je kombinací mnoha faktorů. Samotná aktivita subjektů, která je jedním z „vnitřních“ faktorů, hraje pro rozvoj obcí významnou roli například v otázce podávání žádostí o dotace. Domnívám se však, že působení „vnějších“ faktorů rozvoje obcí (např. populační velikost, sídelní struktura, polohová exponovanost, či turistická atraktivita) je zpravidla silnější, čímž míru aktivity subjektů značně determinuje.

Přestože vymezení současné krajské hranice neodpovídá pravidlům sociogeografické regionalizace (viz Hampl 2005), není většinou představitelů sledovaných obcí spatřována jako bariéra ztěžující spolupráci. S obcemi z druhé strany této hranice však spolupracuje pouze malá část obcí (většinou v oblasti rozvoje technické infrastruktury). Model „jednostranné“ spolupráce obcí je posilován převažujícím formováním **mikroregionálních sdružení obcí**, vznikající většinou jen z obcí jednoho správního obvodu obce s rozšířenou působností. Pro malé obce při krajské hranici je nevýhodou, že představují okrajové území kooperující pouze jedním směrem – dovnitř vlastního kraje. Tato „uzavřená“ forma spolupráce mezi obcemi přispívá ke zvyšování polarizace prostoru.

Geografická analýza a dotazníkové šetření odhalily řadu obecných, i specifických disparit jihozápadní Moravy. Mezi ty **obecné** patří: stárnutí populace, úbytek obyvatelstva ve většině obcí, odliv vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, nadprůměrná míra nezaměstnanosti proti krajským hodnotám, odlehlost od silničních

tahů, převažující závislost na zemědělství, nízký počet zahraničních investic. Mezi **specifická negativa** území patří: velká roztržitost původně celistvého území, chybějící spolupráce mezi obcemi, malé množství firem, které by poskytovaly pracovní místa, nízké rozšíření veřejně přístupného internetu, nízké mzdy. Jako **pozitivní specifické disparity** se naopak jeví atraktivní přírodní prostředí (přírodní parky v západní části regionu), rekreační potenciál území, vysoký počet potenciálních uživatelů území, vyšší podíl moravské národnosti.

Nízký počet vyhodnocených dotazníků souvisí s problémy regionu a to snižuje možnosti širší generalizace získaných poznatků o periferních oblastech Česka. Obtížnější je také propojení výstupů kvantitativní a kvalitativní části výzkumu. Lepších výsledků by mohlo být dosaženo například osobním rozhovorem s každým starostou v oblasti, ale to by bylo značně časově náročné.

Na základě poznatků z podrobné analýzy modelového území je vytvořen **návrh strategie rozvoje**. Rozvoj je zaměřen na společné záměry a aktivity všech obcí jihozápadní Moravy, konkrétně ve čtyřech hlavních oblastech: infrastruktura a životní prostředí, podnikání a cestovní ruch, zemědělství a rozvoj venkova a kvalitu života. Z důvodu rozdílných předpokladů jednotlivých částí regionu bude uplatnění odvětví odlišné. Vzhledem ke kvalitám přírodního prostředí se jeví jako nejperspektivnější rozvíjet celé modelové území směrem zemědělsko rekreačním. Nutný je však pokrok v modernizaci technologických postupů, zkvalitnění výroby a zvýšení rentability odvětví, který lze dosáhnout úzkou spoluprací vysokých škol a zemědělských subjektů v území.

Budoucí výzkum by se mohl rozšířit i na starosty obcí s rozšířenou působností, na představitele zainteresovaných subjektů a organizací (rozvojové agentury působící v oblasti). Protože se jedná o oblast s vysokým podílem primárních aktivit, bylo by zajímavé zkoumat proměnu role těchto aktivit během transformačního období ve vztahu k lokálnímu/regionálnímu rozvoji sledovaných obcí. V neposlední řadě by bylo zajímavé zaměřit se na výzkum přeshraničních aktivit a spolupráce včetně např. problematiky trhu. Pro případný další výzkum se tak otevírá velký prostor plný zajímavých otázek.

8. POUŽITÉ ZDROJE

Andreoli, M., Tellari, V.: Marginality and development in Italy: a study review. In Jussila, H., Leimgruber, W., Majora, R.: *Perceptions of Marginality*. Ashgate Alderhot, Brookfield, Singapore, Sydney, 1998, s. 101 – 121.

Blažek, J., Uhlíř, D.: *Teorie regionálního rozvoje. Nástin, kritika, klasifikace*. Praha, Univerzita Karlova, Karolinum, 2002, 211 s.

Brodesser, S.: *Moravskobudějovicko Jemnicko. Vlastivěda moravská Brno. Vlastivědný věstník moravský*. Brno, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1997. 863 s. ISSN 0323–2581.

Cullen, B. T., Pretes, M.: *Perceptions of marginality in the United States and Canada*. In Jussila, H., Leimgruber, W., Majora, R.: *Perceptions of Marginality*. Ashgate Alderhot, Brookfield, Singapore, Sydney, 1998, s. 183 – 194.

Čermák, L.: Hodnocení vztahu dopravní dostupnosti a exponovanosti území. In: Novotná, M. (Ed.): *Problémy periferních oblastí*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 2005, s. 44 – 52, ISBN 80–86561–21–6.

Dokoupil, J.: Hranice a hraniční efekt. In Jeřábek, M., Dokoupil, J., Havlíček, T. a kol.: *České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování?*. 1. vyd. Praha: Academia, 2004, s. 47 – 58.

Fialová, D., Vágner, J.: Druhé bydlení v periferních oblastech. In: Novotná, M. (Ed.): *Problémy periferních oblastí*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 2005, s. 74 – 80, ISBN 80–86561–21–6.

Gottmann, J.: Confronting centre and periphery. In *Centre and periphery: spatial variation in politics*. Beverly Hills: Sage, 1980, s. 11 – 26.

Hampl, M.: *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2005, 147 s. ISBN 80–86746–02–X.

Hampl, M.: Geografie transformace v České republice: celkové zhodnocení. In: Hampl, M. a kol.: *Regionální vývoj: Specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie*. Praha, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2001, s. 27–41.

Havlíček, T., Chromý, P. (2001): *Příspěvek k teorii polarizovaného vývoje území se zaměřením na periferní oblasti*. Geografie – Sborník ČGS, 106, č. 1, ČGS, Praha, s. 1 – 11.

Havlíček, T., Chromý, P., Jančák, V., Marada, M.: Vybrané teoreticko-metodologické aspekty a trendy geografického výzkumu periferních oblastí. In: Novotná, M. (Ed.): *Problémy periferních oblastí*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 2005, s. 6 – 24, ISBN 80–86561–21–6.

Havlíček, T., Chromý, P.: *Příspěvek k teorii polarizovaného vývoje území se zaměřením na periferní oblasti*. Geografie – Sborník ČGS, 106, č. 1. Praha: 2001, s. 1–11.

Jančák, V. (2001): *Příspěvek ke geografickému výzkumu periferních oblastí na mikroregionální úrovni*. Geografie – Sborník ČGS, 106, č. 1. Praha: 2001, s. 27–35.

Jeřábek, M., Dokoupil, J., Havlíček, T. a kol.: *České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování?*. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. 296 s.

Johnston, R. J., Gregory, D., Pratt, G., Watts, M. (eds.): *The dictionary of human geography*. Fourth Edition. Oxford: Blackwell, 2000. 958 s.

Kostić, M.: Vnitřní periferie v Česku: příklad středočeského-jihočeského pomezí. [Diplomová práce]. Praha 2004. 112 s. Univerzita Karlova v Praze. Přírodovědecká fakulta. Vedoucí diplomové práce: RNDr. Pavel Chromý, Ph.D.

Koutský, J.: Mění se postavení původně periferních pohraničních oblastí, případová studie Euroregion Krušnohoří. In: Novotná, M. (Ed.): *Problémy periferních oblastí*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 2005, s. 123 – 129, ISBN 80–86561–21–6.

Kubeš, J. *Problémy stabilizace venkovského osídlení. ČR*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2000, s. 163. ISBN 80–7040–385–3.

Květoň, V.: Změny dopravních vztahů na Jesenicku v letech 1991–2004. In: Novotná, M. (Ed.): *Problémy periferních oblastí*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 2005, s. 139 – 147, ISBN 80–86561–21–6.

Leimgruber, W.: Marginality and marginal regions: Problems of definition. In: Chang-yi David Chang (Ed.): *Proceedings of study group on development issues in marginal regions*. Taipei, IGU, 1993, s. 1 – 18.

Marada, M.: *Využití statistické analýzy k vymezení periferních oblastí Česka*. Geografie – Sborník ČGS, 106, č. 1, Praha: 2001, s. 12–25.

Mikšátková, A.: Vývoj přeshraničních aktivit v periferní oblasti Jesenicka a Bruntálska ve druhé polovině 20. století. In: Novotná, M. (Ed.): *Problémy periferních oblastí*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 2005, s. 130 – 138, ISBN 80–86561–21–6.

Mikulík, O., Mariot, P.: *Podobnosti a rozdíly vývoje měst ČR a SR po roce 1990: sborník 2. česko-slovenského akademického geografického semináře Brno, 12. listopadu 1997*. Brno: Regiograph, 1998. 95 s. ISBN 80-901844-3-X.

Nekuda, V.: *Dačicko Slavonicko Telčsko. Vlastivěda Moravská Brno. Vlastivědný věstník moravský*. 1. vyd. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2005. 1072 s. ISBN 80-7275-059-3.

Perlín, R.: *Představitelé veřejné správy jako aktéři lokálního rozvoje. Sociologický průzkum mezi starosty venkovských obcí okresů Písek a Tábor*. In: Kubeš, J. (Ed.): *Problémy stabilizace venkovského osídlení ČR*. Jihočeská univerzita, České Budějovice, 2000, s. 133–150.

Pošťolka, V.: *Nové pohledy na problematiku prostorového rozvoje a územního plánování v České republice v kontextu Evropské unie*. In: *Sborník ze semináře „Prostorový rozvoj a plánování jako společné téma regionální politiky, územního plánování a evropské integrace“*. MMR ČR a VŠE Praha 2006, s. 25–32.

Reinöhllová, E.: *Informační a komunikační technologie pro rozvoj periferních oblastí – zkušenosti ze zahraničí*. In: Novotná, M. (Ed.): *Problémy periferních oblastí*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 2005, s. 36 – 43, ISBN 80-86561-21-6.

Schmidt, M. A.: *An integrated systematic approach to marginal regions: From definition to development policies*. In Jussila, H., Leimgruber, W., Majora, R.: *Perceptions of Marginality*. Ashgate Alderhot, Brookfield, Singapore, Sydney, 1998, s. 44 – 66.

Szczyrba, Z.: *Venkovský maloobchod v Česku a jeho nova pozice: diskusní příspěvek k problematice periferních oblastí*. In: Novotná, M. (Ed.): *Problémy periferních oblastí*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 2005, s. 53 – 60, ISBN 80-86561-21-6.

Trávníček, D.: *Přehled územního vývoje našeho státu*. Brno: Univerzita J. E. Turkyň v Brně, 1984, 76 s.

Vaishar, A. (ed.): *Vranov nad Dyjí/Jemnice : region v transformaci*. 1. vyd. Brno: Ústav geoniky Akademie věd ČR, 2000 144 s.

Witt, K.: *Die sudetendeutsche Volksgrenze*. Berlin 1938.

Zeman, K.: *Vliv hranic na příhraniční území na příkladu Jindřichohradecka*. [Diplomová práce]. Praha 2001. 150 s. Univerzita Karlova v Praze. Přírodovědecká fakulta. Vedoucí diplomové práce: RNDr. Pavel Chromý, Ph.D.

Zich, R, Houžvička, V., Jeřábek, M., Kastner, Q.: *Kdo žije v pohraničí*. Sociologický ústav AV ČR, Ústí nad Labem, 1996, 129 s.

Ostatní zdroje

Bičík, I. a kol.: *Školní atlas dnešního světa*. Praha: Terra, 2001. 183 s. ISBN 80-902282-2-4.

Herink, J., Valenta, V. a kol.: *Současný svět: učebnice zeměpisu pro základní školy a víceletá gymnázia pro 8. nebo 9. ročník: základy společenského, hospodářského a politického zeměpisu, lidé a příroda – životní prostředí*. 2. vyd. Praha: Nakl. České geografické společnosti, 2004. 124 s. ISBN 80-86034-62-3.

Databáze ČSÚ: Hromadná ubytovací zařízení podle obcí – stav k 31. 12. 2006
Objekty sloužící k individuální rekreaci k 3. 3. 1991

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970. Federální statistický úřad, díl I., Praha 1978, 678 s.

Statistický lexikon obcí v republice Československé. II. Země Moravskoslezská. Praha: Ministerstvo vnitra a St. úřad statistický, 1935. 212 s.

Internetové zdroje

Český statistický úřad (Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2001) [online]. Dostupné z URL:

okres Jihlava: <<http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/okresy/CZ0612>>

okres Jindřichův Hradec: <<http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/okresy/CZ0313>>

okres Třebíč: <<http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/okresy/CZ0614>>.

Goliášová, S., Kovář, J., Kostková, I.: *Vliv počtu trvale bydlícího obyvatelstva na náklady obce (příklad z oblasti místních komunikací a veřejného osvětlení)*. Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, Ostrava, 2007 [online]. Dostupné z URL <kvf.vse.cz/download.php?soubor=111>.

Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2006. Dostupné z URL <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

Město Dačice [online]. Dostupné z URL <http://www.dacice-mesto.cz/>

Město Moravské Budějovice [online]. Dostupné z URL <<http://www.mbudejovice.cz/>>

Město Telč [online]. Dostupné z URL <<http://www.telc-etc.cz/telc/>>

Mikroregion Dačicko [online]. Dostupné z URL <www.m-dacicko.cz>

Mikroregion Telčsko [online]. Dostupné z URL <www.telcsko.cz>

Moravskobudějovický mikroregion [online]. Dostupné z URL <http://www.mbudejovice.cz/vismo/zobraz_dok.asp?u=9890&id_org=9890&id_ktg=4293&p1=7793> (aktualizace 29. 8. 2007).

Nemocnice Dačice [online]. Dostupné z URL
<<http://www.dacicko.com/nemocnice/term.html>>.

Plán rozvoje mikroregionu Dačicka (DD) [online]. Dostupné z URL
<<http://www.m-dacicko.cz/page.php?fp=strategie-rozvoje-mikroregionu>> (aktualizace 24. 04. 2006).

Portál veřejné správy ČR (PVS) [online]. Praha. Dostupné z URL:
<<http://geoportal.cenia.cz>>. Krajinový pokryv. Integrovaný registr znečištění.

Retrospektivní lexikon obcí Vysočina [online]. Dostupné z URL
<http://www.czso.cz/xj/redakce.nsf/i/retrospektivni_lexikon_obci_vysocina>.

Regionální diferenciaci a polarizaci aktuálního socioekonomického vývoje ČR [online]. Dostupné z URL <www.regionalnirozvoj.cz>.

Správní obvody obcí s rozšířenou působností – Jihočeský kraj 2004: *Dačice*. Dostupné z URL <[http://www.czso.cz/xj/edicniplan.nsf/t/C60026EF57/\\$File/3104.pdf](http://www.czso.cz/xj/edicniplan.nsf/t/C60026EF57/$File/3104.pdf)>.

Správní obvody obcí s rozšířenou působností – kraj Vysočina 2004: *Moravské Budějovice*. Dostupné z URL
<[http://www.czso.cz/xj/edicniplan.nsf/t/9C003682A3/\\$File/6104zc06.pdf](http://www.czso.cz/xj/edicniplan.nsf/t/9C003682A3/$File/6104zc06.pdf)>.

Správní obvody obcí s rozšířenou působností – kraj Vysočina 2004: *Telč*. Dostupné z URL <[http://www.czso.cz/xj/edicniplan.nsf/t/9C003E3425/\\$File/6104zc12.pdf](http://www.czso.cz/xj/edicniplan.nsf/t/9C003E3425/$File/6104zc12.pdf)>.

Statistická ročenka kraje Vysočina 2006 [online]. Dostupné z URL
<<http://www.czso.cz/xj/edicniplan.nsf/p/13-6101-06>>.

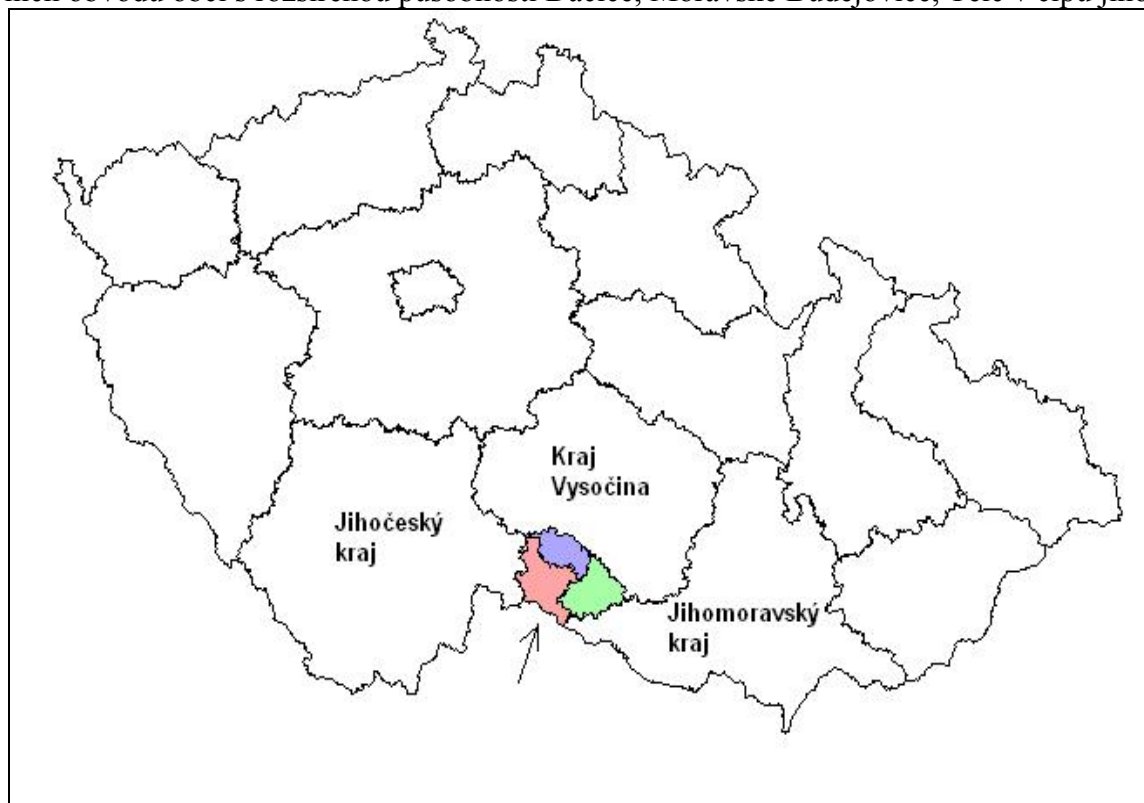
Statistická ročenka Jihočeského kraje 2006 [online]. Dostupné z URL
<<http://www.czso.cz/xj/edicniplan.nsf/p/13-3101-06>>.

Statistický lexikon obcí České republiky 2007 [online]. Praha: Český statistický úřad a Ministerstvo vnitra České republiky, 2007. Dostupné z URL
<<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/4116-07>>.

Úřad práce v Jindřichově Hradci (Statistika míry nezaměstnanosti podle územního hlediska) [online]. Dostupné z URL <<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem>>.

Příloha č. 1 – Modelový region

Obrázek 9: Poloha správních obvodů obcí s rozšířenou působností Dačice, Moravské Budějovice, Telč v cípu jihozápadní Moravy

Zdroj: Databáze softwaru ArcView 3.3

Obrázek 10: Administrativní mapa správních obvodů Dačice, Moravské Budějovice a Telč

Zdroj: Databáze softwaru ArcView 3.3, vlastní tvorba

Příloha č. 2 – Historický vývoj územní správy

Dějiny Moravskobudějovického okresu

Okresní hejtmanství ve Znojmě z roku 1850 patřilo svou rozlohou k největším na Moravě a politický okres Znojmo byl tvořen soudními okresy Znojmo, Vranov nad Dyjí a Moravské Budějovice. K politickému okresu Znojmo tak připadalo 107 obcí, z toho v soudním okrese Moravské Budějovice 32 obcí (Brodesser 1997). Tato organizace z roku 1850 neměla dlouhé trvání a již roku 1855 se uskutečnil nový systém politické správy a soudnictví. V každém tzv. soudním okrese, vznikl tzv. smíšený okresní úřad s politickou, ale i se soudní pravomocí, zatímco okresní hejtmanství byla zrušena. Místo dvou krajů byla Morava rozdělena do krajů šesti a v každém kraji vznikl Krajský úřad v čele s krajským představeným. Krajský úřad byl zřízen i ve Znojmě a do jeho obvodu teď patřily smíšené okresní úřady v Hrotovických, Jaroslavcích, Jemnici, Mikulově, Moravských Budějovicích, Moravském Krumlově, Náměšti nad Oslavou a ve Vranově nad Dyjí.

Již na počátku 60. let byly kraje na Moravě zrušeny a 1868 se uskutečnila definitivní organizace politické správy, která přežila až do první republiky. Smíšené okresní úřady byly roku 1868 zrušeny a v každém politickém okrese vzniklo opět okresní hejtmanství. Obvod obnoveného Okresního hejtmanství ve Znojmě tvořilo nyní 154 obcí, z toho v soudním okrese Moravské Budějovice 45 obcí (Brodesser 1997).

V roce 1850 vznikl rovněž soudní okres Jemnice, který byl spolu se soudními okresy Dačice a Telč součástí dačického politického okresu s Okresním hejtmanstvím v Dačicích. V letech 1855 – 1868 působily smíšené okresní úřady v Dačicích, Telči a Jemnici a vytvořením definitivní organizace politické správy roku 1868 bylo opět obnoveno Okresní hejtmanství v Dačicích, do jehož působnosti spadaly i nadále tři uvedené soudní okresy. Soudní okres Jemnice tvořilo roku 1854 celkem 43 obcí, tento počet se zvýšil do roku 1869 na 44 obcí (Brodesser 1997).

Koncem 50. let 19. století měl budějovický okres 21994 obyvatel „slovanského jazyka“ a většinou katolického náboženství. V budějovickém okrese byla dvě města – Moravské Budějovice a Jaroměřice nad Rokytou – dvě městečka Hostim a Blížkovice a dále patřilo do okresu 56 vsí. Do jemnického okresu patřilo jedno město – Jemnice – jedno městečko – Vratětin a 44 vsí (Brodesser 1997).

Počátek roku 1938 byl ve znamení zhoršující se politické situace. Sousední Rakousko bylo Anshlussem 12. března připojeno k Německu, a tak se Československo dostalo do kleští ze severu i z jihu. 20. května byla vyhlášena první jarní mobilizace, při níž byla obsazena pohraniční opevnění. V okrese Moravské Budějovice to bylo především v okolí Vratětína. Od 1. října německé jednotky postupně obsazovaly jednotlivá pásma záboru. Na Jemnicku se tak stalo 9. října, kdy bylo zabráno 17 obcí²⁸, včetně Bánovic

²⁸ V jižní části soudního okresu Jemnice byly názvy zabraných obcí, pokud již německý název neměly, poněmčeny. Šlo o obce Flandorf (po roce 1945 Panenská), Bělčovice (Wisnitz), Lovčovice (Lospitz), Chvalkovice (Chwalkowitz), Županovice (Zoppanz), Hluboké (Tiefenbach), Rancířov (Ranzern), Dešná

a Menhartic, které byly 24. listopadu navráceny k republice (Brodesser 1997). Ze Znojma byl do Moravských Budějovic přemístěn Krajský soud. K politickému okresu Moravské Budějovice bylo připojeno také 30 obcí ze Znojemska a 52 obcí z Moravskokrumlovska, a v říjnu 1938 měl okres 157 obcí.

V roce 1945 byla obnovena správní organizace platná k 29. 9. 1938. K politickému, či správnímu okresu Moravské Budějovice příslušelo tedy 90 obcí. Z toho soudní okres Moravské Budějovice měl 54 obcí a soudní okres Jemnice 36 obcí. V jednotlivých obcích byly vytvářeny místní národní výbory (MNV). Okresní národní výbor v Moravských Budějovicích byl podřízen Zemskému národnímu výboru v Brně (ZNV).

V roce 1948 proběhla další reorganizace lidové správy, kdy bylo zavedeno krajské zřízení. Byly zrušeny ZNV v Praze, v Brně a expozitura v Ostravě. Celé území republiky bylo rozděleno do 19 krajů a byly stanoveny nové hranice okresů.

V prvních poválečných letech prováděly NV úkoly zakotvené v Košickém vládním programu: konfiskace majetku Němců, zrádců a kolaborantů, odsun Němců, osídlení pohraničí, očistu národa a potrestání zrádců, pozemkovou reformu, znárodnění klíčového průmyslu a peněžnictví, obnovu národního hospodářství a jiné.

V první etapě odsunu z okresu provedené 2. dubna 1946 bylo odsunuto 324 Němců. V 36 obcích Jemnického okresu již nebyl žádný Němec. V pohraničí to bylo v Rancířově, v Dančovicích a v Županovicích. Na okrese k uvedenému dni zůstalo ještě 570 Němců.

V rámci reorganizace státní správy k 1. 2. 1949 se hranice okresu Moravské Budějovice výrazně změnily. K okresu zůstaly připojeny všechny obce dosavadního soudního okresu Moravské Budějovice kromě Horního Újezda, který byl převeden k okresu Třebíč. Obce soudního okresu Jemnice byly rozděleny. U moravskobudějovického okresu zůstalo 17 obcí a ostatní byly připojeny k okresu Dačice (viz následující odstavec). Zato však byly připojeny k okresu Moravské Budějovice z PO Moravský Krumlov a SO Hrotovice obce Bačice, Biskupce, Krhov, Litovany, Myslibořice, Přesovice, Pulkov, Radkovice, Slatina, Udeřice, Újezd, z PO Dačice a SO Telč obce Bítovánky, Lesná, Šašovice a Želetava, z PO a SO Vranov obec Oslnovice. Nově utvořený okres zahrnoval celkem 88 obcí.

Při územní reorganizaci roku 1949 bylo 19 obcí PO Moravské Budějovice a SO Jemnice připojeno k PO Dačice, náležejícímu ke kraji Jihlavskému. Byly to Bářovice, Bělčovice, Dančovice, Dešná, Hluboká, Chvalkovice, Jemnice, Lhotce, Lomy, Louka, Lovčovice, Menhartice, Ostojkovice, Pálovice, Panenská, Plačovice, Rancířov, Třebětice a Županovice. Připojením k okresu dačickému byly uvedené obce zařazeny do prostředí charakteristického pro celý okres (Brodesser 1997).

(Döschen), Plačovice (Plospitz), Dančovice (Dantschowitz), Mešovice (Neespitz), Vratěnin (Fratting), Uherčice (Ungarschitz), Korolupy (Korolupp), Lubnice (Hafnerluden).

K další územní reorganizaci došlo již 1. 7. 1960 (obrázek 5). Byly zřízeny mnohem větší kraje a okresy než tomu bylo v letech 1949 – 1960. Správní okres Moravské Budějovice byl zrušen. Většina obcí byla připojena k okresu Třebíč, zbytek pak k okresům Znojmo a Jindřichův Hradec. Zrušen byl i okres Dačice. Z 19 obcí bývalého okresu Moravské Budějovice, které přešly v roce 1949 k okresu Dačice, bylo 11 připojeno k okresu Jindřichův Hradec: Bářovice, Bělčovice, Dančovice, Dešná, Hluboká, Chvalkovice, Ostojkovice, Plačovice, Rancířov, Třebětice a Županovice. Dalších 8 obcí k okresu Třebíč: Jemnice, Lhotice, Lomy, Louka, Lovčovice, Menhartice, Pálovice a Panenská.

Dějiny dačického okresu

Dačický okres v roce 1855 jako okresní hejtmanský spravoval 194 obcí s 67 751 obyvateli. Menší územní jednotky v rámci politického okresu Dačice byly soudní okresy Dačice, Jemnice a Telč. V čele úřadu stál okresní hejtman, který reprezentoval celý úřad a byl zodpovědný za úřadování přidělených úředníků. Tento stav státní správy trval beze změn až do roku 1896, kdy v souvislosti se vznikem nových politických okresů na Moravě vzniklo také okresní hejtmanské v Moravských Budějovicích, ke kterému bylo od 1. listopadu 1896 připojeno 42 obcí soudního okresu Jemnice a okresnímu hejtmanskému v Dačicích tak zůstalo ve správě 142 obcí s 50 340 obyvatel v soudních okresech Dačice a Telč.

V roce 1908 se podařilo obyvatelům obcí s německou většinou politického okresu Dačice v pohraničí s Rakousy dosáhnout toho, že od 1. května 1911 byl zřízen nový soudní okres ve Slavonicích, ke kterému připadlo 19 obcí tehdejšího soudního okresu Dačice. Do tohoto nového soudního okresu bylo také připojeno 7 obcí s německou většinou ze sousedního okresu Jemnice, které se tím vrátily zpět do politického okresu Dačice. Jako kompenzace bylo však ze soudního okresu Telč (politického okresu Dačice) připojeno k soudnímu okresu Třešť (politickému okresu Jihlava) 8 obcí. Po provedení těchto změn měl politický okres Dačice ve správě 141 obcí s 49 102 obyvateli (Nekuda 2005).

Tabulka 21: Přítomné obyvatelstvo politických a soudních okresů 1930

Politický okres Soudní okres	Obyvatelstvo	Příslušnost					
		úhrnem	česko — slovenská	německá	polská	židovská	jiná
Moravské Budějovice	40 308	39 969	37 354	2 522	2	63	28
Moravské Budějovice	26 140	25 967	25 799	140	2	10	16
Jemnice	14 168	14 002	11 555	2 382	-	53	12
Dačice	46 634	46 143	39 318	6 759	2	63	28
Dačice	11 876	11 831	11 604	198	2	12	15
Slavonice	9 275	8 973	2 489	6 474	-	10	-
Telč	25 483	25 339	25 225	87	-	18	9

Zdroj: Statistický lexikon obcí v republice Československé. II. Země Moravskoslezská (Praha, 1935)

Tento stav bez dalších územních změn trval od roku 1911 přes první světovou válku a po celé období první republiky až do roku 1938. Měnil se pouze název úřadu, v roce 1919 z okresního hejtmanství na okresní správu politickou a od roku 1928 na okresní úřad. Po mnichovském diktátu počátkem října 1938 zabralo nacistické Německo v pohraničí 26 obcí soudního okresu Slavonice a 1 obec (Urbaneč) ze soudního okresu Dačice (Nekuda 2005). Okupací pohraničí se ocitlo sídlo okresního úřadu Dačice jen 2 km od nové hraniční čáry a po vzniku protektorátu Čechy a Morava po 15. březnu 1939 bylo sídlo okresního úřadu v roce 1940 přeloženo do Telče. K tomuto politickému okresu bylo připojeno také 19 českých obcí s městem Jindřichův Hradec a 22 obcí soudního okresu Třešť. Tento okresní úřad spravoval 154 obcí se 70 247 obyvateli v soudních okresech Dačice, Telč, Třešť a Jindřichův Hradec (Brodesser 1997). Došlo tak poprvé k porušení zemské hranice Moravy a Čech v oblasti správy.

Po osvobození již 14. května 1945 bylo přestěhováno sídlo okresu z Telče zpět do Dačic tamním revolučním národním výborem. Namísto okresního úřadu vznikl okresní národní výbor, který obnovil správní stav z roku 1938, takže okres Dačice tvořilo opět 141 obcí s 40 570 obyvateli.

K další správní reorganizaci došlo po únoru 1948, následujícího roku 1949 v souvislosti se vznikem krajských a nových okresních národních výborů. Znamenalo to opět pro dačický okres územní změny, neboť od 1. února 1949 se počet obcí okresu snížil na 118 s 30 095 obyvateli (obrázek 5). Nově vzniklému okresu Třešť byla odstoupena většina obcí soudního okresu Telč s městem Telč kromě 20 obcí a 4 obce (mj. Želetava) byly připojeny k okresu Moravské Budějovice. Naopak bylo k okresu Dačice připojeno 18 obcí soudního okresu Jemnice s městem Jemnice. Ke změnám došlo také na západní hranici s okresem Jindřichův Hradec v Čechách. Zde bylo připojeno k dačickému okresu 13 obcí na Staroměstsku, z nichž však vysídlením při státní hranici s Rakouskem 5 obcí zaniklo. Dále byla připojena obec Zahrádky, avšak naopak k okresu J. Hradec byly připojeny 3 moravské obce Popelín, Česká Olešná a Palupín (Brodesser 1997). Vzhledem k tomu, že nově vzniklý Jihlavský kraj se rozprostíral na území Moravy i Čech, došlo tak ke druhému porušení zemské hranice.

Posledním aktem likvidace dačického okresu byla správní reorganizace v roce 1960, kdy v souvislosti s vyhlášením vítězství socialismu v Československu vznikly nové větší okresy a kraje (obrázek 5). Činnost ONV v Dačicích zanikla k 30. červnu 1960. Ze 110 obcí okresu bylo připojeno 10 obcí na Jemnicku k okresu Třebíč a 13 obcí na Telčsku k okresu Jihlava a tím také ke kraji Jihomoravskému. Zbytek obcí s městy Dačice a Slavonice připadlo k okresu Jindřichův Hradec a kraji Jihočeskému (Brodesser 1997). Moravské Dačicko tak bylo administrativním způsobem necitlivě k historickému vývoji, bez ohledu na mínění obyvatelstva naprosto nesmyslně připojeno do Čech. Výsledkem této správní reorganizace pak bylo, že po 110 letech Dačice ztratily sídlo okresu a ocitly se s dalšími moravskými obcemi v Čechách. Byly tím také porušeny dřívější přirozené hospodářské a kulturní styky s Telčskem, Jemnickem a vlastně s celou Moravou.

Shrnutí

Území někdejších politických okresů jihozápadní Moravy prošla ve dvacátém století mnohé přelomy. Z Rakouska-Uherska se v roce 1918 dostávají do Československé republiky. Okresy jsou rozděleny mezi Protektorát Čechy a Morava a Třetí říši, konkrétně Ostmarku. Centrum Dačicka uvnitř protektorátu se na čtyři roky přesouvá z Dačic do Telče. Moravské Budějovice v té době patřily mezi nejvýznamnější česká města na jižní hranici Protektorátu Čechy a Morava. Během války je zlikvidována židovská menšina a v rámci poválečného odsunu 1945 – 1946 mizí také německé obyvatelstvo. Noví osídlenci zabydlují pohraničí, ale již po únorovém puči 1948 se začíná stavět železná opona. V roce 1949 je od dačického okresu odtržena Telč. Rivalové Dačice a Telč se tak dostávají definitivně od sebe. Obce soudního okresu Jemnice byly rozděleny mezi Dačicko a Moravskobudějovicko. Poválečné období společenských změn je spojeno především s perzekucí a násilnostmi. V důsledku správní reformy v roce 1960 zanikly Dačický a Moravskobudějovický okres ke dni 30. června. Jen díky vybudované okresní infrastruktuře (nemocnice v Dačicích, průmyslové podniky, gymnázia) nedochází k masivnímu odchodu obyvatelstva a region si dokáže udržet svůj charakter, který se začíná obnovovat po roce 1989.

Tabulka 22: Podíl německého obyvatelstva v Sudetech jihozápadní Moravy v roce 1930

Soudní okres	Obec	Podíl Němci/Češi	Soudní okres	Obec	Podíl Němci/Češi	Obec	Podíl Němci/Češi
Dačice			Slavonice				
	Horní Radíkov	12,2		Bolíkov	46,2	Slavětín	79,1
	Urbaneč	85,8		Nová Ves	77,7	Rubašov	50,0
Moravské Budějovice				Cizkrajov	66,4	Slavonice	85,8
	Bělčovice	77,7		Nové Hobzí	37,3	Stálkov	76,9
	Dančovice	71,0		Staré Hobzí	38,0	Stoječín	84,4
	Dešná	67,6		Hostkovice	80,5	Vnorovice	63,6
	Flandorf (dn. Panenská)	17,5		Chvaletín	86,2		
	Hluboká	79,3		Lipolec	65,8		
	Chvalkovice	63,6		Marketa	76,3		
	Korolupy	60,9		Matějovec	84,2		
	Lovčovice	74,6		Rožnov	32,7		
	Lubnice	69,3		Modletice	84,6		
	Mešovice	58,7		Mutná	77,3		
	Plačovice	63,3		Peč	55,9		
	Rancířov	73,4		Písečné	58,0		
	Uherčice	12,4		Dolní Radíkov	66,4		
	Vratětin	74,7		Český Rudolec	59,8		
	Županovice	80,0		Nové Sady	61,7		

Zdroj: Witt, K.: Die sudetendeutsche Volksgrenze. Berlin 1938

Zdroj literatury:

Brodesser, S.: *Moravskobudějovicko Jemnicko. Vlastivěda moravská Brno. Vlastivědný věstník moravský.* Brno, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1997. 863 s. ISSN 0323–2581.

Nekuda, V.: *Dačicko Slavonicko Telčsko. Vlastivěda Moravská Brno. Vlastivědný věstník moravský.* 1. vyd. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2005. 1072 s. ISBN 80–7275–059–3.

Příloha č. 3 – UŽIVATELE ÚZEMÍ

Tabulka 23: Potenciální uživatelé území v SO ORP Dačice

Obec	TBO 2007	OIR 1991	BF 2001	OIR + BF	Rekreační uživatelé	HUZ 2006	PUÚ	PUÚ / TBO
Báňovice	103	0	3	3	12		115	1,1
Budeč	237	2	24	26	104		341	1,4
Budíškovice	782	3	37	40	160		942	1,2
Cizkrajov	553	11	49	60	240	i.d.	793	1,4
Červený Hrádek	212	0	20	20	80		292	1,4
Český Rudolec	979	59	187	246	984	i.d.	1963	2,0
Dačice	7882	42	79	121	484	141	8507	1,1
Dešná	663	3	32	35	140		803	1,2
Dobrohošť	46	1	1	2	8		54	1,2
Heřmaněč	90	6	14	20	80		170	1,9
Horní Meziříčko	104	2	11	13	52		156	1,5
Horní Němčice	90	4	9	13	52		142	1,6
Horní Slatina	151	0	11	11	44		195	1,3
Hříšice	320	0	16	16	64		384	1,2
Kostelní Vydří	158	2	7	9	36		194	1,2
Peč	395	9	23	32	128		523	1,3
Písečné	551	30	90	120	480		1031	1,9
Slavonice	2674	36	76	112	448	330	3452	1,3
Staré Hobzí	586	60	22	82	328	i.d.	914	1,6
Studená	2424	40	174	214	856		3280	1,4
Třebětice	310	0	2	2	8		318	1,0
Volvířov	677	47	236	283	1132	i.d.	1809	2,7
Županovice	52	0	3	3	12		64	1,2
ORP celkem	20039	357	1 126	1 483	5 932	471	26442	

Zdroj: Databáze ČSÚ: OIR 1991, SLDB 2001, HUZ 2006; vlastní výpočty

Poznámka:

TBO – trvale bydlící obyvatelé k 1. 1. 2007

OIR – objekty individuální rekreace 1991

BF – byty využívané pro rekreaci a přechodné ubytování (bydlení) ze SLDB 2001

HUZ – hromadná ubytovací zařízení k 31. 12. 2006

PUÚ – potenciální uživatelé území

PUÚ/TBO – podíl potenciálních uživatelů území na trvale bydlícím obyvatelstvu

i.d. – individuální údaj

Tabulka 24: Potenciální uživatelé území v SO ORP Moravské Budějovice

Obec	TBO 2007	OIR 1991	BF 2001	OIR + BF	Rekreační uživatelé	HUZ 2006	PUÚ	PUÚ / TBO
Babice	207	4	18	22	88		295	1,4
Bačkovice	116	0	7	7	28		144	1,2
Blatnice	365	0	14	14	56		421	1,2
Bohušice	111	0	9	9	36		147	1,3
Budkov	365	10	14	24	96		461	1,3
Častohostice	195	0	13	13	52		247	1,3
Cidlina	107	0	8	8	32		139	1,3
Dědice	140	0	9	9	36		176	1,3
Dešov	417	3	27	30	120		537	1,3
Dolní Lažany	145	0	11	11	44		189	1,3
Domamil	295	0	30	30	120		415	1,4
Hornice	75	0	3	3	12		87	1,2
Chotěbudice	105	1	25	26	104		209	2,0
Jakubov u MB	609	0	15	15	60		669	1,1
Jemnice	4407	16	60	76	304	i.d.	4711	1,1
Jiratice	81	0	0	0	0		81	1,0
Kdousov	107	0	26	26	104	i.d.	211	2,0
Kojatice	331	0	7	7	28		359	1,1
Komárovice	115	0	8	8	32		147	1,3
Kostníky	202	54	4	58	232	i.d.	434	2,1
Láz	268	0	2	2	8		276	1,0
Lesná	94	4	12	16	64		158	1,7
Lesonice	483	0	35	35	140	i.d.	623	1,3
Lhotice	161	0	0	0	0		161	1,0
Litohoř	517	0	9	9	36	i.d.	553	1,1
Lomy	144	0	8	8	32		176	1,2
Lovčovice	56	0	1	1	4		60	1,1
Lukov	374	0	77	77	308		682	1,8
Martínkov	267	15	33	48	192		459	1,7
Menhartice	155	0	4	4	16		171	1,1
Meziříčko	95	1	3	4	16		111	1,2
Mladoňovice	376	30	11	41	164		540	1,4
Moravské Budějovice	7896	135	105	240	960	i.d.	8856	1,1
Nimpšov	62	0	15	15	60		122	2,0
Nové Syrovice	1006	0	28	28	112		1118	1,1
Oponešice	185	0	12	12	48		233	1,3
Pálovice	162	0	3	3	12		174	1,1
Police	397	3	53	56	224		621	1,6
Rákovice	109	0	7	7	28		137	1,3
Radkovice u Budče	147	14	11	25	100		247	1,7
Radotice	131	0	3	3	12		143	1,1
Slavíkovice	219	0	11	11	44		263	1,2
Štěpkov	108	1	3	4	16		124	1,1
Třebelovice	461	0	8	8	32		493	1,1
Vícenice	203	0	0	0	0		203	1,0
Zvěrkovice	216	0	11	11	44		260	1,2
Želetava	1568	0	63	63	252	i.d.	1820	1,2
ORP celkem	24355	291	836	1127	4508		28863	

Zdroj: ČSÚ: Databáze OIR 1991, SLDB 2001, Databáze HUZ 2006, vlastní výpočty

Tabulka 25: Potenciální uživatelé území v SO ORP Telč

Obec	TBO 2007	OIR 1991	BF 2001	OIR + BF	Rekreační uživatelé	HUZ 2006	PUÚ	PUÚ / TBO
Bohuslavice	127	10	5	15	60		187	1,5
Borovná	85	3	6	9	36		121	1,4
Černíč	138	6	8	14	56		194	1,4
Dolní Vilímeč	99	2	7	9	36		135	1,4
Doupě	106	7	7	14	56		162	1,5
Dyjice	138	4	11	15	60		198	1,4
Horní Myslová	86	2	3	5	20		106	1,2
Hostětice	128	29	6	35	140		268	2,1
Jindřichovice	81	4	2	6	24		105	1,3
Klatovec	61	34	36	70	280		341	5,6
Knínice	189	10	22	32	128		317	1,7
Kostelní Myslová	58	4	10	14	56		114	2,0
Krahulčí	667	9	6	15	60		727	1,1
Krasnice	204	5	22	27	108		312	1,5
Lhotka	79	33	14	47	188	i.d.	267	3,4
Markvartice	202	9	10	19	76		278	1,4
Mrákotín	917	37	49	86	344	73	1334	1,5
Mysletice	116	2	6	8	32		148	1,3
Mysliboř	218	1	7	8	32		250	1,1
Nevcehle	236	4	2	6	24		260	1,1
Nová Říše	847	0	48	48	192		1039	1,2
Olšany	60	19	9	28	112		172	2,9
Olší	57	0	10	10	40		97	1,7
Ořechov	75	3	4	7	28		103	1,4
Panské Dubenky	141	21	2	23	92		233	1,7
Radkov	233	4	8	12	48		281	1,2
Rozseč	188	2	10	12	48		236	1,3
Řásná	197	27	17	44	176	287	660	3,4
Řídelov	92	1	10	11	44		136	1,5
Sedlatice	57	1	2	3	12		69	1,2
Sedlejev	261	1	6	7	28		289	1,1
Stará Říše	686	46	27	73	292		978	1,4
Strachoňovice	87	2	14	16	64		151	1,7
Svojkovice	65	4	6	10	40		105	1,6
Telč	5729	38	104	142	568	287	6584	1,1
Urbanov	128	2	5	7	28		156	1,2
Vanov	92	45	9	54	216		308	3,3
Vanůvek	30	64	12	16	142	i.d.	142	4,2
Vápovice	51	4	8	12	48		99	1,9
Volevčice	45	5	1	6	24		69	1,5
Vystrčenovice	105	1	0	1	4		109	1,0
Zadní Vydří	52	0	4	4	16		68	1,3
Zdeňkov	72	3	2	5	20		92	1,3
Zvolenovice	76	3	2	5	20		96	1,3
Žatec	108	2	4	6	24		132	1,2
ORP celkem	13469	513	563	1076	4304	647	18420	

Zdroj: ČSÚ: Databáze OIR 1991, SLDB 2001, Databáze HUZ 2006, vlastní výpočty

Tabulka 26: Obce s nejvyšším podílem potenciálních uživatelů na počet trvale bydlících obyvatel

Absolutní počet potenciálních uživatelů území (nad počet trvale bydlících obyvatel)		Relativní velikost všech uživatelů (počet trvale bydlících obyvatel = 1,00)	
Dačice			
Český Rudolec	1963	Volfířov	2,7
Volfířov	1809	Písečné	2,2
Staré Hobzí	914	Český Rudolec	2,0
Písečné	875	Heřmaněč	1,9
Heřmaněč	170	Horní Němčice	1,6
Horní Meziříčko	156	Staré Hobzí	1,6
Horní Němčice	142	Horní Meziříčko	1,5
Moravské Budějovice			
Lukov	682	Kostníky	2,1
Police	621	Chotěbudice	2,0
Martínkov	459	Kdousov	2,0
Kostníky	434	Nimpšov	2,0
Radkovice u Budče	247	Lukov	1,8
Kdousov	211	Martínkov	1,7
Chotěbudice	209	Lesná	1,7
Lesná	158	Radkovice u Budče	1,7
Nimpšov	122	Police	1,6
Telč			
Mrákotín	1437	Vanůvek	4,7
Řásná	365	Klatovec	3,9
Krasnice	297	Lhotka	2,1
Knínice	287	Olšany	1,9
Klatovec	239	Vanov	1,9
Vanov	173	Kostelní Myslová	1,8
Lhotka	168	Řásná	1,8
Strachoňovice	145	Olší	1,7
Vanůvek	142	Strachoňovice	1,7
Olšany	115	Vápovice	1,7
Kostelní Myslová	102	Mrákotín	1,6
Olší	97	Knínice	1,5
Vápovice	87	Krasnice	1,5

Zdroj: ČSÚ: Databáze OIR 1991, SLDB 2001, Databáze HUZ 2006, vlastní výpočty

Příloha č. 4 – OBYVATELSTVO

Tabulka 27: Vývoj počtu obyvatel v obcích SO ORP Moravské Budějovice v letech 1869 – 2007

Název obce	Výměra obce v ha	Počet obyvatel v letech 1869 – 2007													
		1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2007
Babice	957	383	416	429	453	425	428	371	302	319	293	256	230	212	207
Bačkovice	638	259	253	262	287	295	305	288	226	217	215	190	163	139	116
Blatnice	939	421	482	504	456	482	471	462	444	438	431	416	381	383	365
Bohušice	526	246	285	288	307	272	292	275	222	208	176	153	114	120	111
Budkov	1 729	721	777	713	670	641	661	616	594	517	557	441	398	378	365
Častohostice	350	307	336	311	307	301	310	335	274	311	263	220	200	179	195
Cidlina	876	218	233	258	236	227	225	215	186	188	157	155	126	117	107
Dědice	405	226	199	191	200	187	192	210	185	174	174	158	138	141	140
Dešov	2 244	720	731	736	774	785	825	803	684	675	608	529	458	432	417
Dolní Lažany	544	247	283	268	253	258	274	245	189	176	148	149	147	152	145
Domamil	1 096	591	575	557	526	518	530	484	413	422	353	347	297	272	295
Hornice	327	156	158	148	145	139	158	168	119	120	120	114	84	80	75
Chotěbudice	554	298	298	282	295	316	299	270	227	177	167	145	114	112	105
Jakubov u MB	992	570	563	536	526	539	524	543	477	526	516	511	555	572	609
Jemnice	3 242	2 812	3 136	3 025	3 325	3 484	3 486	3 637	3 522	3 852	3 802	4 011	4 282	4 307	4 407
Jiratice	306	111	108	120	123	121	115	135	101	101	101	100	99	86	81
Kdousov	224	237	222	265	259	226	251	272	219	224	184	144	128	108	107
Kojatice	563	380	438	397	408	406	384	358	491	586	544	513	424	370	331
Komárovice	311	296	286	280	284	271	281	249	221	225	204	170	126	118	115
Kostníky	1 298	339	335	330	367	343	351	362	264	270	276	262	215	226	202
Láz	467	303	302	311	314	305	314	323	293	319	311	300	283	280	268
Lesná	248	180	226	232	227	222	258	228	203	210	175	129	99	93	94
Lesonice	894	562	600	578	661	629	648	656	525	581	554	516	526	484	483
Lhotice	280	229	220	233	249	261	271	251	193	196	172	192	169	156	161
Litohoř	751	629	623	609	631	618	569	619	521	596	515	499	504	479	517
Lomy	877	292	308	299	331	301	296	305	220	219	212	177	147	153	144
Lovčovice	390	119	110	113	125	117	136	134	72	70	78	77	71	64	56
Lukov	872	469	432	413	489	487	500	509	462	394	371	337	295	367	374
Martínkov	1 005	670	702	715	729	648	635	564	437	440	395	332	302	289	267
Menhartice	475	210	201	203	225	233	253	233	198	175	140	163	146	162	155
Mezíříčko	885	388	396	377	344	327	348	325	290	303	245	213	194	179	95
Mladoňovice	995	429	411	473	483	487	540	525	457	430	409	375	370	370	376
Moravské Budějovice	3 715	3 503	3 957	4 334	4 554	4 728	5 007	5 130	5 209	5 985	6 367	7 265	7 884	8 004	7 896
Nimpšov	98	239	247	307	297	282	266	229	146	149	126	105	91	72	62
Nové Sýrovice	2 162	767	813	814	887	953	1 026	994	907	984	1 061	1 005	966	986	1 006
Oponešice	517	352	374	328	324	364	375	336	337	309	268	231	228	171	185
Pálovice	592	303	345	316	340	307	321	312	230	244	219	190	155	166	162
Police	595	801	747	762	818	804	832	731	560	583	530	455	389	384	397
Rácovice	723	229	243	236	241	253	267	251	178	188	173	139	106	105	109
Radkovice u Budče	534	270	277	228	226	261	260	225	212	180	161	166	136	137	147
Radotice	482	228	227	274	283	302	302	295	255	248	221	204	173	149	131
Slavkovice	552	271	320	354	354	353	340	389	302	323	293	273	230	228	219
Štěpkov	393	222	245	229	234	243	234	254	181	173	149	142	128	114	108
Třebelovice	1 141	608	622	643	686	718	668	609	538	531	516	518	465	467	461
Vícenice	448	282	261	277	231	246	295	252	248	230	223	207	202	187	203
Zvěrkovice	825	281	297	278	281	266	313	291	258	304	275	266	216	222	216
Želetava	2 757	2 067	2 166	2 168	2 170	2 136	2 122	2 066	1 649	1 723	1 606	1 660	1 545	1 544	1 568

Zdroj: Retrospektivní lexikon obcí Vysočina; Historický lexikon obcí České republiky 2005; Statistický lexikon obcí České republiky 2007

Tabulka 28: Vývoj počtu obyvatel v obcích SO ORP Telč v letech 1869 – 2007

Název obce	Výměra obce v ha	Počet obyvatel v letech 1869 – 2007													
		1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2007
Bohuslavice	375	233	220	219	231	243	230	215	148	121	111	103	109	125	127
Borovná	520	173	191	215	195	174	202	199	139	157	129	112	99	89	85
Černíč	761	304	306	307	263	248	252	248	195	195	185	185	158	150	138
Dolní Vilímeč	547	221	220	217	213	217	234	211	138	143	128	115	104	96	99
Doupě	513	160	163	174	191	207	209	270	165	143	148	107	83	87	106
Dyjice	1 493	264	299	321	299	290	295	274	196	184	206	166	134	136	138
Horní Myslová	364	193	203	198	180	154	155	184	99	113	104	99	92	87	86
Hostětice	449	195	179	180	166	163	157	170	166	165	150	125	144	136	128
Jindřichovice	376	207	224	206	193	201	192	182	148	148	133	106	98	99	81
Klatovec	659	253	269	276	258	292	280	288	194	187	162	118	87	71	61
Knínice	1 066	670	662	620	645	654	647	582	458	428	361	296	215	206	189
Kostelní Myslová	512	239	264	268	265	241	247	236	141	122	127	100	69	68	58
Krahulčí	364	175	212	246	224	225	263	313	376	380	386	471	513	570	667
Krasovice	1 181	674	685	663	642	667	638	640	452	414	361	311	245	237	204
Lhotka	641	341	327	306	307	305	282	265	266	253	218	178	145	138	79
Markvartice	321	165	191	203	204	230	271	262	244	262	281	264	237	239	202
Mrákotín	1 828	933	1 022	1 116	1 129	1 183	1 145	1 126	994	1 055	949	1 007	929	925	917
Mysletice	292	183	159	165	177	184	183	168	135	122	114	149	120	128	116
Mysliboř	737	317	333	343	335	304	303	310	256	250	232	235	229	223	218
Nevcehle	784	335	364	377	360	374	374	368	326	301	282	265	259	248	236
Nová Říše	785	1 149	1 170	1 161	1 115	1 129	1 161	1 066	841	918	853	787	776	798	847
Olšany	731	165	162	171	165	190	169	154	135	108	95	99	80	60	60
Olší	361	143	139	151	150	141	161	151	114	114	96	70	61	60	57
Ořechov	290	113	133	114	117	120	115	117	112	108	97	84	72	74	75
Panské Dubenky	341	319	328	306	344	372	356	405	255	263	211	168	132	139	141
Radkov	628	237	297	295	286	280	284	248	233	274	271	240	206	229	233
Rozseč	202	179	180	174	176	155	151	150	129	114	111	129	121	114	188
Řásná	1 352	273	286	303	291	286	274	314	242	257	243	208	181	200	197
Řídelov	653	179	193	201	199	159	175	174	167	171	149	113	91	87	92
Sedlatice	341	154	147	153	164	155	168	156	99	120	110	102	84	72	57
Sedlejev	752	276	295	302	322	325	330	301	292	289	274	219	258	273	261
Stará Říše	1 778	707	751	734	705	717	795	791	694	755	745	679	655	661	686
Strachovnice	434	168	177	159	165	150	165	143	133	143	132	97	95	82	87
Svojkovice	309	272	261	257	252	245	244	179	154	177	152	99	75	64	65
Telč	2 486	4 733	5 272	5 079	4 785	4 647	4 533	4 420	4 288	5 146	5 367	5 875	6 049	6 053	5729
Urbanov	337	215	237	244	239	203	206	204	164	179	168	133	130	123	128
Vanov	427	212	215	253	222	216	222	198	148	152	129	130	94	90	92
Vanůvek	256	98	102	96	100	96	106	124	79	62	64	49	41	35	30
Vápovice	199	104	116	123	112	133	140	143	102	84	72	52	47	53	51
Volevčice	332	158	166	163	153	154	164	127	97	85	87	71	57	56	45
Vystrčenovice	326	197	197	169	175	193	189	188	142	141	146	148	133	116	105
Zadní Vydří	384	165	163	122	141	138	147	135	96	69	65	67	56	52	52
Zdeňkov	400	233	220	209	216	212	221	202	141	140	121	98	71	78	72
Zvolenovice	407	195	186	184	178	152	183	185	113	101	105	83	72	78	76
Žatec	316	156	165	194	179	150	170	156	135	171	155	144	127	112	108

Zdroj: Retrospektivní lexikon obcí Vysočina; Historický lexikon obcí České republiky 2005;
 Statistický lexikon obcí České republiky 2007

Tabulka 29: Vývoj počtu obyvatel v obcích SO ORP Dačice v letech 1869 – 2007

Název obce	Výměra obce v ha	Počet trvale bydlících obyvatel													
		1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2007
Báňovice	479	178	186	185	184	188	170	195	141	142	130	115	112	110	103
Budeč	512	482	471	484	495	438	408	399	306	334	288	255	232	231	237
Budíškovice	2 304	85	1070	1043	1079	1052	1031	1013	936	1137	1022	942	834	814	782
Cizkrajov	2 587	1166	1142	1104	1090	1022	1033	1033	761	769	698	592	582	578	553
Červený Hrádek	679	398	415	424	402	400	419	309	311	335	294	241	220	223	212
Český Rudolec	4 923	2735	2661	2542	2463	2274	2217	2074	1248	1363	1150	1106	1 018	1 010	979
Dačice	6 710	4656	4866	5002	5253	5232	5086	4743	5015	5080	6149	7394	7 970	7 937	7882
Dešná	3 767	1423	1453	1423	1393	1381	1557	1529	1140	1193	1075	894	716	705	663
Dobrohošť	338	78	79	79	81	72	83	88	44	59	53	40	46	44	46
Heřmaněč	509	240	237	238	231	224	222	202	154	136	118	93	96	79	90
Horní Meziříčko	439	178	173	209	210	220	210	179	165	163	142	134	138	110	104
Horní Němčice	414	250	259	291	247	289	274	234	191	168	157	107	95	94	90
Horní Slatina	582	305	316	291	301	306	289	294	244	225	200	187	178	144	151
Hříšice	1 168	442	456	436	442	434	447	401	330	343	328	324	307	335	320
Kostelní Vydří	651	348	376	419	438	424	399	346	273	264	223	192	172	158	158
Peč	1 818	719	750	721	706	678	681	680	532	479	471	445	400	380	395
Písečné	3 353	1865	1860	1887	1873	1859	1830	1746	1134	1066	892	682	592	558	551
Slavonice	4 572	3663	3616	3468	3421	2294	3133	63	2661	2743	2675	2670	2 615	2 717	2674
Staré Hobzí	2 469	1199	1278	1267	1188	1128	1120	1119	826	882	755	684	620	570	586
Studená	4 496	2946	3123	3127	3152	3389	3231	3308	2815	2807	2645	2707	2 649	2 495	2424
Třebětice	691	306	324	334	344	305	314	328	322	375	343	317	301	297	310
Volfířov	3 280	2091	2040	2066	1991	1936	1887	1640	1264	1197	951	838	715	677	677
Županovice	446	125	122	111	104	127	123	121	90	96	91	71	54	42	52

Zdroj: Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005; Statistický lexikon obcí České republiky 2007

Tabulka 30: Vývoj počtu obyvatel ve SO POÚ v letech 1869 – 2007

Správní obvod	Dačice	Slavonice	MB	Jemnice	Telč	Mod. úz. celkem
Rozloha	35 050	12 138	26 184	15 610	28 608	117 590
1869	19 162	7 076	15 593	8 848	17 035	67 714
1880	19 577	7 051	16 529	9 257	18 051	70 465
1890	19 664	6 889	16 773	9 231	17 937	70 494
1900	19 697	6 791	17 150	9 785	17 428	70 851
1910	19 328	6 761	17 161	9 926	17 274	70 450
1921	19 005	6 643	17 689	10 069	17 388	70 794
1930	18 086	6 359	17 383	9 951	16 942	68 721
1950	15 402	5 066	15 748	8 693	14 341	59 250
1961	16 258	5 098	16 939	8 874	15 284	62 453
1970	16 117	4 733	16 521	8 533	14 785	60 689
1980	16 713	4 317	16 833	8 287	14 456	60 606
1991	16 685	3 977	16 651	8 048	13 833	59 194
2001	16 286	4 022	16 585	7 931	13 817	58 641
2007	16 099	3 940	16 416	7 939	13 469	57 863
Počet potenciálních uživatelů území 2007	21092	5350	19 440	9 423	18 420	73 725
Index změny ²⁹ 1869/2007	84,0	55,7	105,3	89,7	79,1	85,5

Zdroj: Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005; Statistický lexikon obcí České republiky 2007; Databáze ČSÚ: OIR 1991, HUZ 2006, SLDB 2001; vlastní výpočty

²⁹ Index změny 1869/2007 = obyvatelstvo v r. 2007/obyvatelstvo v r. 1869 x 100

Tabulka 31: Vývoj městského a venkovského obyvatelstva podle SO ORP v letech 1869 – 2007

SO ORP/oblast	Města ³⁰				Venkov			
	Dačice	Moravské Budějovice	Telč	Celkem	Dačice	Moravské Budějovice	Telč	Celkem
1869	11 296	8 382	4 733	24 411	14942	16 059	12 302	43303
1880	11 605	9 259	5 272	26 136	15023	16 527	12 779	44329
1890	11 597	9 527	5 079	26 203	14956	16 477	12 858	44291
1900	11 852	10 049	4 785	26 686	14636	16 886	12 643	44165
1910	12 036	10 348	4 647	27 031	14053	16 739	12 627	43419
1921	11 450	10 615	4 533	26 598	14198	17 143	12 855	44196
1930	11 074	10 833	4 420	26 327	13371	16 501	12 522	42394
1950	10 489	10 380	4 288	25 157	9979	14 061	10 053	34093
1961	1 030	11 560	5 146	17 736	10726	14 253	10 138	35117
1970	11 469	11 775	5 367	28 611	9381	13 279	9 418	32078
1980	12 771	12 936	5 875	31 582	8259	12 184	8 581	29024
1991	13 234	13 711	6 049	32 994	7 428	10 988	7 784	26200
2001	13 149	13 855	6 053	33 057	7 159	10 661	7 764	25584
2007	12 980	13 871	5729	32 580	7059	10 484	7 740	25283
Index změny 1869/2007	115	165	153	133	47	65	63	58

Zdroj: Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005; Statistický lexikon obcí České republiky 2007; vlastní výpočty

Tabulka 32. Velikostní struktura obcí ve SO ORP podle počtu trvale bydlících ke dni 1. 1. 2007

Správní obvod / Území	Celkem obcí	v tom obce s počtem trvale bydlících obyvatel					
		do 199	v %	200–499	v %	nad 500	v %
Dačice	23	8	34,8	5	21,7	10	43,5
Moravské Budějovice	47	24	51,1	17	36,2	6	12,8
Telč	45	34	75,6	6	13,3	5	11,1
Model. úz. celkem	115	66	57,4	28	24,3	21	18,3
ČR	6258	1648	26,3	2043	32,6	2567	41,0

Zdroj: Statistický lexikon obcí České republiky 2007

Tabulka 33: Obyvatelstvo podle národností ve SO ORP k 1. 3. 2001

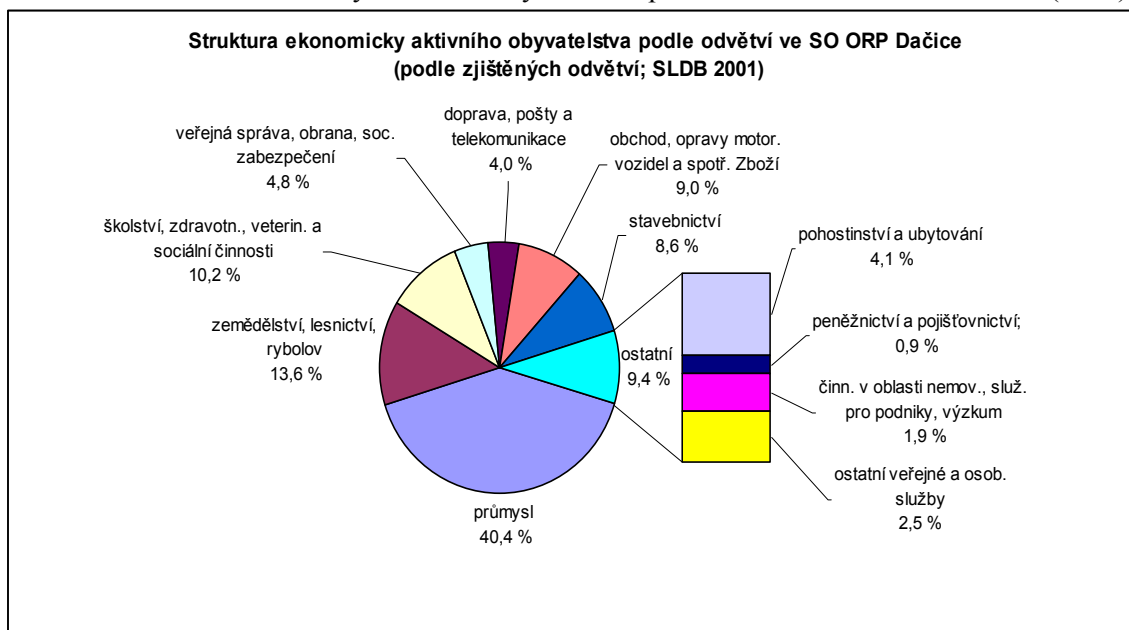
ORP	Obyvatelstvo celkem	z toho národnost								
		česká	moravská	slezská	slovenská	romská	polská	německá	ukrajinská	vietnamská
Dačice	24 616	19 526	263	2	159	15	6	9	16	23
Moravské Budějovice	20 308	21388	2269	8	182	13	8	4	33	4
Telč	14 438	12 957	486	2	80	8	6	4	12	3
Model. úz. celkem	58 558	53 871	3 018	12	421	36	20	17	61	30

Zdroj: SLDB 2001

³⁰ Do kategorie měst bylo zařazeno 5 sídel se statutem města – Dačice, Moravské Budějovice, Telč, Jemnice, Slavonice a 2 sídla se statutem obce – Studená a Želetava. Studená v letech 1880 – 1930 přesahovala velikostní hranici 3000 obyvatel, Želetava v letech 1860 – 1930 hranici 2000 obyvatel. Obě tyto obce jsou střediska místního významu s pracovními příležitostmi v průmyslu např. Masna Studená, a.s., Bel sýry Česko v Želetavě.

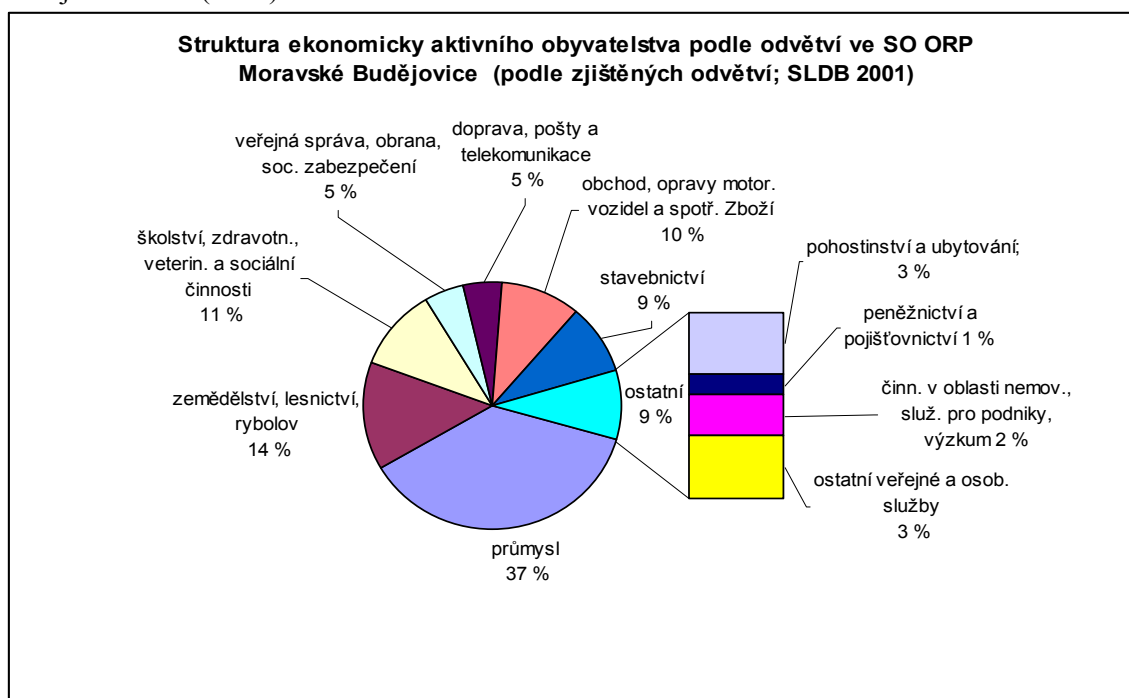
Příloha č. 5 – TRH PRÁCE

Graf 15: Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva podle odvětví ve SO ORP Dačice (2001)

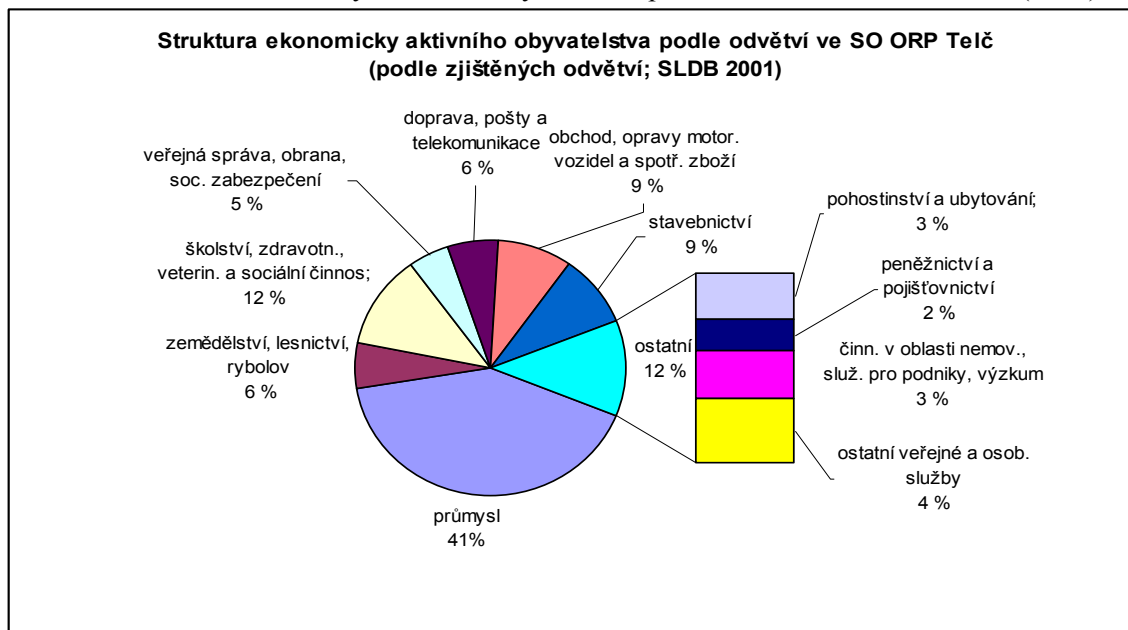
Zdroj: Publikace ČSÚ – Správní obvody obcí s rozšířenou působností – Jihočeský kraj 2004

Graf 16: Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva podle odvětví ve SO ORP Moravské Budějovice Telč (2001)

Zdroj: Publikace ČSÚ – Správní obvody obcí s rozšířenou působností – kraj Vysočina 2004

Graf 17: Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva podle odvětví ve SO ORP Telč (2001)

Zdroj: Publikace ČSÚ – Správní obvody obcí s rozšířenou působností – kraj Vysočina 2004

Tabulka 34: Vývoj míry nezaměstnanosti ve SO ORP od prosince 2001 do srpna 2007

Území	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ORP Dačice	9,0	10,9	11,3	11,6	11,4	9,7	6,7
ORP Moravské Budějovice	12,6	14,7	16,8	15,9	15,6	13,0	9,5
ORP Telč	7,3	9,7	12,7	12,4	11,4	9,4	6,3
Jihočeský kraj	6,0	6,7	6,9	7,2	6,8	5,9	4,6
kraj Vysočina	7,0	8,3	9,3	9,5	8,5	7,4	5,8
Česko	8,5	7,3	7,8	8,3	7,9	7,6	6,3

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 2006, Statistická ročenka kraje Vysočina 2006, Úřad práce v Jindřichově Hradci

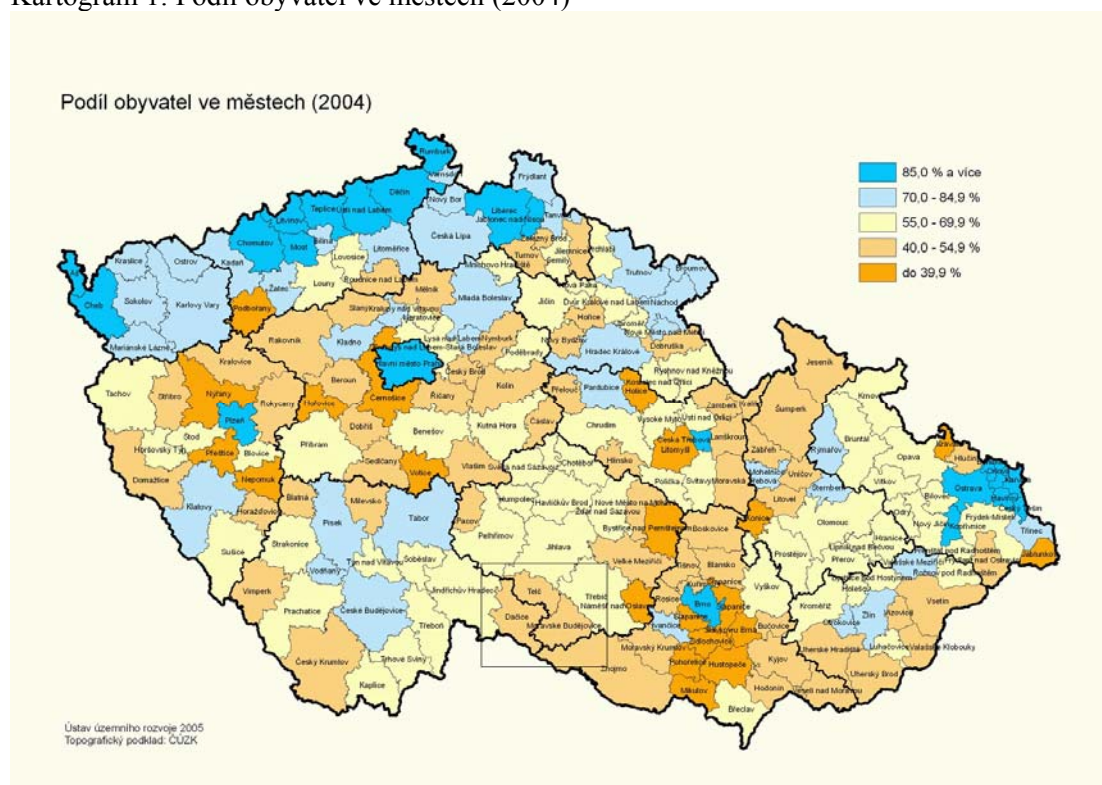
Tabulka 35: Vývoj míry nezaměstnanosti ve SO POÚ (prosinec 2005 – srpen 2007)

SO POÚ	2005	2006	2007
Dačice	10,4	8,3	5,9
Slavonice	15,6	14,8	10,3
Moravské Budějovice	16,5	14,1	10,4
Jemnice	13,7	10,6	7,7
Telč	11,4	9,4	6,3

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 2006, Statistická ročenka kraje Vysočina 2006, Úřad práce v Jindřichově Hradci

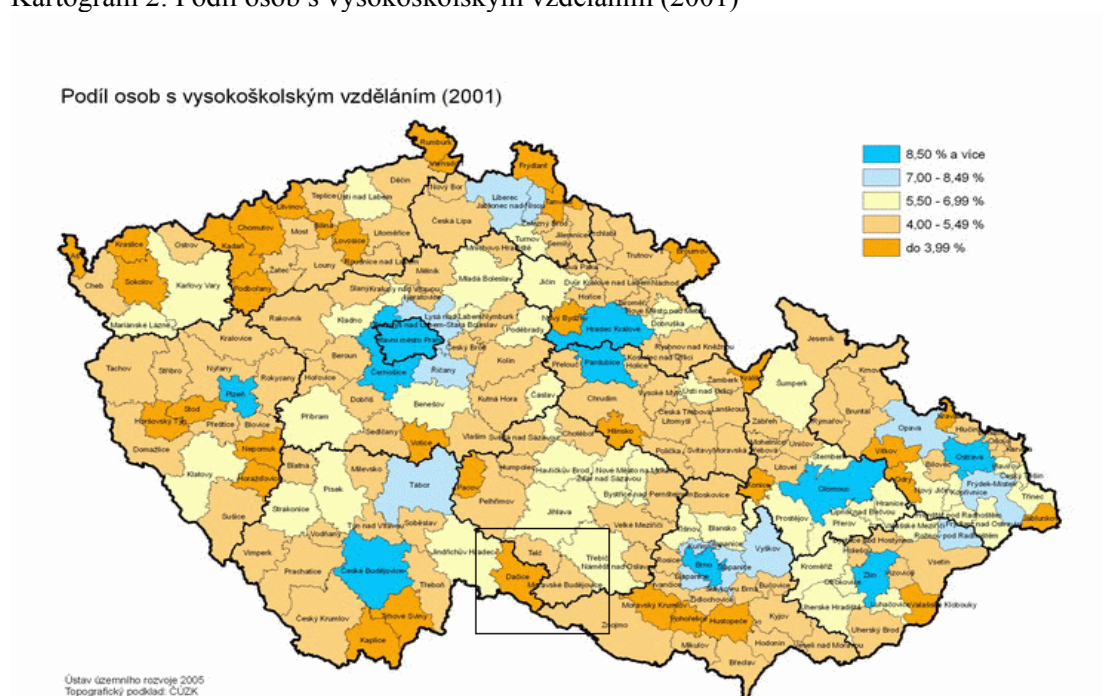
Příloha č. 6 – REGIONÁLNÍ DISPARITY

Kartogram 1: Podíl obyvatel ve městech (2004)

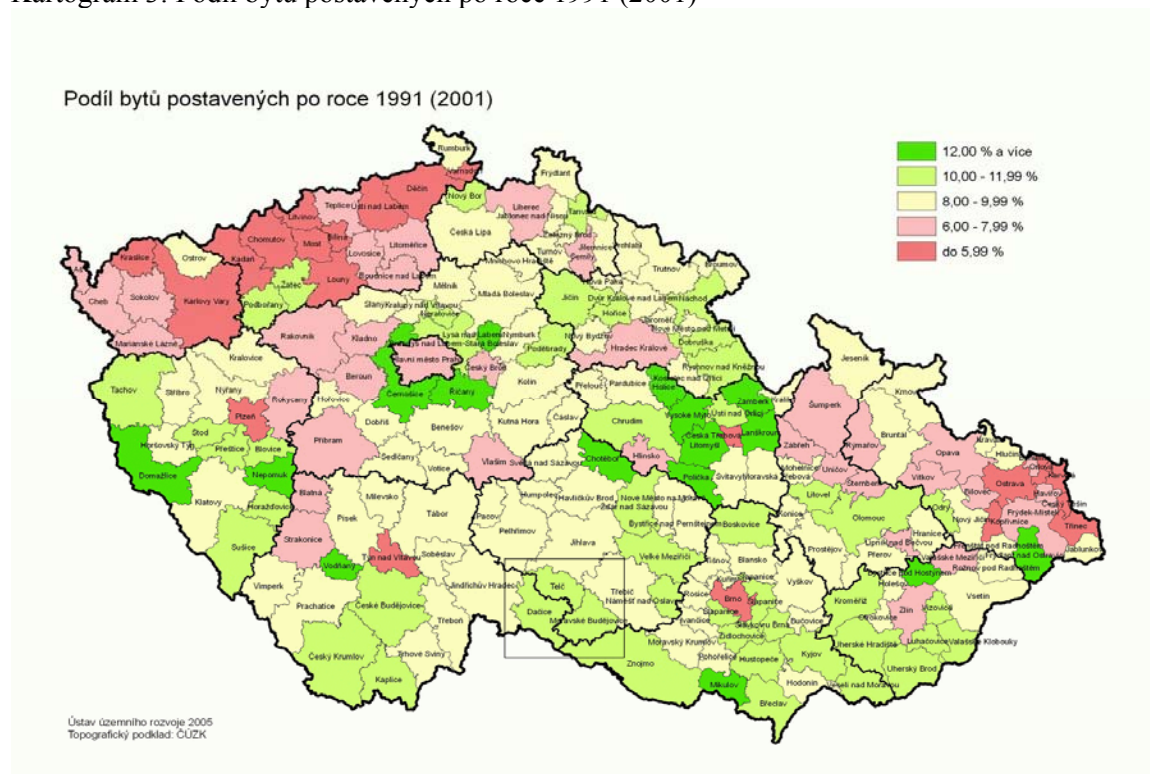
Zdroj: <http://www.regionálnírozvoj.cz/catalogue2/frames/03/0302.htm>, vlastní úprava

Kartogram 2: Podíl osob s vysokoškolským vzděláním (2001)

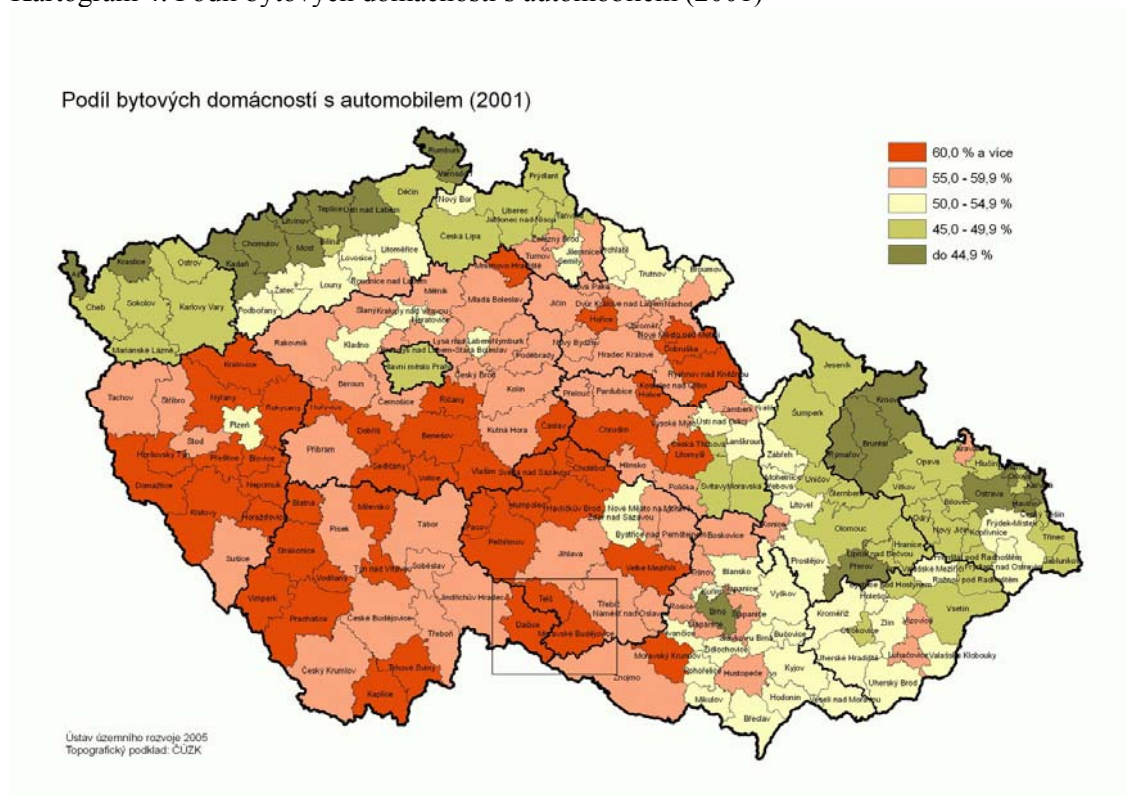
Zdroj: <http://www.regionálnírozvoj.cz/catalogue2/frames/03/0303.htm>, vlastní úprava

Kartogram 3: Podíl bytů postavených po roce 1991 (2001)

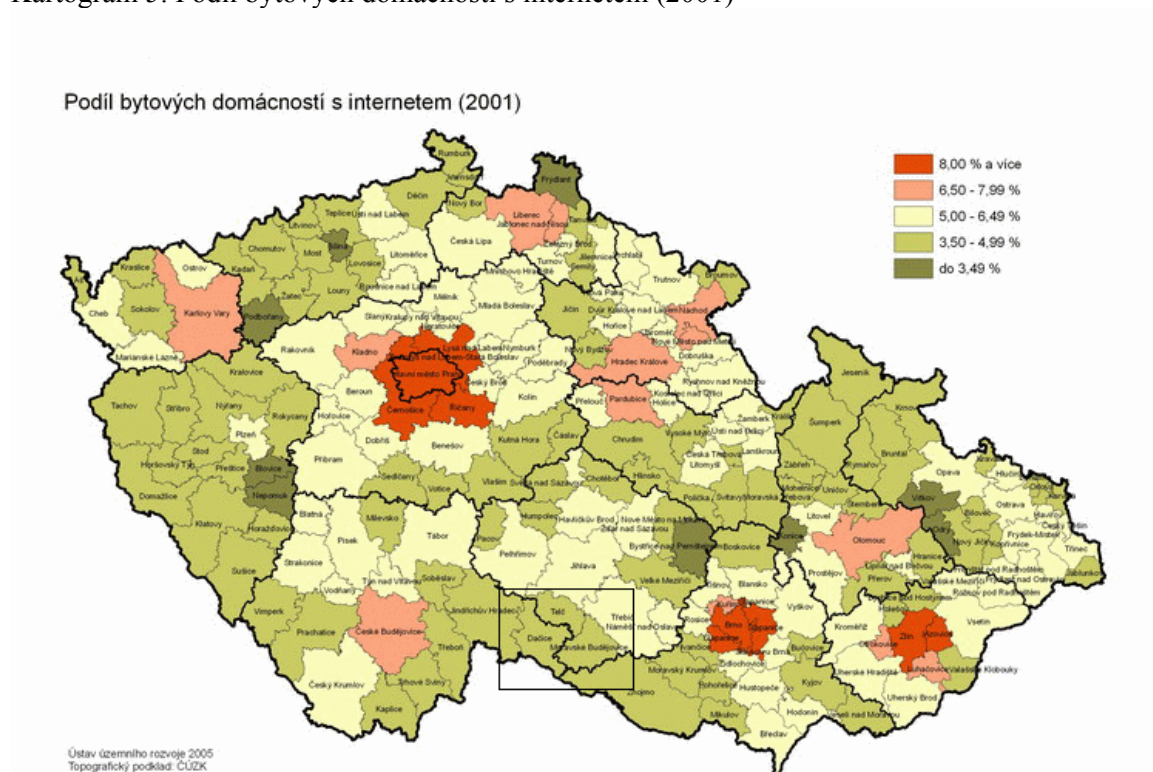
Zdroj: <http://www.regionalnirozvoj.cz/catalogue2/frames/04/0405.htm>, vlastní úprava

Kartogram 4: Podíl bytových domácností s automobilem (2001)

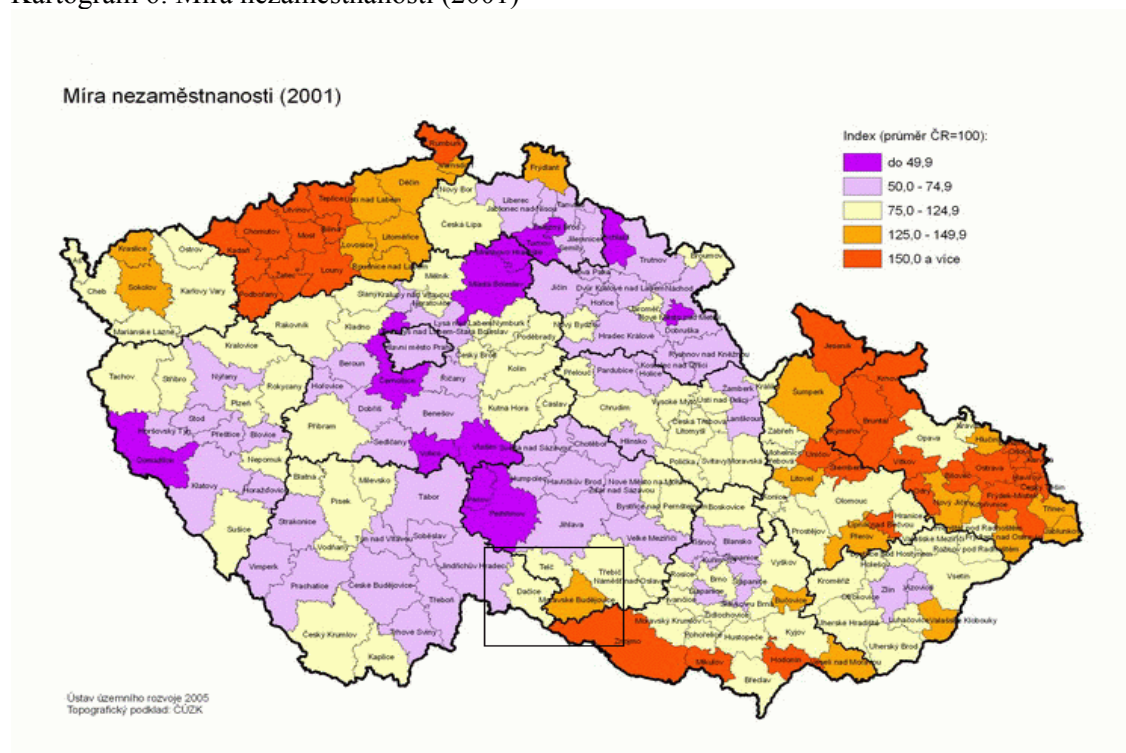
Zdroj: <http://www.regionalnirozvoj.cz/catalogue2/frames/05/0501.htm>, vlastní úprava

Kartogram 5: Podíl bytových domácností s internetem (2001)

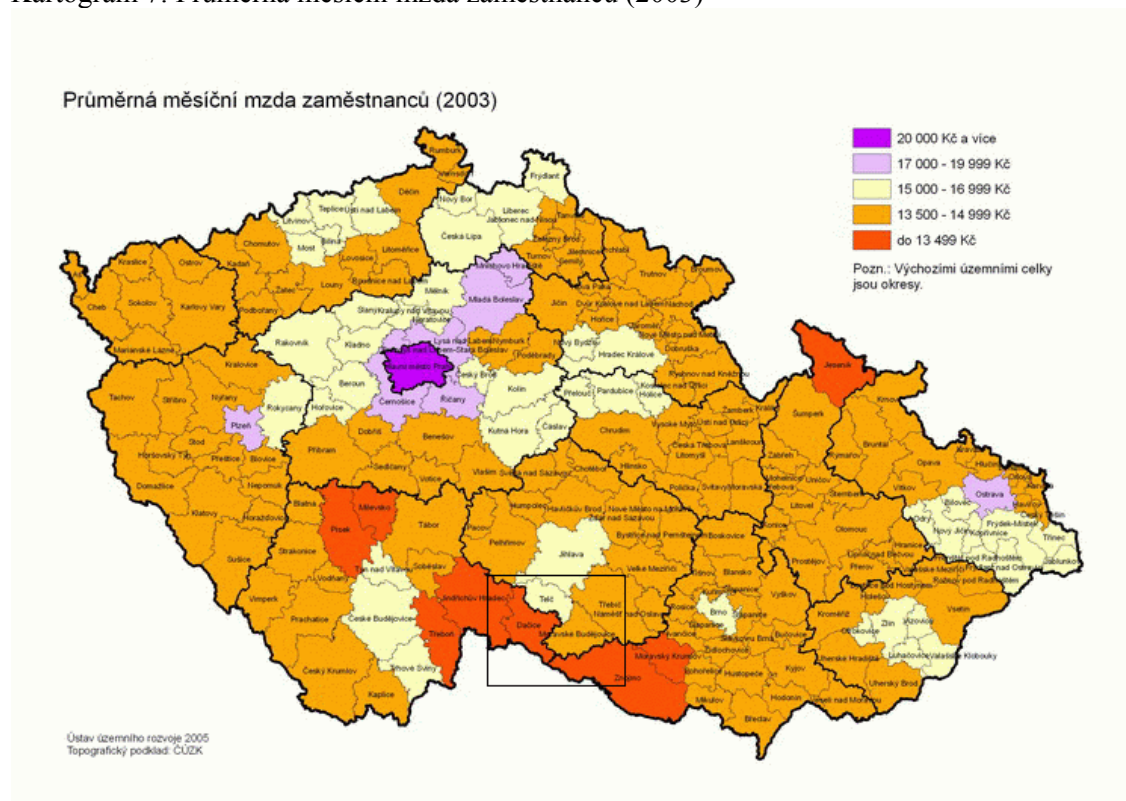
Zdroj: <http://www.regionálnírozvoj.cz/catalogue2/frames/05/0503.htm>, vlastní úprava

Kartogram 6: Míra nezaměstnanosti (2001)

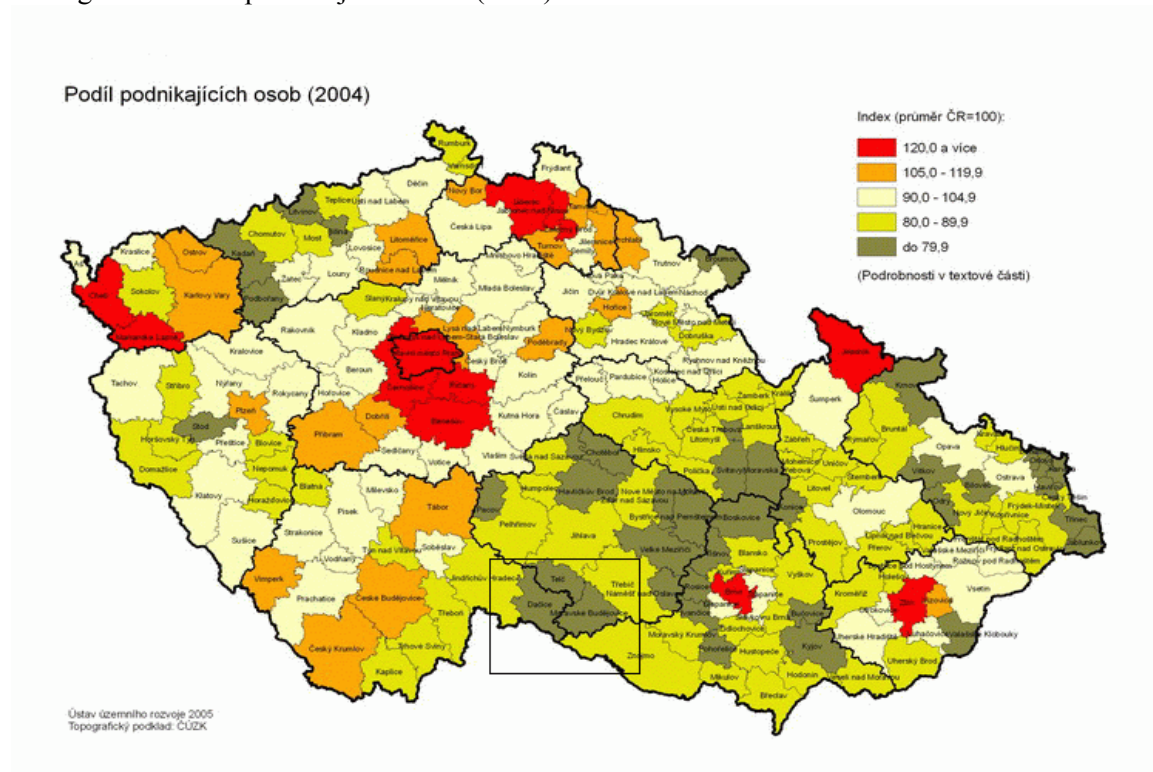
Zdroj: <http://www.regionálnírozvoj.cz/catalogue2/frames/08/0801.htm>, vlastní úprava

Kartogram 7: Průměrná měsíční mzda zaměstnanců (2003)

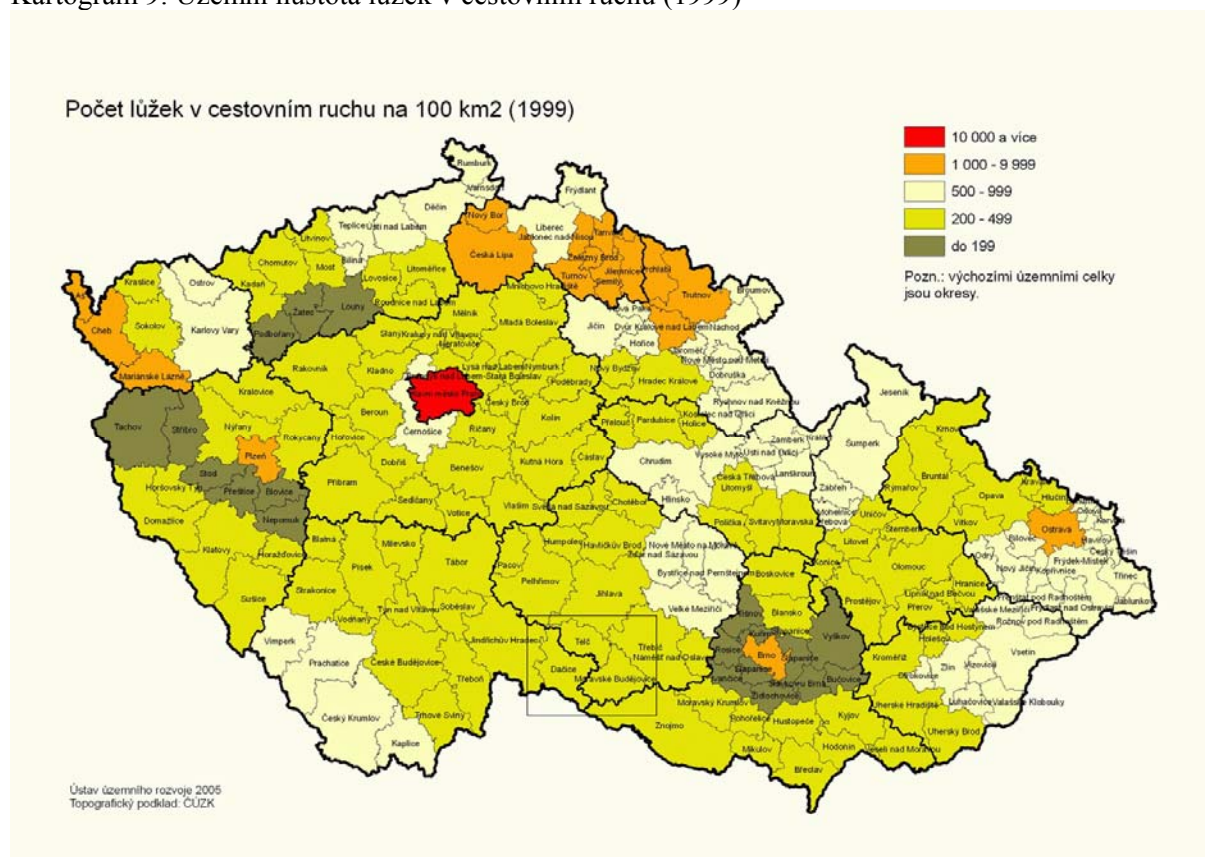
Zdroj: <http://www.regionálnírozvoj.cz/catalogue2/frames/08/0802.htm>, vlastní úprava

Kartogram 8: Podíl podnikajících osob (2004)

Zdroj: <http://www.regionálnírozvoj.cz/catalogue2/frames/09/0901.htm>, vlastní úprava

Kartogram 9: Územní hustota lůžek v cestovním ruchu (1999)

Zdroj: <http://www.regionalnirozvoj.cz/catalogue2/frames/09/0902.htm>, vlastní úprava

Příloha č. 7– DOTAZNÍK PRO STAROSTU OBCE

Vážená paní starostko, Vážený pane starosto,
dovolte, abych se na Vás obrátila s prosbou o vyplnění dotazníku, který mi pomůže při zpracování diplomové práce týkající se problémů regionálního rozvoje Vaší oblasti. Dotazy můžete směřovat na mou e-mailovou adresu: chvatalova.jana@email.cz nebo na telefonní číslo 723330952, případně na konzultanta práce RNDr. Pavla Chromého, Ph.D: chromy@natur.cuni.cz.
Vyplněné dotazníky prosím pošlete na můj výše uvedený e-mail.

Děkuji Vám za spolupráci

Jana Chvátalová
studentka 5. roč. oboru geografie/matematika

Odpovědi vyjadřující Váš názor, prosím, zakroužkujte. Pokud Vašemu názoru předkládané možnosti nevyhovují, doplňte, prosím, komentář.

1. Název obce:
Obec s rozšířenou působností:

2. Pokuste se, prosím, stručně nastínit HLAVNÍ PRIORITY OBCE:

Vysvětlivky: 1 = jedna z hlavních priorit, ihned to chceme řešit, nebo to řešíme již nyní;

2 = pravděpodobně se tím budeme zabývat;

3 = toto nepatří mezi naše hlavní priority; 4 = nevím

a) zvýšení počtu obyvatel	1 – 2 – 3 – 4
b) rozvoj bydlení	1 – 2 – 3 – 4
c) ekonomická stabilizace obce a vytvoření dostatečného počtu vhodně strukturovaných pracovních míst	1 – 2 – 3 – 4
d) zlepšení či alespoň zachování stávajícího dopravního spojení obce s okolím	1 – 2 – 3 – 4
e) podpora podnikání – rozvoj zemědělské výroby v obci	1 – 2 – 3 – 4
f) podpora podnikání – rozvoj průmyslové výroby v obci	1 – 2 – 3 – 4
g) podpora podnikání – rozvoj služeb	1 – 2 – 3 – 4
h) rozvoj rekreace a cestovního ruchu	1 – 2 – 3 – 4
i) obnova / budování technické infrastruktury	1 – 2 – 3 – 4
j) ochrana životního prostředí	1 – 2 – 3 – 4
k) jiné:	1 – 2 – 3 – 4

3. Vymezte, prosím, HLAVNÍ PROBLÉMY ROZVOJE OBCE:

Vysvětlivky: 1 = významný problém

2 = problém

3 = není problém; 4 = nevím

a) stav místních komunikací (ulic)	1 – 2 – 3 – 4
b) stav silnic mimo zastavěné území (jejich povrch)	1 – 2 – 3 – 4
c) veřejná doprava (špatné spojení, vysoké finanční požadavky dopravce)	1 – 2 – 3 – 4
d) vybavenost obce (nejen sídla obecního úřadu!), obchody se základním zbožím	1 – 2 – 3 – 4
e) nedostatek volných bytů (nejen obecních)	1 – 2 – 3 – 4
f) nedostatek parcel pro novou výstavbu	1 – 2 – 3 – 4
g) nedostatečná vybavenost zařízeními pro kulturní vyžití	1 – 2 – 3 – 4
h) nedostatečná vybavenost zařízeními pro sportovní vyžití	1 – 2 – 3 – 4
i) rozpad či transformace zemědělského podniku v obci či jejich blízkosti	1 – 2 – 3 – 4
j) vysoká nezaměstnanost	1 – 2 – 3 – 4

PŘÍLOHA Č. 7 – DOTAZNÍK PRO STAROSTU OBCE

k) dopady restitucí, příp. privatizace	1 – 2 – 3 – 4
l) sociální klima v obci (vyhrocené sousedské vztahy, problémy s rekreanty, aj.)	1 – 2 – 3 – 4
m) kriminalita, drobné krádeže, vandalismus, apod.	1 – 2 – 3 – 4
n) malá podnikavost a aktivita občanů	1 – 2 – 3 – 4
o) personální zajištění chodu obecního úřadu	1 – 2 – 3 – 4
p) spolková činnost, společenský život v obci	1 – 2 – 3 – 4
q) materiální zajištění chodu obecního úřadu	1 – 2 – 3 – 4
r) personální či materiální zajištění chodu dalších důležitých institucí v obci (škola, knihovna, sportovní klub, aj. vypište, prosím	1 – 2 – 3 – 4
s) nízká daňová výtěžnost obce	1 – 2 – 3 – 4
t) komunikace s ostatními starosty v území	1 – 2 – 3 – 4
u) komunikace s nadřízeným MěÚ obce s rozšířenou působností státní správy	1 – 2 – 3 – 4
v) komunikace s krajským úřadem	1 – 2 – 3 – 4
w) zapojení mladých lidí (do 30 let) do chodu obce	1 – 2 – 3 – 4
x) zapojení seniorů do chodu obce	1 – 2 – 3 – 4
y) školství	1 – 2 – 3 – 4
z) zdravotnictví	1 – 2 – 3 – 4
aa) rozvoj služeb pro místní občany	1 – 2 – 3 – 4
bb) rozvoj cestovního ruchu	1 – 2 – 3 – 4
cc) krajina a ochrana životního prostředí	1 – 2 – 3 – 4
dd) nedostatečná koordinace rozvojových aktivit v území	1 – 2 – 3 – 4
ee) zásobování vodou (neexistence vodovodu, nekvalitní zdroj, staré potrubí, apod.)	1 – 2 – 3 – 4
ff) kanalizace (stará síť, chybí ČOV, apod.)	1 – 2 – 3 – 4
gg) odpadové hospodářství (problémy s odvozem a skládkováním, apod.)	1 – 2 – 3 – 4
hh) jiné	1 – 2 – 3 – 4

4. Má Vaše obec vypracovanou studii dlouhodobého rozvoje?

ANO - NE

5. Myslíte si, že problémy Vašeho území mohou být spojeny s jeho pozicí v okrajové části kraje (resp. blízkostí krajské hranice)?

ANO - NE

6. Akceptoval(-a) byste přijetí zanikající obce do Vaší obce?

ANO - NE

7. Akceptoval(-a) byste sloučení Vaší obce s jinou obcí?

(tj. zánik obecního úřadu ve Vaší obci)

ANO - NE

8. Kolikrát ročně se koná jednání zastupitelstva Vaší obce?

9. Jak byste označil(-a) účast, příp. aktivitu veřejnosti na schůzích zastupitelstva?

Vysvětlivky: 1 = hojná účast obyvatel pravidelně

2 = hojná účast obyv. nepravidelně

3 = účast několika obyv. pravidelně

4 = účast několika obyv. nepravidelně

5 = nezájem obyvatel

1 – 2 – 3 – 4 – 5

10. Existuje v obci aktivní skupina občanů (mimo zastupitelů), která se zajímá o řešení problémů rozvoje obce? ANO - NE

O které problémy se zajímá.....

11. Je Vaše obec v současnosti členem nějakého (nějakých) sdružení obcí?

ANO - NE

Název sdružení	Hlavní priority (oblastí aktivit)	Činnost od roku	Hodnocení spolupráce v rámci sdružení 1–5 (1=nejlepší, 5=nejhorší)

12. Spolupracuje Vaše obec s některou z obcí sousedního kraje, obcí s rozšířenou působností v sousedním kraji?

ANO - NE

v případě, že ano, uveďte, prosím, příklady takové spolupráce

Konkrétní aktivita či projekt	Spolupráce s obcí (obcemi) či úřadem	Forma spolupráce (např. v rámci sdružení obcí, reg. rozvojové agentury, podpůrného programu, apod.)

13. Spatřujete krajskou hranici jako bariéru ztěžující spolupráci mezi obcemi Vašeho regionu?

ANO - NE

14. Jak hodnotíte spolupráci Vaší obce s: (1 = dobrá, 2 = špatná)

- se sousedními obcemi 1 - 2
- s obcemi v rámci ORP 1 - 2
- s vlastním krajským úřadem 1 - 2
- s krajským úřadem sousedního kraje 1 - 2

15. Souhlasíte s tvrzením:

- zrušení historických zemí v roce 1949 bylo pro naši oblast přínosem ANO - NE
- současné krajské členění je pozitivním přínosem pro naši oblast ANO - NE

16. Využila Vaše obec za posledních 3 roky finanční prostředky z programů EU a z regionálních programů MMR?

ANO - NE

17. Jak hodnotíte informovanost o možnostech čerpání finančních prostředků z fondů EU?

(1 = vysoká, 2 = spíše vysoká, 3 = spíše nízká, 4 = velmi nízká)

1 – 2 – 3 – 4

18. Jste spokojeni se současnými změnami v nemocnici v Dačicích?

ANO - NE

Chybí Vám některá oddělení poskytující základní péči pacientům?

ANO - NE

Pokud ano, která?

.....

19. Spolupracuje Vaše obec s rakouským příhraničním regionem Waldviertel?

ANO - NE

Jak?

.....

.....

.....

Jak je tato přeshraniční spolupráce pro Vaši obec významná?

(1 = velmi významná, 4 = nevýznamná)

1 – 2 – 3 – 4

20. Jak často se účastníte školení týkající se regionálního rozvoje Vaší obce?

a) pravidelně b) občas c) vůbec

21. Nachází se ve Vaší obci veřejnosti přístupné internetové připojení?

ANO - NE

22. Jaká je výše obecního rozpočtu?

23. POUZE PRO STAROSTY OBCÍ V JIHOČESKÉM KRAJI

Osobně byste se nebránil(a) přiřazení oblasti do kraje Vysočina?

ANO - NE

Na závěr si Vás dovoluji požádat o vyplnění údajů, které jsou důležité pro vyhodnocení celkového souboru respondentů šetření. Vaše odpovědi budou vyhodnoceny anonymně a nebudou propojeny s výše uvedenými odpověďmi.

Jméno, příjmení:

Věk:

Vzdělání: a) základní b) vyučení bez maturity c) středoškolské d) vysokoškolské

Ve funkci od roku:

Funkci starost(k)y vykonáváte jako:

a) uvolněný - hlavní pracovní poměr

b) neuvolněný - ve volném čase

c) důchodce (důchodkyně)

Datum:

Děkuji Vám za Váš čas, který jste vyplnění dotazníku věnoval(a).

Příloha č. 8 – PROGRAM ROZVOJE MIKROREGIONU

Dokument „Program rozvoje mikroregionu Dačicko“ byl zpracován na objednávku Svazku obcí Dačicka na přelomu roku 2004/2005. Sám mikroregion Dačicko byl založen v roce 2004. Cílem programu rozvoje je navrhnout středně – až dlouhodobý rozvoj území Dačicka, v návaznosti na programové dokumenty srovnatelného nebo vyššího řádu, kterými jsou: Strategie rozvoje příhraničních měst a obcí okresu Jindřichův Hradec, Program rozvoje mikroregionu Jindřichohradecko, Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje (dále PRK), Regionální operační program regionu soudržnosti NUTS 2 Jihozápad (dále ROP)a Národní rozvojový plán ČR (dále NRP).

Smyslem dokumentu je společné propojení a provázání zájmů a záměrů, akcí a aktivit venkovských obcí v územně uceleném venkovském zájmovém prostoru s cílem dosažení žádoucích změn ve všech obcích takto vymezeného prostoru. Dalším důvodem je možnost čerpání finanční pomoci ze strukturálních fondů EU jako prostředku pomáhajícího snižovat ekonomickou a sociální nerovnováhu zemí ucházejících se o vstup do tohoto společenství.

Program rozvoje mikroregionu Dačicko konkretizuje strategické cíle a rozvojové aktivity stanovené strategickými dokumenty Jihočeského kraje a České republiky vyššího řádu ve formě konkrétních opatření a projektů, určuje jejich nositele a navrhuje způsoby financování a implementace.

Při zpracování dokumentu hrála rozhodující úlohu pracovní skupina složená ze zástupců jednotlivých měst, obcí a dalších subjektů působících v jejich správních územích, která zformulovala tzv. SWOT analýzu, dále vizi mikroregionu, priority, cíle a opatření a v neposlední řadě konkrétní aktivity a návrhy projektů. Činnost skupiny byla koordinována a usměrňována zpracovatelem, kterým byla Regionální rozvojová agentura jižních Čech – RERA a.s. České Budějovice.

Program rozvoje je umístěn na internetových stránkách mikroregionu Dačicko (www.m-dacicko.cz). Vzhled a struktura dokumentu jsou upraveny.

Struktura programu rozvoje mikroregionu Dačicko

1. Identita regionu

Cíl 1.1: Zmírnění dopadu okrajové polohy mikroregionu

Opatření 1.1.1: Založení managementu mikroregionu.

Opatření 1.1.2: Zařazení mikroregionu do hospodářsky slabých oblastí.

Opatření 1.1.3: Podpora pilotních projektů

2. Infrastruktura a životní prostředí

Cíl 2.1: Zlepšením stavu technické infrastruktury zajistit další rozvoj obcí

Opatření 2.1.1: Zlepšení dopravní infrastruktury a udržení dopravní obslužnosti

Opatření 2.1.2: Zlepšení zásobování pitnou vodou

Opatření 2.1.3: Zlepšení čištění odpadních vod

Opatření 2.1.4: Rozvoj informačních technologií

Cíl 2.2: Zlepšit stav ovzduší, zajistit ukládání odpadů a ochranu přírody

Opatření 2.2.1: Zlepšení stavu ovzduší

Opatření 2.2.2: Zlepšení nakládání s odpady

Opatření 2.2.3: Ochrana přírody

Cíl 2.3: Zajistit ochranu proti živelným pohromám a požárům

Opatření 2.3.1: Ochrana veřejného a soukromého majetku

3. Podnikání a cestovní ruch

Cíl 3.1: Zlepšit podmínky pro rozvoj malého a středního podnikání

Opatření 3.1.1: Informační služby a poradenství místním podnikatelům

Opatření 3.1.2: Podpora a rozvoj malého a středního podnikání

Cíl 3.2: Zlepšit podmínky pro rozvoj cestovního ruchu

Opatření 3.2.1: Zajistit informační služby návštěvníkům mikroregionu

Opatření 3.2.2: Rozvoj turistických tras, doplňkových služeb a infrastruktury

4. Zemědělství, lesnictví a rozvoj venkova

Cíl 4.1: Zajistit trvale udržitelné hospodaření v zemědělství

Opatření 4.1.1: Rozvoj alternativních způsobů zemědělského podnikání

Opatření 4.1.2: Udržení zemědělské výroby na území mikroregionu

Cíl 4.2: Rozvíjet lesnictví a myslivost

Opatření 4.2.1: Trvale udržitelné hospodaření v lesích

Cíl 4.3: Zachovat venkovský ráz krajiny, obnovit a udržet vzhled obcí

Opatření 4.3.1: Obnova a údržba venkovského charakteru krajiny

Opatření 4.3.2: Údržba vesnic, vzhledu obcí

5. Kvalita života

Cíl 5.1: Zajistit podmínky pro kvalitní život místních obyvatel

Opatření 5.1.1: Vytváření podmínek pro bydlení na venkově

Opatření 5.1.2: Rozvíjení obecné kultury obyvatel

Opatření 5.1.3: Podpora kultury a sportu jako součásti kvality života

Cíl 5.2: Podporovat rozvoj školství, zdravotnictví a sociálních služeb

Opatření 5.2.1: Rozvoj školství a vzdělanosti obyvatel

Opatření 5.2.2: Zvýšit dostupnost a kvalitu sociálních a zdravotnických služeb

1. Identita regionu

Vize

Mikroregion zapojený do organizačních struktur kraje, státu a sjednocené Evropy, rozvíjející partnerské vztahy s okolními regiony.

Cíl 1.1: Zmírnění dopadu okrajové polohy mikroregionu

POPIS CÍLE:

Mikroregion má výrazně okrajovou polohu v rámci Jihočeského kraje. Vzhledem k této poloze ho míjejí všechny hlavní dopravní tahy, což má za následek malý zájem investorů a vysokou nezaměstnanost. Okrajové oblasti mikroregionu (příhraničí s Dolním Rakouskem) dosahují míru nezaměstnanosti přes 20%. Přitom sousedí s okresy Třebíč a Znojmo, které jsou zařazeny do hospodářsky slabých regionů podporovaných ze zdrojů státního rozpočtu (MMR).

Cílem je snížit nezaměstnanost na míru obvyklou v ostatních částech Jihočeského kraje, zajistit pro mikroregion stálou podporu ze strany MMR a Jihočeského kraje, založit struktury spolupráce, které by rozvoj mikroregionu plánovaly, řídily a zajistily implementaci tohoto Programu rozvoje.

Opatření 1.1.1: Založení managementu mikroregionu.

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Mikroregion byl založen v roce 2004, přitom kompetence státní správy III. stupně byly na město Dačice přeneseny v roce 2003. Z toho důvodu je nedostatečné personální zajištění činnosti mikroregionu, stejně jako odboru reg. rozvoje na městě Dačice.

Opatření navrhuje ustavení funkcí pracovníka reg. rozvoje a poradce mikroregionu, kteří by zajišťovali implementaci tohoto Programu rozvoje a především navržených pilotních projektů. Jejich úkolem by byla i administrace plošných dotačních zdrojů MMR, případně Jihočeského kraje, které by mikroregion jako hospodářsky slabý region získal. Vrcholným orgánem zajišťujícím plánování, kontrolu a monitoring Programu rozvoje by byla Rada starostů mikroregionu ustavená z uvolněných starostů měst a větších obcí.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Ustavení odboru regionálního rozvoje na MěÚ Dačice
- Ustavení funkce poradce mikroregionu podpořené z prostředků DT 6 POV
- Založení Rady starostů mikroregionu
- Zapojení mikroregionu do činnosti sdružení Euroregion Silva Nortica

Opatření 1.1.2: Zařazení mikroregionu do hospodářsky slabých oblastí.

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Podobná okrajová území v Jihočeském kraji i ČR jsou podporována z prostředků státního rozpočtu jako hospodářsky slabé regiony. Míra nezaměstnanosti a další ekonomické ukazatele zařazují mikroregion do hospodářsky slabých regionů vhodných k podpoře v rámci opatření SROP 1.1 Podpora podnikání ve vybraných regionech. Je důležité tento tlak ze strany mikroregionu na nadřízené stupně samosprávy a státní správy zesílit a získat stabilní přísun prostředků pro realizaci rozvojových záměrů obcí.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Zpracování důvodové zprávy pro Jihočeský kraj a MMR
- Získání plošných dotačních zdrojů MMR, případně Jihočeského kraje

- Založení rozvojového fondu mikroregionu

Opatření 1.1.3: Podpora pilotních projektů

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

V mikroregionu je vytipováno několik pilotních projektů, které by měly zásadním způsobem zlepšit situaci v zaměstnanosti, dostupnosti regionu. Týkají se zejména rozvoje cestovního ruchu, který je perspektivním odvětvím schopným ve větší míře absorbovat uchazeče o zaměstnání, zároveň budou využity potenciály historických měst a památkově chráněných objektů.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Zlepšení dopravního napojení na okolní regiony – silnice, železnice
- Vybudování průmyslové zóny v Dačicích – snížení nezaměstnanosti
- Zařazení Slavonic na seznam UNESCO – intenzifikace cestovního ruchu
- Obnova a využití historických objektů v obcích (zámků, klášterů apod.) pro potřeby cestovního ruchu
- Zvýšení kvantity a zlepšení kvality služeb podporujících cestovní ruch
- Podpora rekvalifikace pracovníků ohrožených ztrátou pracovního místa

CÍLOVÉ SKUPINY PRO CÍL 1.1: obce, podnikatelské subjekty především v oblasti cestovního ruchu, vlastníci a zaměstnanci malých a středních podniků

GARANT A SPOLUPRÁCE: obce a sdružení obcí, Ministerstva, krajský úřad Jihočeského kraje, EU

DOBA TRVÁNÍ: 2005 – 2015

VAZBA BA OSTATNÍ CÍLE: Cíl 2.2., Cíl 3.1., Cíl 4.1.

VAZBA NA JINÉ DOKUMENTY: Národní rozvojový plán ČR, Společný regionální operační program, Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje, Program obnovy venkova, Operační program Rozvoj lidských zdrojů

2. Infrastruktura a životní prostředí

Vize

Region s rozvinutou dopravní, energetickou a vodohospodářskou infrastrukturou, zajišťující základní životní potřeby obyvatel a podnikatelů i v malých obcích, chránící své přírodní bohatství, kulturní a historické památky a klidné venkovské prostředí.

Cíl 2.1: Zlepšením stavu technické infrastruktury zajistit další rozvoj obcí

POPIS CÍLE:

Technická infrastruktura je důležitým faktorem pro další rozvoj obcí. Problémy obcí v oblasti technické infrastruktury se týkají především kvality povrchu komunikací, čištění odpadních vod, napojení obyvatelstva na veřejný vodovod a nedostatečného zapojení regionu do využívání moderních informačních a komunikačních technologií. Cílem je dosáhnout na území mikroregionu rovnovážného stavu v oblasti infrastruktury, kdy bude zabezpečena jak kvalitní dopravní obslužnost a dobrý technický stav pozemních komunikací, tak odpovídající napojení obyvatelstva a nemovitostí na všechny inženýrské sítě. Dalším cílem je rozvoj vybavení obcí, podnikatelských subjektů, úřadů a obyvatelstva v oblasti komunikačních a informačních technologií a rozvoj jejich využívání.

Opatření 2.1.1: Zlepšení dopravní infrastruktury a udržení dopravní obslužnosti**STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:**

Stav dopravní infrastruktury v mikroregionu je nedostatečný z hlediska kvality, obnovy a údržby. Silnice II. a III. třídy jsou postupně obnovovány dle možností Jihočeského kraje, prioritně je podporováno spojení Jihlava-Telč-Dačice-Slavonice na žádost rakouské strany. Zde je nutné opravit některé krátké úseky silnice II/406, např. Peč – Dolní Bolíkov, případně jiné.

Místní komunikace v majetku obcí trpí nedostatkem financí a jsou většinou ve velmi špatném stavu. Je nutná jejich postupná obnova např. v souvislosti s rozvojem sítě cyklotras a cyklostezek.

V oblasti železniční dopravy je prioritním projektem obnova bývalé železniční trati do Dolního Rakouska na úseku Slavonice – Fratres. Tento projekt má výraznou podporu Euroregionu Silva Nortica a připravuje se jeho předložení do programu přeshraniční spolupráce INTERREG IIIA.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Postupná rekonstrukce silnic II. a III. třídy v majetku Jihočeského kraje
- Obnova místních komunikací, vzájemné propojení jednotlivých obcí a jejich částí
- Výstavba nové železnice do Dolního Rakouska
- Udržení či zlepšení stávající dopravní obslužnosti obcí

Opatření 2.1.2: Zlepšení zásobování pitnou vodou**STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:**

V zásobování vodou jednotlivých obcí jsou rozdíly. Některé obce nejsou vybaveny vlastním veřejným vodovodem, další obce mají vlastní obecní vodovody, jejichž základem je zdroj z místních studní a vrtů. V některých obcích a větších městech je vodovodní síť napojena na dálkový zdroj Landštejn a jihočeskou vodárenskou soustavu. Současný stav vodovodních sítí však není na všech místech regionu dobrý a je potřeba jej upravovat a doplňovat.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Zajistit maximální pokrytí sídel mikroregionu kvalitní vodou ze zdroje Landštejn
- Zajistit napojení všech obcí a místních částí na veřejný vodovod
- Rekonstrukce stávajících a budování nových vodovodních řadů
- Zlepšení čištění odpadních vod a rozvoj informačních technologií

Opatření 2.1.3: Zlepšení čištění odpadních vod**STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:**

Vzhledem k zástavbě a podmínkám v mikroregionu, není situace v oblasti kanalizačních sítí a čištění odpadních vod ideální. Menší obce nebo místní části obcí nejsou na kanalizační síť napojeny nebo jejich kanalizační síť není dostačující a odpadní vody jsou sváděny do jímek na vyvážení. Některá (převážně větší) sídla mikroregionu mají vlastní ČOV, v mnoha obcích a místních částech je však potřeba budovat další čistírny, aby bylo zabezpečeno dostatečné čištění odpadních vod a dodržení předpisů legislativy o ochraně životního prostředí. V některých obcích je veřejná kanalizace zavedena pouze částečně nebo zcela chybí, je proto potřeba kanalizační síť dále rozšiřovat a zajistit tak co největší plošné pokrytí mikroregionu.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Zajistit čištění odpadních vod u malých obcí nebo částí obcí
- Podporovat funkčnost stávajících čistíren odpadních vod a budovat další i v menších sídlech
- Budovat veřejné kanalizace v malých obcích, zajistit rekonstrukce a rozšíření stávajících sítí
- Budovat kanalizační sítě pro nové zástavby v obcích

Opatření 2.1.4: Rozvoj informačních technologií

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Využití možností informačních a komunikačních technologií subjekty v mikroregionu neodpovídá standardu zemí EU. Sítě jsou využívány převážně k hlasovým telefonním službám. Využití k přenosům dat, mapových a grafických produktů, hlasu, videa a multimediálních aplikací není dostatečné, a to jak ze strany obcí, tak ze strany podnikatelských subjektů a dalších organizací. Pro rozvoj internetových služeb je nutné zajištění dostatečného množství veřejně přístupných koncových stanic na úřadech, organizacích a zařízeních veřejné správy.

Vlastní internetové stránky má pouze několik obcí regionu, ani využití možností elektronické pošty, internetu a jejich výhod neodpovídá dnešním možnostem. Cílem opatření je vybudování a technické vybavení moderní provázané sítě informačních technologií, které jsou předpokladem pro lepší vzájemnou komunikaci všech sektorů (veřejného, podnikatelského i neziskového sektoru), občanů i veřejné správy a větší zapojení občanů do řešení problémů mikroregionu a jednotlivých obcí.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Rozvoj počítačového vybavení a veřejně přístupného Internetu (knihovny, internetové kavárny, obecní a městské úřady atd.)
- Zapojení obcí do informačního systému kraje
- Vytvoření společných www stránek mikroregionu pod patronátem města Dačice
- Dovybavení obcí informačními technologiemi (počítačové vybavení, internet)

CÍLOVÉ SKUPINY PRO CÍL 2.1: obce, podnikatelské subjekty z oblasti zabývající se přímo či nepřímo technickou infrastrukturou, vlastníci nemovitostí, obyvatelé mikroregionu, potažmo i turisté

GARANT A SPOLUPRÁCE: obce a sdružení obcí, Ministerstva, krajský úřad Jihočeského kraje, ředitelství silnic a dálnic ČR, projekční kanceláře, Správa a údržba silnic, Policie ČR, provozovatelé – dopravci, vodohospodáři, internetové firmy, podle povahy aktivit mohou být implementací pověřeny i další organizace a podnikatelské subjekty

DOBA TRVÁNÍ: 2005 – 2015

VAZBA NA OSTATNÍ CÍLE: Cíl 1.1., Cíl 2.2., Cíl 2.3., Cíl 4.1., Cíl 5.1.

VAZBA NA JINÉ DOKUMENTY: Národní rozvojový plán ČR, Společný regionální operační program, Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje, Program obnovy venkova, Fond soudržnosti EU

Cíl 2.2: Zlepšit stav ovzduší, zajistit ukládání odpadů a ochranu přírody

POPIS CÍLE:

Zdravé životní prostředí je jednou ze základních podmínek nezbytných pro život lidí na venkově. Cílem je za podpory všech níže zmíněných garantů udržet a nadále zlepšovat životní prostředí v mikroregionu. Toho lze dosáhnout podporou zavádění nových moderních a životnímu prostředí neškodících technologií (plynifikace, katalyzátory atd.).

Dále je potřeba hospodařit v souladu s předpisy o ochraně přírody (např. zabránit vzniku černých skládek, využít separaci odpadů, tlumit dopad činnosti průmyslových provozů na krajinu apod.) a podpořit zachování přírodních krás mikroregionu

Opatření 2.2.1: Zlepšení stavu ovzduší

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Zlepšení stavu ovzduší je možné prostřednictvím dokončení plynofikace obcí (plynofikace není dokončena především v menších sídlech mikroregionu), využitím obnovitelných zdrojů energie. Další možností jsou příspěvky pro ty, kteří k ochraně životního prostředí používáním alternativních zdrojů energie přispívají.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Podpora plynofikace, ekologických způsobů vytápění a alternativních zdrojů vytápění
- Postupná náhrada lokálního vytápění domácností systémy centrálního zásobování teplem
- Šířit osvětu v oblasti ekologických zdrojů energie a zdrojích jejich financování

Opatření 2.2.2: Zlepšení nakládání s odpady

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Situace v oblasti nakládání s tuhými komunálními odpady v mikroregionu je na uspokojivé úrovni. Ve městě Dačice svoz zajišťují Technické služby města s.r.o., ve většině ostatních obcí firma A.S.A. Dačice, případně Technické služby Telč a Moravské Budějovice (u obcí ve východní části mikroregionu katastrálně sousedících s krajem Vysočina). Separace odpadů probíhá, ale je nutné ji podpořit osvětou a instalací sběrných nádob pro separovaný odpad.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Podpořit využití separovaných odpadů
- Zamezit vzniku černých skládek

Opatření 2.2.3: Ochrana přírody

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Většinu sídel mikroregionu obklopuje intenzivně obdělávaná zemědělská půda, kterou v mnoha místech protékají upravované vodní toky. Na území mikroregionu se nachází množství památných stromů a dalších významných krajinných prvků. Zachovalou a atraktivní krajinu mikroregionu je potřeba chránit a udržovat v souladu s platnými předpisy o ochraně přírody. Dále je důležité modernizovat všechny zdroje znečištění ovzduší a krajiny tak, aby co nejméně škodily životnímu prostředí.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Ochrana významných krajinných prvků
- Modernizací provozů tlumit dopad jejich činnosti na životní prostředí
- Podpořit modernizaci zdrojů znečištění životního prostředí

CÍLOVÉ SKUPINY PRO CÍL 2.2: obce, podnikatelské subjekty působící v oblastech ochrany přírody a souvisejících oborech, obyvatelé mikroregionu

GARANT A SPOLUPRÁCE: obce a sdružení obcí, Ministerstva, krajský úřad Jihočeského kraje, ředitelství silnic a dálnic ČR, projekční kanceláře, Správa a údržba silnic, Policie ČR, provozovatelé – dopravci, vodohospodáři, internetové firmy, Evropská Unie, podle povahy aktivit mohou být implementací pověřeny i další organizace a podnikatelské subjekty

DOBA TRVÁNÍ: 2005 – 2010

VAZBA NA OSTATNÍ CÍLE: Cíle 1.1., 2.3., 3.1., 3.2., Cíl 4.1., Cíl 4.2., Cíl 4.3., Cíl 5.1.

VAZBA NA JINÉ DOKUMENTY: Národní rozvojový plán ČR, Společný regionální operační program, Sektorový operační program Infrastruktura, Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje, Program obnovy venkova, Státní politika ŽP (MŽP ČR, 1999), Směrnice SFŽP, Státní program ochrany krajiny a přírody ČR, Koncepce Státního programu na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie, Lesní hospodářský plán

Cíl 2.3: Zajistit ochranu proti živelným pohromám a požárům

POPIS CÍLE:

Vzhledem k následkům katastrofálních povodní v srpnu 2002 je nutné budovat protipovodňová opatření a vytvořit tak základní předpoklady k ochraně veřejného majetku státu, obcí a měst i soukromého majetku podnikatelů, zemědělců, vlastníků půdy, lesů a rybníků a obyvatel mikroregionu. Dále je potřeba připravovat povodňové plány měst a obcí ohrožených povodněmi a zlepšovat vzájemnou spolupráci v rámci integrovaného záchranného systému (IZS) a varovných a vyrozumívacích systémů s cílem ochrany životů a majetku obyvatel.

Dalšími cíly jsou zlepšování vybavenosti jednotlivých složek IZS, zpevňování hrází rybníků, zvyšování retence krajiny vhodnými opatřeními, budování stálých i mobilních protipovodňových zábran, podpora využití geografických zátopových modelů při řešení a předpovídání povodní, zlepšování vzájemné komunikace mezi všemi zúčastněnými složkami krizového řízení atd.

Opatření 2.3.1: Ochrana veřejného a soukromého majetku

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Většina území mikroregionu není přímo ohrožena povodněmi, přesto je nutné v lokalitách zejména kolem řeky Moravská Dyje (Písečné, Staré Hobzí apod.) zajistit protipovodňová opatření. Dále je třeba dobudovat integrovaný záchranný systém, zejména jeho funkčnost vyrozumívací, varovnou a záchrannou. To lze zajistit podporou vybavení Sboru dobrovolných hasičů v malých obcích, obnovou místního veřejného rozhlasu apod.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Výstavba protipovodňových hrází a nádrží
- Odbahnění rybníků, zpevnění jejich hrází a břehů vodotečí
- Podpora hasičským sborům v obcích
- Obnova veřejného rozhlasu jako součásti varovného systému obyvatel
- Rozvoj integrovaného záchranného systému

CÍLOVÉ SKUPINY PRO CÍL 2.3: obce, Povodí Vltavy, majitelé lesů, luk a polí, rybníků a místních vodotečí, zemědělci, lesníci a spolky zabývající se ochranou přírody, vlastníci nemovitostí v okolí Vltavy, obyvatelstvo

GARANT A SPOLUPRÁCE: Obce a sousedící sdružení obcí, Ministerstvo životního prostředí, SFŽP, Agentura ochrany přírody a krajiny, Státní fond dopravní infrastruktury, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo kultury, Ministerstvo vnitra, Povodí Vltavy, Evropská Unie, podle povahy aktivit mohou být implementací pověřeny i další organizace a podnikatelské subjekty

DOBA TRVÁNÍ: 2005 – 2010

VAZBA NA OSTATNÍ CÍLE: Cíl 1.1., Cíl 2.2., Cíl 4.3., Cíl 5.1.

VAZBA NA JINÉ DOKUMENTY: Národní rozvojový plán ČR, Společný regionální operační program, Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje, Program obnovy venkova, Fond soudržnosti EU, Dotační tituly, vyhlášky a nařízení jednotlivých ministerstev, Zákon o vodách, zákon o krizovém řízení, Plánovací dokumentace Povodí Vltavy, Územní plánovací dokumentace obcí, Povodňový plán ČR, povodňový plán uceleného povodí, povodňový plán obce s rozšířenou působností, povodňové plány obcí a nemovitostí, Havarijní plán Jihočeského kraje, Předpisy pro činnost integrovaného záchranného systému

3. Podnikání a cestovní ruch

Vize

Region s dostatkem pracovních příležitostí, podporující malé a střední podnikání, trvale udržitelné hospodaření v zemědělství a lesnictví, které je v souladu s ochranou životního prostředí.

Cíl 3.1: Zlepšit podmínky pro rozvoj malého a středního podnikání

POPIS CÍLE:

V mikroregionu existuje jedno výrazně podnikatelské centrum, kterým je město Dačice (až 3000 pracovních míst). Ostatní místa jsou v počtu podnikatelských subjektů i vytvářených pracovních příležitostí daleko za tímto centrem. Díky poměrně vysokému počtu turistických atraktivit lze rovněž předpokládat, že rozvoj v oblasti podnikání bude spojen také s cestovním ruchem. Zájem jednotlivých obcí o rozvoj podnikání a podnikatelských ploch je třeba podpořit dostatkem informací, poradenstvím a možnostmi rekvalifikace. Cílovým stavem je rozvoj podnikatelské základny a navazující prosperita obcí, která bude tvořit základ pro příjemný život obyvatel mikroregionu i spokojenost jeho návštěvníků.

Opatření 3.1.1: Informační služby a poradenství místním podnikatelům

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Informační služby v oblasti podnikání nefungují v mikroregionu na takové úrovni, jakou vyžaduje zde zastoupený potenciál. Měly by být podpořeny aktivity směřující ke zlepšení vzájemné spolupráce mezi obcemi a podnikateli, na úrovni hospodářských komor a aktivity v oblasti prezentace místního podnikání prostřednictvím veřejných médií (internet, veletrhy, výstavy, atd.)

Základem by mělo být vybudování informačního systému, tj. internetových stránek s napojením všech obcí mikroregionu, který by publikoval veškeré dění v mikroregionu včetně podnikatelských příležitostí. Zvýšená míra zapojení místních podnikatelských subjektů do projednávání důležitých bodů na městských a obecních zastupitelstev by jistě přinesla další nárůst aktivit v oblasti malého a středního podnikání na území mikroregionu.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Budovat a rozvíjet komunikační platformy, informační síť pro podnikatele a obyvatele
- Podpořit spolupráci mezi podnikateli na úrovni hospodářských komor (systém seminářů, poradenství pro místní podnikatele atd.)
- Zapojit místní malé a střední podnikatele do projednávání důležitých městských, obecních nebo celoregionálně významných rozhodnutí
- Zlepšovat prezentaci malého a středního podnikání (internet, výstavy, veletrhy apod.)

Opatření 3.1.2: Podpora a rozvoj malého a středního podnikání**STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:**

Rozvoj malého a středního podnikání (MSP) je významnou příležitostí pro mikroregion k udržení zaměstnanosti a tím ke stabilitě obyvatelstva. MSP navíc pomáhá decentralizovat podnikatelské aktivity a umožňuje rychlejší rozvoj regionu, vytváří nové pracovní příležitosti, vytváří podmínky pro vývoj a zavádění nových technologií a umožňuje rychlejší adaptaci na požadavky a výkyvy trhu. Existence místních podniků, tradičních výrob, služeb a řemesel v obcích přispívá k jejich trvalému rozvoji a prosperitě. Stále však vážně komunikace obcí s podnikateli, jejich spolupráce a vzájemná informovanost. V této oblasti je třeba využít všechny nástroje, především služby internetu, osobní jednání starostů s podnikateli, investice do společně využívaných pozemků a cest apod. Cílem je nastolení dobrých podmínek pro MSP a jejich spolupráci s obcemi na celém území mikroregionu.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Vybudování databáze nevyužitých nemovitostí na území mikroregionu
- Podpora místních produktů a tradičních výrob
- Podpořit rozvoj služeb spojených s cestovním ruchem
- Podpořit přípravu a rozvoj ploch vyčleněných pro podnikání
- Využít možnosti financování podnikatelských aktivit ze strany státu a EU
- Podpořit rozvoj přeshraniční podnikatelské a institucionální spolupráce (hospodářská komora, euroregion)

CÍLOVÉ SKUPINY PRO CÍL 3.1: obce, podnikatelské subjekty působící v oblastech ochrany přírody a souvisejících oborech

Obyvatelé mikroregionu, zaměstnanci

GARANT A SPOLUPRÁCE: Obce a sdružení obcí, jednotlivá Ministerstva – zejména Ministerstvo průmyslu, kraj, hospodářské a agrární komory, podnikatelské subjekty, Evropská Unie, podle povahy aktivit mohou být implementací pověřeny i další organizace a podnikatelské subjekty

DOBA TRVÁNÍ: 2005 – 2015

VAZBA NA OSTATNÍ CÍLE: Cíl 1.1., Cíl 2.2., Cíl 3.2., Cíl 4.1., Cíl 4.2., Cíl 4.3., Cíl 5.1., Cíl 5.2.

VAZBA NA JINÉ DOKUMENTY: Programy podpory MSP, Státní program podpory poradenství MSP, Krajské dokumenty k podpoře MSP, OP Průmysl a podnikání, Společný regionální operační program

Cíl 3.2: Zlepšit podmínky pro rozvoj cestovního ruchu**POPIS CÍLE:**

Cestovní ruch představuje pravděpodobně největší příležitost pro rozvoj celého mikroregionu. Na jeho území se nachází značné množství kulturních, turistických a přírodních zajímavostí. Dostatek turistických zajímavostí však sám o sobě rozvoj cestovního ruchu nepřinese, je proto třeba tento rozvoj vhodnými aktivitami podporovat. Jedná se zejména o zkvalitnění informačních služeb a zavedení jednotného systému jejich propagace, budování a značení turistických tras, rekonstrukci místních památek a celkové propojení a využití kulturních akcí. Hlavním cílem je lepší využití turistického potenciálu mikroregionu, jeho další zkvalitňování a rozšiřování.

Opatření 3.2.1: Zajistit informační služby návštěvníkům mikroregionu**STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:**

Na území mikroregionu již funguje určitá informační síť, pro potřeby cestovního ruchu však není dostatečná a je potřeba ji i nadále rozšiřovat. Bude-li mít návštěvník k dispozici kvalitní informace o nabídce pro něj zajímavých míst, zvyšuje se celková

konkurenceschopnost všech zainteresovaných podniků a institucí v mikroregionu. Je tedy potřeba zvýšit prezentaci všech aktivit a subjektů spojených s cestovním ruchem (především prostřednictvím internetu) s cílem zajistit komplexnost nabídky cestovního ruchu a snadnou rozpoznatelnost jejího původu a tradice. Dále je vhodné, aby se po dohodě jednotlivých obcí mikroregionu zavedl jednotný navigační systém značení památek, který by návštěvníkovi umožňoval jednodušší pohyb po území mikroregionu. Byla by rovněž vhodná komplexní propagace regionu pomocí jednotných propagačních materiálů na výstavách, veletrzích cestovního ruchu atd. Jako součást internetových stránek by bylo vhodné uvést databázi historických objektů na území jednotlivých obcí, a to jak zrekonstruovaných, tak i těch, které potřebují obnovit.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Podpora stávající informační sítě pro návštěvníky mikroregionu, podpora informačních center
- Zavedení jednotného navigačního značení k památkám, atraktivitám na území mikroregionu
- Zavedení systému jednotné propagace (společné materiály, propagace na internetu atd.)
- Odstraňování jazykových bariér za účelem rozvoje přeshraniční turistiky
- Podpořit činnost spolků zabývajících se cestovním ruchem (klub turistů, místní pobočky hospodářské komory atd.)

Opatření 3.2.2: Rozvoj turistických tras, doplňkových služeb a infrastruktury**STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:**

Turistická infrastruktura v mikroregionu je vzhledem k rozsahu zdejší nabídky cestovního ruchu nedostatečná. Je potřeba rozšiřovat nabídku ubytovacích a stravovacích služeb (především v menších sídlech regionu), budovat síť cyklotras, hippostezek, turistických pěších tras apod. Nadále přetrvává neuspokojivá situace s otevřením nových hraničních turistických přechodů s Dolním Rakouskem.

Charakter krajiny v mikroregionu umožňuje další rozvoj cyklistické dopravy. Současná síť cyklotras však neodpovídá požadavkům. V návaznosti na standardy cyklodopravy na území ČR je třeba zabezpečit zkvalitnění technického stavu cyklotras, souvisejících místních komunikací a napojení např. na železniční dopravu. Je také důležité napojit síť cyklotras na území mikroregionu na vzdálenější cíle. V kontextu zkvalitňování cyklotras je třeba podporovat i rozvoj další nabídky s nimi související (turistické rozhledny, odpočívadla, vyhlídky).

Ubytovací služby jsou soustředěny především v Dačicích a Slavonicích, proto je vzhledem k rozloze regionu a nabídce dalších turistických atraktivit třeba podpořit i rozvoj ubytovacích služeb v menších obcích. S tím souvisí i rozvoj agroturistiky.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Otevření nových hraničních turistických přechodů
- Budování, údržba a obnova sítě cyklotras, cyklostezek a pěších tras, jejich postupné vybavení mobiliářem
- Podpořit rozvoj ubytovacích a stravovacích služeb v menších sídlech – podpora agroturistiky
- Budování naučných stezek a jejich vybavení (informační tabule atd.)

- Rozšiřování nabídky cestovního ruchu pro zimní období

CÍLOVÉ SKUPINY PRO CÍL 3.2: obce, podnikatelské subjekty spojené s cestovním ruchem, obyvatelé a návštěvníci mikroregionu, neziskové organizace

GARANT A SPOLUPRÁCE: obce a sdružení obcí, Ministerstva, kraj, regionální rozvojové agentury, hospodářské a agrární komory, podnikatelské subjekty, Evropská Unie, podle povahy aktivit mohou být implementací pověřeny i další organizace a podnikatelské subjekty

DOBA TRVÁNÍ: 2005 – 2010

VAZBA NA OSTATNÍ CÍLE: Cíl 1.1., Cíl 2.1., Cíl 3.1., Cíl 4.3., Cíl 5.1.

VAZBA NA JINÉ DOKUMENTY: Národní rozvojový plán ČR, Společný regionální operační program, Sektorový operační program Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství, Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje, Program obnovy venkova

Státní program podpory a rozvoje cestovního ruchu

4. Zemědělství, lesnictví a rozvoj venkova

Vize

Region navazující na bohaté přírodní, kulturní a historické dědictví, využívající vlastní turistický potenciál, se širokou nabídkou služeb pro rekreaci návštěvníků a odpočinek místních obyvatel.

Cíl 4.1: Zajistit trvale udržitelné hospodaření v zemědělství

POPIS CÍLE:

V zemích EU je trendem zvyšování kvality zemědělství, z toho důvodu je potřeba dbát na kvalitu obhospodařování ploch lesů, rybníků, pastvin a dalších prvků tvořících venkovskou krajinu. Je tedy nezbytné zavádět pravidla welfare hospodářských zvířat a zásady správné zemědělské praxe. Udržení, obnova a účelné využití přirozeného produkčního potenciálu zemědělsky využívané krajiny v návaznosti na vhodnou organizaci a využití pozemků je velmi důležitou součástí trvale udržitelného dobrého stavu v zemědělství. Protože má zemědělství podstatný vliv na stabilitu přírodních podmínek a kulturní vzhled krajiny, je důležité podřídit hospodaření ochraně přírody a kulturních památek. Cílovým stavem je zajištění kvalitního hospodaření v zemědělství za současného zachování venkovského rázu krajiny a udržení zdravého životního prostředí pro obyvatele i návštěvníky mikroregionu.

Opatření 4.1.1: Rozvoj alternativních způsobů zemědělského podnikání

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Na území mikroregionu je značné množství větších zemědělských podniků, ostatní zemědělská půda je spravována drobnými soukromíky. Tradiční postupy zemědělské prvovýroby je třeba doplnit a rozšířit o nové aktivity, které budou doplňkovým a mohou se stát i hlavním zdrojem příjmů pro zemědělce. Sem patří především agroturistika, podpora ekologického zemědělství, alternativní využití zanedbaných zemědělských areálů pro potřeby venkovského podnikání i nezemědělského charakteru atd.

Současně existuje v mikroregionu naprosto nedostatečná propagace zemědělství na internetu (jen velmi málo zemědělských podniků má vlastní www stránky). Je proto potřeba tuto oblast tlačít do popředí zájmu a snažit se tak o zvýšení konkurenceschopnosti místních zemědělců (vstup ČR do EU). S tím souvisí i zapojení příslušných organizací (agrárních komor apod.) do systému informovanosti o normách a předpisech EU

a poradenství, které je potřeba nadále rozvíjet. Celkovým cílem je dosažení konkurenceschopnosti místní zemědělské produkce.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Podpořit rozvoj agroturistiky (ubytování, stravování a prodej specialit na zemědělských farmách pro turisty)
- Alternativní využití nebo likvidace zanedbaných zemědělských areálů v obcích
- Zvýšení prezentace zemědělství a souvisejících služeb prostřednictvím internetu a dalších médií
- Poskytovat informace o normách a předpisech EU zemědělcům a zpracovatelům a poradenství k využití prostředků z EU

Opatření 4.1.2: Udržení zemědělské výroby na území mikroregionu

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Na Dačicku je velká koncentrace větších zemědělských podniků a drobných zemědělců. Zaměstnanost v zemědělství 3x převyšuje krajský průměr. Živočišnou výrobu zastupuje především chov prasat a skotu. Rostlinná výroba pak zahrnuje především pěstování obilovin, zeleniny a brambor.

V rámci restrukturalizace zemědělství v České republice dochází i na Dačicku k poklesu zemědělské výroby a současně i ke snižování pracovních příležitostí v této oblasti. Dotační politika státu a EU vůči zemědělcům také není dostačující a více dotovaná zahraniční konkurence má oproti tradičním českým výrobcům často značnou výhodu. Je proto třeba zvyšovat konkurenceschopnost místních zemědělců vhodnými formami podpory. Dále je potřeba do budoucna modernizovat zemědělské technologie, dodržovat zásady správné zemědělské praxe a welfare hospodářských zvířat, provádět komplexní pozemkové úpravy, řešit přetrvávající majetkoprávní a užívatelské vztahy k pozemkům, podporovat diversifikaci zemědělských producentů apod.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Zavádění welfare v chovech hospodářských zvířat a zásad správné zemědělské praxe
- Modernizace technologií hospodaření
- Provádění komplexních pozemkových úprav
- Podpořit diversifikaci činnosti zemědělských podniků

CÍLOVÉ SKUPINY PRO CÍL 1.2: obce, podnikatelské subjekty, Zemědělská družstva a soukromí zemědělci, Agrární komora, Majitelé nemovitostí a pozemků

GARANT A SPOLUPRÁCE: obce a sdružení obcí, Ministerstva, kraj, regionální rozvojové agentury, hospodářské a agrární komory, podnikatelské subjekty, Evropská Unie, podle povahy aktivit mohou být implementací pověřeny i další organizace a podnikatelské subjekty

DOBA TRVÁNÍ: 2005 – 2010

VAZBA BA OSTATNÍ CÍLE: Cíl 2.2., Cíl 2.3., Cíl 3.1., Cíl 4.2., Cíl 4.3., Cíl 5.1.

VAZBA NA JINÉ DOKUMENTY: Národní rozvojový plán ČR, Společný regionální operační program, Sektorový operační program Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství, Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje, Program obnovy venkova

Cíl 4.2: Rozvíjet lesnictví a myslivost**POPIS CÍLE:**

Základní strategií hospodaření Lesů ČR, s.p., je trvale udržitelné obhospodařování lesů s cílem vytvoření stabilního, kvalitního, porostově a věkově skupinově smíšeného lesa. Je proto potřeba hospodařit v biokoridorech a biocentrech podle jednotlivých hospodářských doporučení, které jsou rozpracováním příloh vyhlášky č. 83/1996 Sb. o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů. Při realizaci těchto opatření budou lesy na území mikroregionu plnit veškeré mimoprodukční funkce lesů.

Opatření 4.2.1: Trvale udržitelné hospodaření v lesích**STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:**

V oblasti lesního hospodářství je potřeba postupovat podle platného Lesního hospodářského plánu a podle oblastních plánů rozvoje lesů, které se zpracovávají na období 20letý.

Poškození lesů v mikroregionu je vlivem dobrého hospodaření jejich stávajících správců na nízké úrovni. Lesy nejsou nikterak významně poškozeny působením hmyzu a zvěře ani abiotickými činiteli. V některých částech zůstává nevyřešena kategorizace lesů u soukromých vlastníků. Důležitým bodem při rozvoji lesnictví bude udržení zdravé rovnováhy mezi stávajícím dobrým stavem lesů a rozvojem turistiky, zemědělství a průmyslu – zde bude nezbytná vzájemná komunikace všech dotčených organizací.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Podpora přírodě blízkého hospodaření v lesích
- Zlepšit využívání potenciálu u místních lesů pro potřeby cestovního ruchu
- Obnova a údržba lesních komunikací
- Podpořit myslivecká sdružení v obcích

CÍLOVÉ SKUPINY PRO CÍL 4.2: obce, podnikatelské subjekty, Zemědělská družstva, Lesy ČR a další vlastníci lesů, obyvatelé, turisté

GARANT A SPOLUPRÁCE: obce a sdružení obcí, Ministerstva, kraj, společnosti zabývající se těžbou a zpracováním dřeva, hospodářské a agrární komory, podnikatelské subjekty, myslivecká sdružení a spolky, podle povahy aktivit mohou být implementací pověřeny i další organizace a podnikatelské subjekty.

DOBA TRVÁNÍ: 2005 – 2010

VAZBA NA OSTATNÍ CÍLE: Cíl 2.2., Cíl 2.3., Cíl 4.1., Cíl 4.3.

VAZBA NA JINÉ DOKUMENTY: Národní rozvojový plán ČR, Společný regionální operační program, Sektorový operační program Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství, Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje, Program obnovy venkova, Lesní hospodářský plán ČR, Oblastní plány rozvoje lesů

Cíl 4.3: Zachovat venkovský ráz krajiny, obnovit a udržet vzhled obcí**POPIS CÍLE:**

Mezi jedny z hlavních cílů současného venkova patří obnova a zachování jeho typicky venkovské krajiny, zachování a obnova vlastní identity a vzhledu obcí, jejich sepětí s krajinou, zachování jejich typické venkovské zástavby, zachování jeho přirozené a jedinečné působivosti v místě a v krajině a obnova venkovských kulturních památek. Na venkově je proto potřeba provádět úpravy veřejných prostorů a zástaveb, nadále zlepšovat občanskou vybavenost a technickou infrastrukturu.

Cílem tedy je zabezpečit úpravy, budování a rekonstrukce návsi, náměstí a veřejných prostranství, parků, dětských hřišť, odpočinkových rekreačních zelených ploch. Dále

je potřeba například zabezpečit výsadbu alejí, nadále doplňovat vzhled obcí vhodnou zelení, obnovovat vodní toky a vodoteče, hasičské nádrže apod.

Opatření 4.3.1: Obnova a údržba venkovského charakteru krajiny

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Mikroregion Dačicko nabízí místním obyvatelům i příchozím turistům v některých částech atraktivní venkovskou krajinu. Tu je však potřeba udržovat a vhodně o ni pečovat. V zájmu zachování venkovské krajiny mikroregionu je tedy potřeba budovat lokální územní systémy ekologické stability a pásy zeleně k ochraně před vodní a větrnou erozí, chránit místní biotopy a přírodní útvary, budovat pěší a cyklistické trasy zajišťující propustnost krajiny a její sepětí s obcemi. Dále je potřeba udržovat a obnovovat vodní plochy, vodoteče, upravovat jejich břehy, související mostky a propustě, asanovat svahy, prameny. Všechna tato opatření by měla úzce navazovat na cíle spojené s ochranou před povodněmi.

Zásadním problémem obcí mikroregionu, které mají nízkou hustotou obyvatel, je náročnost investic do infrastruktury a souvisejících oblastí (doprovodná zeleň, chodníky apod.). Dostatečná úroveň vybavenosti infrastrukturou je přitom zásadní podmínkou trvale udržitelného rozvoje venkova. Finanční náročnost dopravního napojení, zásobování vodou a energií a zabezpečení základních služeb v obcích prakticky vylučuje realizaci dalších „nadstavbových“ aktivit bez vnější pomoci.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Obnova a údržba zeleně, která se významnou měrou podílí na kvalitě životního prostředí
- Doplnování porostů zeleně, břehových porostů, udržování odpočinkových míst v krajině
- Opravy a údržba polních a lesních cest
- Podpora protierozní, izolační, odvodňovací a estetické funkce krajiny

Opatření 4.3.2: Údržba vesnic, vzhledu obcí

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Na Dačicku se v obcích a krajině nachází množství nejruznějších typů památek – kostely, vesnické kapličky, historicky cenná stavení, chalupy, boží muka a kříže, stromořadí a další přírodní památky. Ochrana typicky venkovské krajiny jako základní kulturní hodnoty kraje vyžaduje i ochranu a obnovu jeho stavebního fondu, zejména památek. Údržba obcí by měla zahrnovat i projekty týkající se zejména obnovy objektů památkově hodnotných, zaměřené na rekonstrukce veřejných budov (radnice, školy, kostely, kulturní domy, prodejny, hostince, apod.), projekty týkající se oprav obytných domů, rekreačních budov, hospodářských stavení charakterizujících místní tradice, na opravy a údržby místní lidové architektury, využití neobydlených a zanedbaných vesnických budov, apod. Cílem tohoto opatření je tedy dosáhnout souladu ve vzhledu obcí a zachování typických architektonických hodnot.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Údržba historických venkovských stavení
- Rekonstrukce a údržba historických památek na území mikroregionu
- Údržba a úprava veřejných prostranství, návsi, dětských hřišť, parků, sportovišť apod.

- Údržba a obnova veřejné zeleně
- Připravovat integrované projekty rozvoje venkova a zajišťovat finance na jejich realizaci
- Dokončit zpracování územně plánovací dokumentace obcí v souladu se všemi předpisy a veřejnými zájmy

CÍLOVÉ SKUPINY PRO CÍL 1.2: obce, podnikatelské subjekty, návštěvníci mikroregionu, obyvatelstvo

GARANT A SPOLUPRÁCE: obce a sdružení obcí, Ministerstva, kraj, hospodářské a agrární komory, podnikatelské subjekty, Evropská Unie, podle povahy aktivit mohou být implementací pověřeny i další organizace a podnikatelské subjekty.

DOBA TRVÁNÍ: 2005 – 2015

VAZBA NA OSTATNÍ CÍLE: Cíl 1.1., Cíl 2.1., Cíl 2.2., Cíl 2.3., Cíl 3.2., Cíl 4.1., Cíl 5.1., Cíl 5.2.

VAZBA NA JINÉ DOKUMENTY: Národní rozvojový plán ČR, Společný regionální operační program, Sektorový operační program Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství, Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje, Program obnovy venkova, Rozvojové programy sousedících měst, obcí a venkovským mikroregionů

5. Kvalita života

Vize

Region podporující zdravý a kvalitní život všech obyvatel, spokojené bydlení zejména mladých rodin s dětmi, dostupné zdravotní a sociální služby i pro seniory, rozvoj vzdělanosti, školství, kultury a sportu.

Cíl: 5.1: Zajistit podmínky pro kvalitní život místních obyvatel

POPIS CÍLE:

Kvalita života na venkově spočívá v zajištění dostupné sítě vzdělávacích, zdravotních, sociálních a kulturních zařízení, dopravní obslužnosti, podmínek pro bydlení a trávení volného času. Mikroregionu Dačicko usnadňuje pozici přítomnost města Dačice, kde je valná většina potřebných služeb dostupná. Kladem je i poměrně rozvinutý spolkový a kulturní život obyvatel mikroregionu.

V oblasti kvality života a rozvoje lidských zdrojů je potřeba věnovat pozornost projektům, které jsou zaměřeny na podporu sociální stabilizace mladé generace na venkově, zapojování minoritních skupin do spolkového života na venkově, tvorbu vícegeneračních pracovních možností, podporu aktivit zlepšujících komunikační a osobnostní schopnosti obyvatel venkova, podporu aktivit zvyšujících účast místních obyvatel na rozvoji municipalit a podporu činnosti spolků a zájmových skupin. Cílovým stavem je spokojený život místních obyvatel využívající všech podmínek pro rozvoj školství, zdravotnictví, sociálního zabezpečení, bydlení a využití volného času.

Opatření 5.1.1: Vytváření podmínek pro bydlení na venkově

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

V dnešní době si všichni stále více uvědomují, že udržení života na venkově je důležité nejen pro venkov samotný, ale pro celou naši zemi. Na území mikroregionu existuje velké množství obytných domů, které slouží k rekreaci a některé obce se tak již mnoho let stávají rezidenční oblastí pro obyvatele z jiných částí republiky. V nejmenších osadách regionu je zástavba řidší, ale více se blíží klasickému venkovskému typu.

Jednotlivé obce počítají ve svých územních plánech i s novou zástavbou a mají na ni vyčleněny i pozemky. Nestačí však pouze zajišťovat podmínky pro novou bytovou výstavbu, problémem je nedostatečná infrastruktura obcí, která úzce souvisí s nedostatkem financí na její rozvoj. Smyslem opatření je připravovat na obecní a mikroregionální úrovni takové podmínky, které přispějí k udržení obyvatelstva v malých obcích a zabrání jejich vyliďňování, budou čelit nepříznivému demografickému vývoji v okrajových částech jihočeského kraje (mikroregionu) a současně přispějí k trvale udržitelnému rozvoji venkova.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Podpořit využití stávajícího bytového fondu, který je k dispozici na vesnicích
- Vytvořit podmínky pro novou bytovou výstavbu v návaznosti na ÚP obcí
- Vytvářet podmínky pro bydlení pro mladé manžele, rodiny s dětmi atd.
- Podpořit rozvoj bydlení v nemovitostech užívaných pro rekreační účely (chataři, chalupáři)

Opatření 5.1.2: Rozvíjení obecné kultury obyvatel**STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:**

Ačkoliv je spolkový život v mikroregionu poměrně rozvinutý (největší zastoupení mají spolky, hasičské, myslivecké a kulturní), je pro místní obyvatelstvo, zejména střední a starší generaci, charakteristická nižší schopnost přizpůsobit se změnám společenským poměrům. Přetrvávající důvody konzervativního postoje venkovského obyvatelstva ke stylu svého života, a nedostatečnou vůli k spoluúčasti na životě své municipality je potřeba odstraňovat. To je možné například podporou lidových tradic, kultury, zvyků a řemesel, vydáváním knih a publikací o historii mikroregionu, podporou místních knihoven. V knihovnách by se mohl soustřeďovat společenský život, neboť často jsou jediným kulturním zařízením – zejména v malých obcích. Proto je nutné zabezpečit jejich kvalitní vybavení.

Cílená podpora odstraňování uvedených bariér u venkovského obyvatelstva je nezbytným předpokladem oživení místních komunit a zlepšení jejich schopností formulovat a řešit své problémy na místní úrovni. Významnou roli mohou sehrát občanská sdružení, neziskový sektor a spolupráce s místními školami a knihovnami. Nezbytná je odborná pomoc těmto subjektům, zejména v souvislosti s přípravou projektů, které by mohly získat podporu z programů EU.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Podpořit spolkový život ve městech a obcích mikroregionu
- Podpořit místní zvyky, lidové tradice, kulturu a řemesla
- Podpořit činnost knihoven
- Podpořit vydávání publikací a knih o mikroregionu, jeho historii atd.

Opatření 5.1.3: Podpora kultury a sportu jako součásti kvality života**STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:**

Kulturní a sportovní život regionu a síť kulturních a sportovních zařízení spolu s regionálními kulturními tradicemi by měly být rozvíjeny v souladu s moderními metodami ožívání společenského a kulturního života. Jde o oblast, kde se nejlépe projeví vztah k vlasti a krajině a zároveň schopnost spolupráce veřejné správy, hospodářských subjektů, státního i soukromého sektoru, škol a neziskových organizací.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Podpora činnosti a rozvoj kulturních a sportovních zařízení na území mikroregionu
- Rozvíjení dalších kulturních aktivit (např. mezinárodní hudební festivaly, kulturní léta atd.)
- Výstavba sportovní infrastruktury – sportovní areály, hřiště, haly ad.
- Podpora sportovních zařízení a spolků, aktivit volného času dětí a mládeže

CÍLOVÉ SKUPINY PRO CÍL 5.1: obce, obyvatelé mikroregionu současní i budoucí, podnikatelské subjekty, neziskové organizace, kulturní a sportovní zájmové spolky

GARANT A SPOLUPRÁCE: obce a sdružení obcí, ministerstva, kraj, školská zařízení, Úřad práce, neziskové organizace, kulturní, sportovní a další spolky, Evropská Unie.

DOBA TRVÁNÍ: 2005 – 2010

VAZBA NA OSTATNÍ CÍLE: Cíl 3.1., Cíl 3.2., Cíl 4.3., Cíl 5.2.

VAZBA NA JINÉ DOKUMENTY: Národní rozvojový plán ČR, Společný regionální operační program, Sektorový operační program Rozvoj lidských zdrojů, Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje, Program obnovy venkova, Rozvojové programy sousedících měst, obcí a venkovským mikroregionů

Cíl 5.2: Podporovat rozvoj školství, zdravotnictví a sociálních služeb

POPIS CÍLE:

Pro spokojený život obyvatel mikroregionu je důležité, aby byl pro všechny k dispozici dostatek školských, zdravotnických a sociálních služeb. Úroveň těchto služeb souvisí s možnostmi pracovních příležitostí v mikroregionu, přispívá ke stabilitě obcí a využívání obytných prostorů i zachování rovnováhy mezi mladší a starší generací.

Cílem je dosažení vyvážené situace v oblasti sociální infrastruktury, která vytvoří základ pro kvalitní životní podmínky všech obyvatel mikroregionu a garantuje přiměřené sociální jistoty, vzdělání a možnosti rozvoje životního stylu a životních šancí.

Opatření 5.2.1: Rozvoj školství a vzdělanosti obyvatel

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Vzdělanost obyvatelstva je jedním z hlavních předpokladů pro další rozvoj mikroregionu. Vzhledem k velikosti sídel v mikroregionu je patrné, že školská zařízení zde nejsou hojně zastoupena. V některých menších obcích regionu jsou sice mateřské nebo i základní školy (první stupeň), většina mládeže však za studiem dojíždí do větších obcí mikroregionu.

Za vyšším a odborným vzděláním je nutné dojíždět za hranice mikroregionu. Základním problémem venkovských škol je nízký počet žáků a na to navazující rentabilita provozu. Většina obcí již mateřské a základní školy nezřizuje, některé obce jsou nuceny nevyužité školy rušit. Problémy škol jsou především v oblasti ekonomické a v oblasti lidských zdrojů (horší vybavenost než městské školy, nedostatek pedagogů atd.)

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Udržení co největšího počtu základních a mateřských škol v menších obcích
- Udržet mladou inteligenci (např. mladé pedagogy) formou sociálních jistot v dané oblasti
- Podpora celoživotního vzdělávání obyvatel
- Podpořit rozšiřování mimoškolních aktivit (výchovných, kulturních, sportovních apod.) jako součást systému prevence před sociálně patologickými jevy

Opatření 5.2.2: Zvýšit dostupnost a kvalitu sociálních a zdravotnických služeb

STRUČNÝ POPIS VÝCHOZÍ SITUACE:

Služby a zařízení zdravotní a sociální péče, včetně veřejné zdravotní služby, by měly být dostupné ve všech obcích mikroregionu, v potřebném rozsahu i odborné struktuře. Sít sociálních a zdravotních služeb v mikroregionu je na solidní úrovni a je zabezpečena opět zejména prostřednictvím služeb, které jsou občanům k dispozici zejména ve městě Dačice a Slavonice a některých větších obcích mikroregionu. Zde je nemocnice s poliklinikou, zdravotnické středisko a několik soukromých lékařských ordinací.

Ostatní obce se do dotváření sítě zdravotních a sociálních služeb zapojují dle možností. Ve většině z nich jsou zdravotnické služby zajišťovány prostřednictvím dojíždění do větších obcí či měst mikroregionu.

Důležitým úkolem v této oblasti je vytvoření vzájemně provázané sítě zdravotní a sociální péče schopné adresně reagovat na zdravotní a sociální potřeby občanů. V praxi to znamená vytvoření a funkční propojení jednotlivých oborů a zařízení působících v těchto oblastech. Zařízení v mikroregionu je nutné zapojit do podobného zdravotně-sociálního systému v rámci celého kraje.

AKTIVITY NAPLŇUJÍCÍ OPATŘENÍ:

- Vytvořit efektivní a funkční síť služeb v oblasti zdravotnických a sociálních služeb
- Podpořit fungování stávajících zdravotnických zařízení a zařízení sociálních služeb
- Rozšiřovat ordinační hodiny lékařů v menších sídlech mikroregionu
- Zlepšit kvalitu péče o seniory

CÍLOVÉ SKUPINY PRO CÍL 5.2: obce, obyvatelé mikroregionu, školní, zdravotnická a sociální zařízení, neziskové organizace, senioři

GARANT SPOLUPRÁCE: obce a sdružení obcí, ministerstva, kraj, školská zařízení, Úřad práce, zdravotnická zařízení, zařízení sociální péče, neziskové organizace, spolky, Evropská Unie

DOBA TRVÁNÍ: 2005 – 2015

VAZBA NA OSTATNÍ CÍLE: Cíl 3.1, Cíl 3.2., Cíl 5.1.

VAZBA NA JINÉ DOKUMENTY: Národní rozvojový plán ČR, Společný regionální operační program, Sektorový operační program Rozvoj lidských zdrojů, Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje, Program obnovy venkova, Státní program podpory zaměstnanosti